GÜÇLÜ YURTTAŞ GÜVENLİ GELECEK KAZANAN TÜRKİYE

için

CHP PROGRAMI

CHP

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

01 DEMOKRASİ, YÖNETİM VE ADALET

1. Demokrasi, Yönetim ve Adalet 18
1.1 Demokrasi ve Yönetim Reformu 19
1.2 Demokrasi, İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü 21
1.3 Adaletin Tesisi 23
1.4 Demokrasi İçin Ayrımcılıkla Mücadele ve Çoğulculuk 27
1.5 Aktif Yurttaşlık ve Örgütlü Toplum 29
1.6 Demokrasi ve Siyasi Partiler 31
1.7 Yolsuzlukla Mücadele, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik 32
1.8 Yerellik ve Yerinden Yönetim 34

02 KALKINMA VE EKONOMİ

2. Kalkınma ve Ekonomi 37
2.1. Refah ve Eşitlik İçin Kalkınma 38
2.2. Kalkınmacı Devlet – Sektörel Politikalar 43
2.2.1 Aktif Sanayi Politikaları 43
2.2.2 Kırsal Kalkınma ve Tarım Politikaları 45
2.2.3 Hizmet Sektörü Politikaları 49
2.2.4 Kültür, Yaratıcı Endüstriler ve Spor Politikaları 55
2.2.5 Enerji ve Madencilik Politikaları 58
2.3. Kalkınmacı Devlet – Makroekonomik Politikalar 60
2.3.1 Maliye Politikaları 60
2.3.2 Para ve Finansal İstikrar Politikaları 63
2.3.3 Ticaret ve Rekabet Politikaları 65
2.4. Kalkınmacı Devlet – Ekonomik Dönüşüm Politikaları 68
2.4.1 Güvenceli ve İnsan Onuruna Yaraşır Emek Politikaları 68
2.4.2 Bilim Teknoloji Yenilik: Dijital Dönüşüm 73
2.4.3 İklim Dayanıklılığı ve Yeşil Adil Dönüşüm 78
2.4.4 Mor Ekonomik Dönüşüm 83

İÇİNDEKİLER

03 SOSYAL DEVLET

3. Sosyal Devlet 86
3.1. Toplumsal Refah İçin Güçlü ve Hak Temelli Sosyal Politikalar 87
3.2 Sosyal Politikalarla Ayrımcılıkla Mücadele 90
3.3 Sağlıklı, Uzun, Kaliteli Yaşam 94
3.4 Herkes İçin Barınma ve Enerji Hakkı 97
3.5. Özgür Birey, Güçlü Gelecek Ve Kalkınma İçin Eğitim 99
3.6 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 106
3.7 Özgür, Eşit ve Kurucu Gençlik 108

04 DIŞ POLİTİKA, GÜVENLİK VE DİRENÇLİLİK

4. Dış Politika, Güvenlik ve Dirençlilik 112
4.1 Türkiye'nin Dünyadaki Yeri ve Dış Politika 113
4.2 Güvenlik 115
4.3. Göç Yönetimi ve İnsan Hakları 120
4.4 Dirençlilik 121

GİRİŞ

Cumhuriyet Halk Partisi, Kurtuluş Savaşı'nı örgütleyen ve zafere ulaştıran Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin devamı olarak 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulmuştur. CHP, Cumhuriyet'in kurucu kadrolarının mücadele azmi ile bu kuruluş idealini her daim ileriye taşımaya kararlı milyonların ortak iradesidir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün başlattığı modernleşme devrimini ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefini halkla buluşturan, ulusal egemenliğe dayalı demokratik bir cumhuriyet kuran ve yurttaşlık bilincini merkeze alan büyük bir tarihi mirasın taşıyıcısıdır. CHP, özgürleşme, eşitlik ve ilerleme idealidir.

Türkiye'nin tarihi ile kendi varlığını özdeşleştiren partimiz, kurulduğu günden bugüne halkın refahı, devletin kurumsallığı, toplumun birliği ve Cumhuriyet'in değerleri için mücadele etmiştir. Atatürk'ün en büyük iki eserinden biri olan Cumhuriyet'i korumak ve dönemin ihtiyaçlarına göre güçlendirerek ileri taşımak her daim hedefi olmuştur.

CHP, devrimler döneminin ardından Türkiye'yi çok partili hayata taşımış, evrensel insan hak ve özgürlüklerinin ve çoğulcu demokrasinin öncü savunucusu olmuş, sosyal demokrasinin değerlerinin ve politikalarının ülkemizde köklenmesinin liderliğini yapmıştır. CHP, Türkiye'nin tarihiyle geleceğini buluşturan köprü ve toplumsal dönüşümün öncüsüdür.

CHP; Kuvayımilliye, milli mücadele, bağımsız Türkiye'dir. CHP ülkemizin çağdaşlaşma, bağımsızlık ve anti-emperyalizm tarihidir.

CHP; kuvvetler ayrılığı, halkın hesap sorması, iktidarın hesap vermesi, güçlü ve onurlu aktif yurttaşlıktır.

CHP üretimin ve üreticinin, emekçinin, çiftçinin desteklenmesidir. CHP, planlı kalkınmadır. CHP yeşil, mor ve dijital ekonomidir, nitelikli istihdamdır. Doğayı ve çevreyi koruma mücadelesidir. Bilim ve yenilikçiliktir.

CHP, yurttaş olmaktan gelen hakların korunduğu sosyal devlet güvencesidir. CHP insan hakları, emek hakları, cinsiyet eşitliğidir; her türlü ayrımcılıkla mücadeledir. CHP kamusal eğitim ve sağlık, güçlü sosyal güvenlik sistemidir. CHP toplumcu yönetimdir, dayanışmadır, sosyal refahtır. Yerel iktidarlarındaki altyapı ve ulaştırma yatırımlarıyla, sosyal konut projeleriyle, kamusal bakım hizmetleriyle, dayanışmacı belediye uygulamalarıyla yaşamın kendisidir.

CHP, Atatürk'ün kurduğu partidir. CHP, Atatürk'ün fikirlerine sahip çıkanların partisidir. CHP, Atatürk'ün partisidir.

CHP, Cumhuriyet'imizin dünü, bugünü ve yarınıdır.

CHP'nin Temel İdeolojik Kaynakları

Atatürk'ün önderliğinde başlayan modernleşme devrimi, yalnızca geçmişin kurumlarını değiştirmek ve dönüştürmekle kalmamış; düşünceyi, toplumsal yaşamı ve siyasal kültürü değiştirmiştir.

Bu devrimin özü, "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir!" ilkesinde ifade bulur. CHP, bu ilkeyi yalnızca bir anayasa hükmü olarak değil, temel bir siyasi sorumluluk olarak görür: Hiçbir güç, ülkesini her şeyin önüne koyan, alın teri döken, tasada ve kıvançta bir olan milletin iradesinin üzerinde değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojisi üç ana kaynaktan beslenir. Birincisi, Atatürk devrimleri ve bu devrimin düşünsel omurgasını oluşturan Altı Ok ilkeleridir. Bu ilkeler, özgürlükçü bir cumhuriyetin, eşit yurttaşlığın ve kamusal vicdanın kurucu zeminidir.

İkincisi, sosyal demokrasinin evrensel değerleridir. CHP, emeğin, adaletin, dayanışmanın ve toplumsal eşitliğin partisidir. CHP insan haklarının evrensel ölçütlerini gerçekleştirme iddiasıyla Türkiye'nin koşullarına uygun politikalar geliştiren; sosyal devlet, katılımcı demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışını bu değerler üzerine kuran bir partidir.

CHP'nin kurucu köklerinden üçüncüsü ise Anadolu Aydınlanması'dır. Bu aydınlanma, yüzyıllar boyunca Anadolu ve Rumeli topraklarında filizlenmiş insan sevgisini, vicdanı ve hoşgörüyü temel alan bir düşünce mirasıdır. Yunus Emre'nin, Mevlana'nın, Hacı Bektaş-ı Veli'nin ve daha nicelerinin insanı merkeze alan öğretileri, CHP'nin halkçı ve kapsayıcı anlayışında yaşamaya devam etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, siyasal vizyonunda vücut bulan bu üç kaynağa bağlılıkla özgür birey, eşit yurttaş ve onurlu toplum idealini Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına taşımayı ve herkes için haysiyetli bir yaşamı kurmayı amaçlar. Yurttaşı güçlendiren, güvenli bir geleceğe hazır, her alanda Türkiye'nin kazandığı bir düzeni kurmayı hedefler.

Dönemler değişse de CHP'nin köklerinden getirdiği, Altı Ok'ta cisimleşen Cumhuriyet'in kurucu değerleri, Türkiye ve partimiz için yol gösterici olmaya devam etmektedir. CHP'nin gücü, her gün daha da köklenen bu tarihsel mirasından ve canlılığını hiç kaybetmeyen değişim iradesinden gelmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, köklerini korumayı ve gelişerek çağlara liderlik etmeyi birlikte başarabildiği için Türkiye'nin kurucu partisi olmasının yanında en güçlü, en uzun ömürlü ve en örgütlü partisidir.

CHP, gücünü halktan ve Cumhuriyet'ten almaktadır.

2025 Programı: Neden Yeni Bir Program?

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreği geride kalırken Türkiye çoklu krizlerin pençesinde, dünya büyük belirsizliklerin gölgesindedir.

Ülkemizde demokrasinin kurumsal temelleri tahrip edilmiş, iktidar kişiselleştirilmiştir. Millet iradesi yok sayılmıştır. Hukukun üstünlüğü zayıflatılmış, adalet yok edilmiştir. Kutuplaştırıcı politikalarla çoğulculuk baskılanmıştır. Kayırmacılık kök salmıştır.

Hayat pahalılığı, alım gücündeki erime ve geçim derdi sosyal bir kriz haline gelmiştir. Gelir adaleti ve servet dağılımı tamamen bozulmuştur. Nitelikli iş olanakları ortadan kaldırılmış, istihdama erişim sınırlanmış, Cumhuriyet'in onlarca yıllık kalkınma patikasından çıkılmıştır. Yatırım ve girişimcilik imkânları kurutulmuştur. Ekonominin adaletsiz bir sömürü düzenine dönüşümü hızlanmış, güvencesizlik derinleşmiştir.

Yurttaşlar piyasanın insafına bırakılan barınma, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılayamaz hale getirilmiştir. Lütufmuş gibi yapılan sosyal yardımlarla yurttaşların hakları yok sayılmış, sosyal devlet zayıflatılmıştır. Kadınlar dışlanmış, gençler göz ardı edilmiştir. Doğaya ve çevreye ekonomik rant uğruna büyük zarar verilmiştir.

İstikrarsızlaştırılmış ve şahsileştirilmiş dış politika, Türkiye için önemli kayıplara yol açmıştır. Sınırlarımızı düzensiz göçe, sokaklarımızı organize suç ve uyuşturucu çetelerine teslim eden bir güvenlik açığı oluşturulmuştur. Depremlerin, yangınların, sellerin yıkımına karşı hiçbir hazırlık yapılmamış, yurttaş kaderine terk edilmiştir.

Bir yandan da Türkiye derin sosyolojik değişimler yaşamıştır. Orta sınıfın yapısındaki dönüşüm, genç kuşakların değer dünyası, kentleşme, iletişim teknolojileri ve kültürel çeşitlilik, toplumda artık eski siyaset kalıplarının değişmesine dair talebi büyütmektedir.

Dünya ise büyük değişimlerin eşiğindedir.

Dünya siyasi, ekonomik, toplumsal, jeopolitik, teknolojik ve askeri yönden hızla dönüştüğü bir ara dönem içerisindedir. Çoklu krizler ve belirsizlikler küresel norm haline gelmiştir. Otoriterleşme yayılmakta, demokrasi dünya genelinde zayıflamaktadır. Küresel eşitsizlikler artmakta, uluslararası kurumlar etkisiz hale gelmektedir. Hızlanan teknolojik gelişmeler, toplumsal sorunların çözümü ve kalkınma için önemli imkânlar sunsa da teknolojinin ekonomik güç ve rekabet dengesizliklerine dönüşme riski yüksektir. Küresel hegemonya mücadelesi ve uluslararası rekabet teknoloji ekseninde gerçekleşmektedir. İnsan hayatı için dramatik tehditler oluşturan savaşlar, jeopolitik gerilimler ve çevresel riskler hızla çoğalmaktadır.

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye, küresel dönüşüm dalgasının ortasında yönünü aramaktadır.

Toplum, artık güçlü, güvende ve yarınlara hazır hissedeceği yeni bir düzenin kurulmasını talep etmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal tablo, kutuplaşmayı aşan, sosyoekonomik eşitsizlikleri onaran, dayanışmayı güçlendiren; farklılıkların eşitlik ve çoğulculuk temelinde bir arada yaşayabildiği yeni bir toplumsal mutabakat ihtiyacını açıkça göstermektedir. Bu toplumsal mutabakatı sağlayacak, sorunlara çare üretirken sorunların kök sebeplerini de ortadan kaldıracak güçlü bir siyasi iradeye olan ihtiyaç belirgindir.

Bu mutabakatın temeli yurttaşlık, özgürlükler, adalet, eşitlik, üretime ve dayanışmaya dayalı refah olmalıdır. Cumhuriyet Halk Partisi, bu değerleri Türkiye'nin ikinci yüzyılı için dönüştürücü eksen olarak kabul eder. Bu süreç devletin ekonomideki rolünün yeniden ele alınmasını, eşitsizliklerle mücadele eden sosyal demokrat politikaların önem kazanmasını, ulusal güvenlik ve refahın çok boyutlu dış politika ile yeniden tanımlanmasını ve kurumsal, ekonomik ve toplumsal dirençliliğin güçlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Partimizin yeni programı, yurttaşlığı güçlendiren, ayrımcılığı sonlandıran, halkın günlük yaşamına dokunan somut çözümleri temel alan, ortak geleceği birlikte kurmayı amaçlayan bir siyaset anlayışını benimser.

CHP tarihsel mirasından aldığı ilham ve birikimi daha da ileri taşıyarak sosyal demokrasinin yirmi birinci yüzyıldaki yeni arayışına güçlü bir katkı yapmak amacındadır. Otoriterleşme, eşitsizlikler ve belirsizlikler çağında sosyal demokrasinin temel görevi; halkın siyasal, ekonomik ve toplumsal hayatta etkin olmasını sağlayan yeni bir aktif ve güçlü yurttaşlık sözleşmesi kurmaktır.

CHP; dijital devrim, iklim krizi, küresel eşitsizlikler ve büyük nüfus hareketlerinin şekillendirdiği bu çağın dönüşüm ihtiyaçlarını; insanca yaşamı ve toplumsal barışı güçlendirecek yeni bir sosyal demokrat anlayışla ele alır. Bu yaklaşım, Atatürk'ün devrimci modernleşme ufkunu, katılımcı demokrasi, toplumsal adalet ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle geleceğe taşımaktır. CHP, bu yönüyle yalnızca Türkiye'de değil, dünyada da sosyal demokrasinin yenilenme sürecine öncülük etme iddiasındadır.

Bu program, ülkemizin bugün karşı karşıya olduğu çoklu krizleri aşmayı ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ikinci yüzyılında dünyanın demokratik merkez ülkelerinden biri haline getirmeyi hedeflemektedir.

Bu program; dönemin siyasi, ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlarının karşılanmasına ve geleceğe dönük hedeflere ulaşılmasına ilişkin güçlü toplumsal talebin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu program; geçmişin mirasından öğrenen, ülkemizin güçlü potansiyelini bilen ve yarınlara dair fırsatları ve tehditleri öngören bir yaklaşımla oluşmuştur. Bu program; güçlü yurttaşın, güvenli geleceğin ve kazanan Türkiye'nin programıdır.

Hedefler

CHP'nin 2025 Programı, güçlü yurttaşlığı, güvenli geleceği ve kazanan Türkiye'yi kurmayı hedeflemektedir.

Bu büyük hedef dört temel eksende gerçekleşecektir. Birincisi, aktif yurttaşlıkla demokrasi ve herkes için adalettir. İkincisi, üretim odaklı ve dönüştürücü bir anlayışla, tüm toplumun hep birlikte zenginleşmesine imkân verecek eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınmadır. Üçüncüsü, herkes için haysiyetli bir yaşam, toplumsal eşitlik ve kapsayıcılıktır. Dördüncüsü, saygın, güvenli, dirençli ve kazanan Türkiye'dir.

CHP'nin tarihsel kimliği, bu hedeflerle yeni bir anlam kazanmaktadır. Partimizin kuruluşundaki devrimci ruh, bugün demokratik bir yeniden doğuşun itici gücüdür. Cumhuriyet'in birinci yüzyılı Türkiye'ye ulus-devlet, laik hukuk düzeni ve çağdaş kurumlar kazandırdıysa; ikinci yüzyıl, bu kazanımları yurttaşlık, özgürlük, eşitlik, adalet ve dayanışma temelinde ileri taşıma yüzyılı olacaktır.

CHP, siyaseti kamusal sorumluluk, toplumsal uzlaşma ve ortak gelecek kurma alanı olarak yeniden tanımlar. Bu yeni siyaset anlayışı; siyasi düşünceyi, dili ve eylemi dönüştürecek, halkın doğrudan katılımını ve siyasal kurumların şeffaflığını güçlendirecektir. Bu anlayışın hayata geçirilmesi toplumun kararlılıkla savunduğu demokrasiyi yaşatacak ve sürekli kılacaktır.

CHP, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında yeni bir toplumsal sözleşmeyle daha adil, daha özgür, halkın refah içinde yaşadığı, yurttaşlarıyla birlikte güçlenen bir Türkiye'yi kurma kararlılığındadır. Bu kararlılığımız gücünü Altı Ok ilkelerimizden ve sahip olduğumuz değerlerimizden alır.

Bu program, var olan düzeni kurtarmayı değil, yeni ve çağın gereklerine uygun bir düzeni kurmayı hedeflemektedir. Bu program, hukukun üstünlüğünü, özgürlükleri, emeği, üretimi, refahı, toplumsal eşitliği ve çevresel sürdürülebilirliği bütüncül biçimde ele alan bir yeni düzen kurma çağrısıdır. Yeni programımız, yalnız bir siyasal yol haritası değil; iktidar stratejisinin referans metni ve Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına yön veren vizyon belgesidir. Programımızın bu özellikleri programın içeriğine, akışına ve diline yön vermiştir.

Bu programı oluşturan ve programın hedeflerini ulaşılabilir kılan, CHP'nin tarihsel birikimi, Altı Oku, evrensel sosyal demokrat değerleri ve hayatın içinde ürettiği, sürekli güncellediği çözüm önerileridir.

Altı Ok ilkeleri, Cumhuriyet'in kurucu iradesini bugüne taşıyan, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında güçlü yurttaşlığı, güvenli geleceği ve kazanan Türkiye'yi kurma vizyonunun rehberi ve temelidir.

Altı Ok

Cumhuriyet Halk Partisi için Altı Ok ilkeleri, Cumhuriyet'in kuruluşundaki devrimci vizyondan beslenip çağın gerekleriyle yeniden yorumlanarak geliştirilen, topluma yön veren, her dönemde dönüşümün yönünü belirleyen dinamik ve vazgeçilmez değerlerdir.

Bu çerçevede CHP Altı Ok ilkelerini ve Altı Ok'un sahip olduğu devrimci ve ilerici özü tarihi boyunca korumuştur; bugün ve yarın da aynı kararlılıkla korumaya devam edecektir. Bu ilkeler, geçmişi anlamanın, bugünü dönüştürmenin ve geleceği kurmanın ortak zeminidir.

Cumhuriyetçilik

CHP için cumhuriyetçilik, her durum ve şartta halkın kendi kaderine sahip çıkma iradesidir.

CHP'nin cumhuriyetçilik ilkesi, egemenliğin kaynağını bir kişinin ya da zümrenin iradesinde değil, eşit haklara sahip olan güçlü yurttaşların oluşturduğu ulusta görür. Cumhuriyet, hiçbir makamın, hiçbir gücün ve hiçbir kişi iradesinin halkın iradesinin üstünde olamayacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin milletin tek ve gerçek temsilcisi olduğu bir yönetim anlayışıdır.

CHP'nin cumhuriyetçilik ilkesi, tebaanın yerini yurttaşın aldığı ve yurttaşların seçme hakkından çok daha fazlasına, kamusal yaşama katılma, denetleme ve hesap sorma hakkına sahip olduğu aktif ve güçlü yurttaşlık düzeninin temelidir.

CHP'nin cumhuriyetçilik anlayışına göre Cumhuriyet, hiçbir yurttaşa ayrıcalık tanımayan, kimseyi kimliği, inancı ya da yaşam tarzı nedeniyle dışlamayan eşitlikçi bir toplumsal sözleşmedir.

CHP'nin cumhuriyetçilik anlayışı, yurttaşların hak ve özgürlüklerini genişletmeyi, demokratik kurumları güçlendirmeyi, otoritenin tüm keyfi biçimlerini sınırlamayı ve devletin yurttaşa karşı sorumluluğunu güvence altına almayı amaçlar. Cumhuriyetçilik, hesap verebilir yönetim, sosyal adalet, fırsat eşitliğine dayalı liyakat ve ortak iyilik fikrini devlet düzeninin merkezine yeniden yerleştirme görevidir.

Cumhuriyetçilik ilkesi yalnızca bir yönetim biçimi değil, her yurttaşın güvenli, eşit, özgür ve haysiyetli bir yaşam sürmesidir.

Cumhuriyetçilik, tarihsel bir ilke olmaktan öte, çoğulcu demokrasinin, hukuk devletinin ve toplumsal barışın vazgeçilmez kurucu zeminidir.

Cumhuriyet Halk Partisi, cumhuriyetçiliği geçmişin kazanımlarını koruyan ve aynı zamanda Türkiye'nin ikinci yüzyılında ortak geleceği kuran demokratik bir ilke olarak savunur. Cumhuriyet'i korumak ve daima ileri götürmek CHP'nin varlık nedenidir.

Milliyetçilik

CHP'nin milliyetçilik anlayışı, Atatürk milliyetçiliğine dayanır. Halkına sevgiyle bağlı, bağımsızlık ve kamu yararı ilkelerini merkeze alan, ülkeye hizmet etmeyi yüce görev sayan, kapsayıcı bir yurttaşlık bilincidir. Atatürk milliyetçiliği, ülkemizi ileriye taşıma hedefi etrafında milletin seferber edilmesini esas alır. Egemenliğin sahibi olarak milletin her ferdi özgür ve eşittir.

Atatürk milliyetçiliği, yurttaşlık bağıyla Cumhuriyetimize bağlı olan herkesin eşitliğini savunur. Türk milleti bu anlayışla tanımlanır. Farklı kimliklerin dışlanmaması ve yurttaşların aynı hak ve özgürlüklere sahip olması esastır. Günümüzde eşit yurttaşlık, bu anlayışın eksiksiz olarak hayata geçirilmesi ve güçlendirilmesi anlamına gelir.

Bu anlayış, ırk ya da etnisiteyi değil, yurttaşlığa dayanan ortak kimliği, vatan sevgisini ve toplumsal dayanışmayı esas alır. Atatürk milliyetçiliği yurttaşlar arası kimlik, ekonomik, sosyal ya da kültürel farklılıkları bir ayrımcılık konusu yapmadan ulusal bütünlüğü gözetir, farklılıkları ayrışma nedeni değil Türkiye'nin ortak mirası olarak görür. Bu mirasın korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması milliyetçiliğin bir gereğidir.

Yurttaşlar devletin kurucu unsurudur. Her yurttaş, hukuk düzeni önünde eşittir; hiçbir yurttaş yalnız, güvencesiz ya da dışlanmış bırakılamaz.

Atatürk milliyetçiliği, tam bağımsızlık hedefine dayanır ve bu doğrultuda bir ekonomik ve sosyal düzeni esas alır. CHP'nin milliyetçilik anlayışı kamu yararı ilkesine dayanır; ülkenin kaynaklarının imtiyazlı çıkar gruplarına aktarılmasına karşı çıkar. Siyasal ve ekonomik gücün tahakkümünü reddeder. Siyasal, ekonomik ve kültürel bağımsızlığın korunmasını, Türkiye'nin onurunu ve toplumsal haysiyetini savunmanın ön koşulu görür.

Bu bağlamda CHP için milliyetçilik, emperyalizmin yeni biçimlerine karşı ulusal onurun ve kalkınmanın güvencesidir. CHP'nin milliyetçilik anlayışı, Türkiye'nin toprakları ve halkı ile bütünlüğünün korunmasını esas alan, halkın refahını ve kamusal faydayı savunan ilerici bir yurtseverliktir.

Halkçılık

CHP'ye göre devletin temel varlık nedeni halka hizmettir.

Halkçılık ilkesi, siyasetin kişisel çıkar ya da güç arayışı değil, halkın yaşam koşullarını iyileştirme ve sosyal adaletle birlikte eşitliği sağlama mücadelesi olduğunu savunur. CHP'nin halkçılık anlayışı, halkla birlikte düşünen, halkla birlikte üreten ve halkla birlikte yöneten bir siyaseti esas alır. Bu anlayış, kısa vadeli siyasi kazanımları değil, halkın ve ülkenin uzun vadeli yararını gözeten bir gelecek sorumluluğunu temel alır.

CHP için halkçılık, ayrıcalıklara karşı eşitlik, sömürüye karşı emek, yoksulluğa karşı adalettir. CHP, ekonomik ve sosyal adaleti tesis eden, fırsat eşitliğini sağlayan, gençlerin ve kadınların yaşamda eşit yer aldığı, sosyoekonomik dezavantajların giderildiği, hiçbir yurttaşın dışlanmadığı, tüm yurttaşların geleceğe güvenle bakabildiği bir sosyal devlet düzenini hedefler. Cumhuriyet'in "kimsesizlerin kimsesi" olma idealini çağdaş bir içerikle yeniden kurmak, halkçılığın bugünkü anlamıdır.

CHP, halkçılık anlayışı kapsamında eşit ve adil bir toplum düzeni için gerekli tüm ekonomik ve sosyal politikaları hayata geçirir. CHP için halkçılık, yurttaş olmaktan gelen bir hakla tüm yurttaşların yaşama, çalışma, eğitim ve refah imkânlarına eşit biçimde erişmesi ve onurlu biçimde katılmasıdır.

CHP için halkçılık, demokrasinin işleyişi için zorunlu bir ilkedir. CHP, halkçılığı toplumun tüm kesimlerinin katılımını güçlendiren, karar süreçlerini halka açan bir demokratik mekanizma olarak savunur.

Devletçilik

CHP'nin devletçilik anlayışı; ülkenin kalkınması, bağımsızlığı ve yurttaşın refahı için devletin ekonomide üretken ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda yön veren bir aktör olarak var olmasını öngörür.

Güçlü bir devlet, güvenlikle birlikte eşitliğin, ulusal egemenliğin, refahın, kalkınmanın ve özgürlüğün de teminatıdır.

Devletçilik hem düzenleyici ve denetleyici hem de kamusal yararı gözeten kurucu bir rolün ifadesidir. Devletçilik anlayışı temelinde devlet stratejik alanlar başta olmak üzere ekonomide üretici ve girişimcidir. Devlet, eğitim ve sağlık gibi kamusal hizmetleri hak temelli bir çerçevede güvence altına alan temel kurumdur. Devlet, sosyal hizmetlerde öncü rol üstlenir.

CHP'nin devletçilik ilkesi; devlete, stratejik sektörlerde üretimde öncü rol üstlenme; aktif sanayi, kırsal kalkınma ve bilim, teknoloji ve yenilikçilik politikalarıyla kalkınmaya yön verme; üretimi verimlilik, güvenlik ve ulusal egemenlik temelinde dönüştürme sorumluluğu verir. CHP'nin devletçilik anlayışı, devletin kalkınmada aktif rol almasını temel alır. Bu kapsamda, politika araçlarının etkin tasarımı ve başarılı uygulanmasını sağlayacak şekilde kamunun yeteneklerini dinamik şekilde sürekli artırmayı hedefler.

Devletçilik ilkesine göre devlet, verimlilik temelli, yüksek gelirli ve güvenceli işler ve iş alanları yaratılmasını stratejik hedef olarak benimser. Bu hedefler demokrasinin ve kapsayıcı kalkınmanın güvencesidir. Devlet, artan belirsizlikler ve afetler başta olmak üzere çevresel ve sosyal riskler karşısında kurumların, ekonominin ve toplumun direncini ve dayanıklılığını arttıracak adımlar atar. Kamusal yatırımlar ve hizmetler, siyasi aidiyeti ve yandaşlığı değil toplumsal faydayı esas alarak hayata geçirilir.

CHP'nin devletçilik ilkesi, kalkınmacı, adil ve sürdürülebilir bir ekonomi modelini savunur. İnsan haklarının bölünmezliği çerçevesinde, ekonomik ve sosyal haklarla birlikte güvenli, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir çevre haklarını güvence altına alır. Bu anlayış, yeşil ve mor ekonomi dönüşümlerini, toplumsal cinsiyet eşitliğini, iklim kriziyle mücadeleyi ve doğanın korunmasını çağdaş devletin öncelikli görevleri arasına yerleştirir.

CHP'ye göre devlet, yurttaşlarının yanında olan sosyal devlettir. Devlet sosyal güvenlik sistemiyle, yurttaşlarını tüm ekonomik ve sosyal risklere karşı dayanıklı ve korunaklı kılar.

Laiklik

Laiklik, din ve devlet işlerinin ayrılığı ilkesi ve devletin bireyler ve inanç grupları karşısında tarafsız bir konumda bulunmasıdır. CHP için hukukun, eğitimin ve siyasetin laik olması temel bir ilkedir. Bunun da ötesinde bireyin din ve vicdan özgürlüğünü koruyan bir yaşam ilkesidir. CHP, laikliği yurttaşın inancını siyasetin baskısından koruyan bir özgürlük ilkesi olarak görür.

Laiklik, inanç özgürlüğünün ve toplumsal barışın en güçlü güvencesidir. Bütün yurttaşların devlet düzeninin eşit ve saygın bir parçası olduğunu bilmesini ve kendini bu ortak yaşamın sahibi hissetmesini sağlar.

CHP için laiklik; devletin bütün inançlara eşit mesafede durduğu, tüm inançlar ve felsefi görüşlerin özgürce yaşanmasının devlet güvencesinde olduğu, hiçbir yurttaşın inancından dolayı ayrımcılığa uğramadığı bir toplumsal düzeni ifade eder. Devlet kurumlarının ve devlet-toplum ilişkilerinin nesnel ve evrensel hukuk kurallarına göre düzenlenmesi CHP için esastır. Laiklik CHP'ye göre bireyin özgürlüğünün, ilerlemenin ve toplumda barış ile eşitliğin en temel güvencesidir.

Eğitimin bilimsel ve laik temelde, din hizmetlerinin ise tüm yurttaşlar için eşitlik ilkesi çerçevesinde yürütülmesi gerekir. Bu yönüyle laiklik, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve cinsiyet eşitliğinin de güvencesidir.

Bu nitelikleriyle laiklik, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ve kurucu ilkeleri arasındadır. Anayasamızın değiştirilemez ve vazgeçilmez bir hükmüdür.

Devrimcilik

Devrimcilik, değişimi ve yenilenmeyi halkın yararına yönlendirme iradesidir.

Atatürk Devrimi, yirminci yüzyılın en başarılı toplumsal ve siyasal değişim projesidir. CHP dün olduğu gibi bugün de Atatürk devrimlerinin partisidir.

CHP'nin devrimciliği; geçmişin birikimini koruma, değişimi toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli kılma ve tüm yurttaşlarla birlikte geleceği kurma cesaretidir. Devrimcilik, değişimi tarihsel birikime, bilime ve toplumsal mutabakata dayandırma ve belirsizlikler karşısında hazırlıklı olma yetkinliğidir. Demokratik hukuk devletini güçlendiren, özgürlükleri genişleten, kadınların, gençlerin ve emekçilerin eşit biçimde yer aldığı hep birlikte kazanan bir Türkiye kurma kararlılığıdır.

CHP'nin devrimciliği, dijital dönüşümü, iklim mücadelesini, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve bilime dayalı düşünceyi içeren bir çağdaşlaşma hamlesidir. Gençlerin enerjisini ve yaratıcılığını Türkiye'nin bugününü ve geleceğini inşa edecek bir güç haline getirme idealidir.

CHP'nin devrimciliği, toplumun bütün kesimlerinin katılımıyla adil, özgür ve haysiyetli bir yaşam kurma kararlılığının ifadesidir.

Değerlerimiz

Eşitlik

CHP'nin eşitlik anlayışı, yurttaşların kendi seçimlerini özgürce yapabilmesi ve bu seçimleri gerçekleştirebilecek imkânlara sahip olması ilkesine dayanır. Eşitlik ve özgürlük birbirini tamamlar; biri olmadan diğeri var olamaz.

Kimlik, inanç, cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durumun, engelli olma halinin, dünya görüşü, yaşam tarzı ve benzeri sebeplerin eşitsizliğe dönüşmesine izin verilmez. Kamunun görevi, farklılıklardan kaynaklanan adaletsizlikleri gidermek ve yapısal eşitsizlik üreten kaynak, kurum ve mekanizmaları dönüştürmektir.

Bu anlayışla CHP, devlet-toplum ilişkilerinde tüm yurttaşlara eşit değer verilen, devletin herkese eşit muamele yaptığı bir düzeni kurmayı hedefler. Eğitimden sağlığa, çalışma yaşamından siyasete tüm alanlarda yurttaşların tam ve eşit katılımı CHP'nin demokrasi ve toplumsal adalet vizyonunun temelidir.

Özgürlük

Özgürlük, insanın düşüncesini geliştirmesinin, yeteneklerini açığa çıkarmasının ve kendini gerçekleştirmesinin ön koşuludur. Bu nedenle CHP özgürlüğü, yalnızca bireysel bir hak olarak değil, yaratıcılığın, ilerlemenin ve kalkınmanın da temeli olarak görür. Özgürlük ilkesi insanın kendini gerçekleştirmesini mümkün kılarken başkalarının hayatına ve özgürlüğüne müdahale edilmemesini de gerektirir.

CHP için özgürlük, ifade ve örgütlenme özgürlüğü, toplumsal ve siyasal yaşama eşit katılım ve insan onuruna yakışır bir yaşam anlamına gelir.

CHP'nin özgürlük anlayışı, düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki tüm engellerin kaldırılmasını hedefler. Her yurttaşın bilgiye erişebilmesi, farklı görüşlerin özgürce ifade edilebildiği bir ortamda mümkündür.

CHP, seçme ve seçilme hak ve özgürlüklerini demokrasinin özü olarak görür; hiçbir yurttaşın siyasal hayata katılma hakkı engellenemez, sınırlandırılamaz veya değersizleştirilemez.

Sosyal demokrat bir parti olarak CHP, özgürlüğün ancak ekonomik ve sosyal hakların güvence altına alındığı bir düzende gerçek anlamına kavuşacağını savunur. Barınma, eğitim, sağlık, beslenme ve güvenceli çalışma hakkı, temel bir gelire sahip olmak özgürlüğün toplumsal temelidir.

Çoğulculuk

CHP için çoğulculuk, hiçbir farklılığın dışlanmaması ve ayrımcılığa uğramaması, hiçbir kimliği diğerine üstün saymayan bir toplumsal anlayıştır. Çoğulculuk CHP'nin toplum görüşünün özüdür. Çoğulculuk her yurttaşın kendini eşit hissettiği, kendini özgürce ifade edebildiği, haklarının güvence altında olduğu, toplumsal hayata eşit biçimde katılabildiği kurumsal bir güvencedir.

CHP, farklı inançlar, kimlikler, kültürler, cinsiyetler ve yaşam tarzları arasında hiyerarşi kurulmasına karşı çıkar; çeşitliliği bir zenginlik ve ulusal güç kaynağı olarak görür. CHP, kişilerin, grupların ya da devletin yurttaşlar üzerinde tahakküm kurmasına karşıdır. Kimseyi dışlamayan ve kimseyi geride bırakmayan bir demokrasiyi inşa etmeyi hedefler. Ayrımcılık yapılmasını önleyen kurumlarla, kurallarla ve kamu hizmetleriyle çoğulculuğu güvence altına alır.

Kapsayıcılık

CHP'nin kapsayıcılık anlayışı, her yurttaşın kendini toplumun eşit, saygın ve haysiyetli bir üyesi olarak hissedebilmesini sağlayacak her tür kurumu, kuralı veya mekanizmayı kurma kararlılığını içerir. Siyasetten eğitime, iş yaşamından kamusal kararlara kadar her alanda, kimseyi dışlamayan bir temsil ve katılım düzeni esastır. Her vatandaşın ihtiyaçlarını karşılayabildiği, hiçbir vatandaşın ayrımcılığa uğramadığı, kişilere ve kurumlara güçlü bir şekilde güvenebildiği bir düzenin inşası kapsayıcılık anlayışının özüdür.

CHP, kapsayıcılığı yurttaşların seslerinin duyulduğu, kendilerine değer verildiğini hissettikleri bir kamu kültürü ile güvence altına alır. Toplumun her bireyine kendini "aynı mutlu evin üyesi" gibi hissettirecek kapsayıcı kurumlar ve anlayış, Cumhuriyet'in sosyal bütünlüğünü güçlendirecektir.

Bu yaklaşım; kimlik, inanç, yaşam tarzı ya da kültürel farklılıkları bir tehdit değil, milli bir güç unsuru olarak görür.

Katılımcılık

CHP, katılımcılığı Cumhuriyet'in temeli olarak görür ve katılımcı demokrasi anlayışını benimser. Katılımcılık, aktif yurttaşlığın başat unsurlarından biridir.

Yurttaşların hayatın her alanında ve tüm yönetim kademelerinde karar alma süreçlerine aktif katılımı CHP'nin temel hedeflerinden biridir.

Siyasal yaşamda, merkezi yönetim ve yerel yönetimlerde, ekonomide üretim ve bölüşüm süreçlerinde, sivil toplumda katılımcılığın sağlanması demokrasinin varlığının ve güçlenmesinin güvencesidir.

CHP, kamu hizmetlerinin halka en yakın noktadan ve en yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesini, etkin ve katılımcı demokrasinin ön koşulu olarak görür. Yerel yönetimler, yurttaşın karar süreçlerine doğrudan katıldığı, şeffaf ve hesap verebilir yönetimin temelidir. CHP'nin yerellik anlayışı, üniter devlet yapısı içinde yerel yönetimlerin yetkilerinin güçlendirilmesine ve merkez–yerel dengesinin demokratik katılım temelli oluşmasına dayanır. Yerel demokrasi, halkın yaşamına dokunan sorunların birlikte çözülmesini, ortak aklın yönetime yansımasını sağlayarak aktif yurttaşlığı güçlendirir.

Aktif Yurttaşlık

CHP, Cumhuriyet'i kuran parti olarak haklar ve sorumluluklara dayalı yurttaşlık fikrinin erdemine sıkı sıkıya bağlıdır. Halkın yalnızca seçen değil, aynı zamanda yönetime aktif katılan bir özne olması CHP'nin temel ilkesidir.

Yurttaşlık siyasal bir topluluk olan ulusun bir parçası olmaya dayanır ve birey ile devlet ve toplum arasındaki hukuki bağ ile tanımlıdır. CHP; yaşı, cinsiyeti, kimliği, inancı, sosyoekonomik durumu, engelli olma hali, dünya görüşü ve yaşam tarzı gözetilmeksizin her bireyin eşit haklara sahip olduğu bir yurttaşlık anlayışına bağlıdır.

CHP, her yurttaşın kamu sorunlarına duyarlı, karar süreçlerine katılan, bilgiye erişimi güçlü ve yaşam boyu yurttaşlık eğitimiyle desteklendiği bir toplum hedefler. Aktif yurttaşlık, demokrasinin sürekliliğini sağlayan en güçlü teminattır.

Dayanışma

İnsan toplumsal bir varlıktır ve toplum hayatı dayanışma ilkesine dayanır. CHP'nin yaklaşımına göre dayanışma, insanların yalnızca kendi çıkarlarını gözettiği değil, zorluk içindeki ve dezavantajlı konumdaki diğer insanları da gözettiği, kendisini başkalarının iyiliğinden sorumlu hissettiği bir toplumsal ilkedir.

Toplumun bütün bireylerinin haklarını eşit biçimde kullanabilmesi, dışlanmanın ve eşitsizliğin önüne geçilebilmesi, birinin kazancının başkasının kaybına dönüşmemesi ancak güçlü bir dayanışma kültürüyle mümkündür.

CHP, dar gelirlileri, işsizleri, engellileri, yaşlıları ve kimsesiz çocukları koruyan; onları toplumun eşit ve saygın bireyleri olarak yaşama katan bir sosyal düzen hedefler. Dayanışma, CHP'nin adil, özgür ve eşit bir toplum vizyonunun olmazsa olmazı; Cumhuriyet'in "kimsesizlerin kimsesi olma" idealinin ifadesidir.

Toplumu Savunmak

Bireyin, toplumun içinde kendini gerçekleştirebilmesi temel hakların güvence altında olmasına bağlıdır. Toplum, bireylerin toplamından fazlasını ifade eder.

CHP, piyasa ilişkilerinden kaynaklanan güç dengesizliklerinin karşısında toplumsal dokunun korunmasını ve toplumun güçlendirilmesini görev edinir.

Toplumu savunmak, kamu düzenin yanı sıra ulusal bağımsızlığı, demokratik dirençliliği ve sosyal uyumu da korumak anlamına gelir. Bu anlayış, adaleti güçlendiren bir içeriktedir.

CHP, toplumun savunulmasının zorlayıcı tedbirlerle değil, eşitlikçi, hak temelli, evrensel hukuk kurallarını temel alan kapsayıcı politikalarla mümkün olacağına inanır.

Aydınlanma, Bilim ve Eğitim

CHP, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık hedefine bilimin ve eğitimin rehberliğinde ulaşılacağına inanır. Eğitim ve bilim, yalnızca kalkınma aracı değil, toplumsal ilerleme ve özgürleşmenin temelidir. Çağı yakalamanın ötesinde, çağa yön veren ülke olmanın gereğidir.

CHP, her yurttaşa çağdaş dünyanın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandıran, dünyayla yarışan, "aklı hür, vicdanı hür, irfanı hür" bireyler yetiştiren bir eğitim sistemini temel alır. Vatandaşları eğitim-öğretim yoluyla evrensel değerlerden yalıtmaya çalışan değil bu değerleri rehber edinen bir bilim ve eğitim anlayışı esastır. Bilimsel düşünce, yaratıcılık ve eleştirel akıl, toplumun gelişmesinin temeli olarak ele alınır.

Aklı, bireyi ve toplumsal özgürleşmeyi temel alan aydınlanmacı bir yaklaşım esastır. Başta gençler olmak üzere bütün vatandaşlarımızın başkalarının kılavuzluğuna gerek kalmaksızın aydınlanma, bilim ve eğitim ışığında hareket edebilmesi temel ilkedir.

Emeğin Üstünlüğü ve Çalışma Hakkı

CHP, emeğin ve emekçilerin partisidir.

Sınıfsal ayrımların derinleştiği bir toplumu, ancak emeğin üstünlüğünü esas alan sosyal demokrasi anlayışı ve bütün vatandaşların çalışma hakkını temel değer olarak gözeten politikalar bir arada tutar. Çalışmak, geçimlik bir faaliyet olmanın ötesinde insanın onurunu, özgürlüğünü ve topluma katılımını sağlayan bir haktır.

CHP'nin emeğin üstünlüğünü temel değer kabul eden yaklaşımı; her yurttaşın insan onuruna yaraşır bir işbulabildiği, ücretlerin insanca yaşamı güvence altına aldığı, sendikal hakların korunduğu, iş cinayetlerinin son bulduğu bir düzeni kurma kararlılığının temelidir. Bu anlayış, özgür sendikacılığı, grev hakkını, işçi sağlığı ve iş güvenliğini demokrasinin bir parçası ve gereği olarak görür.

Çalışma, insanın üretime katılımı kadar topluma aidiyetinin de ifadesidir. CHP, herkesin emeğiyle var olabildiği, emeğin değer gördüğü adil bir ekonomik düzen hedefler. CHP, kalkınma anlayışıyla güvenceli, üretken ve nitelikli işler yaratacaktır.

Haysiyetli Yaşam

Haysiyetli bir yaşam, hayatta kalmaktan fazlasıdır. Her yurttaşın onuruyla var olabildiği bir düzenin adıdır. Haysiyetli yaşam aynı zamanda özgürlükle eşitliğin buluştuğu, her yurttaşın kendini güvende, eşit ve saygın hissettiği bir Cumhuriyet idealidir.

CHP için haysiyetli yaşam, sadece bir hedef değil, Cumhuriyet'in insana verdiği değerin somut ifadesidir.

Haysiyetli yaşam; insanın onurlu koşullarda kendi hayatını sürdürebildiği, sömürülmeden var olabildiği, düşüncesini özgürce ifade edebildiği, kendini güvende ve değerli hissedebildiği bir yaşamı ifade eder.

CHP'ye göre siyaset ve devlet, insan onurunu korumakla görevlidir. Haysiyetli yaşam, kalkınmanın ve sosyal devletin varlık nedeni olmalıdır. CHP, haysiyetli yaşamı güvence altına alacak istihdam dönüşümünü ve kalkınmayı hedefler. CHP, insan haysiyetini zedeleyen her türlü yoksunlukla mücadele etmeyi temel alır. Refahı bir ayrıcalık değil bir hak, insanca yaşamı bir lütuf değil bir kamusal sorumluluk olarak görür.

CHP hiçbir yurttaşın yoksulluğa, işsizliğe, barınma güvencesizliğine veya sosyal dışlanmaya mahkum edilmediği; herkesin temel ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabildiği, eşit fırsatlara sahip olduğu bir düzeni hedefler. Yurttaşı güçlendiren demokratik anlayışı, kalkınmayı ve sosyal devleti haysiyetli bir yaşamın güvenceleri olarak görür.

Barış

Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesini yalnızca dış politikada değil, iç politikada da rehber olarak kabul eder.

Barış, insanın yaşama hakkının, toplumun refahının ve devletin meşruiyetinin temelidir. CHP için barış, herkes için adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün sağlandığı haysiyetli bir huzur ortamıdır.

CHP, eşit yurttaşlık temelinde toplumsal barışın ancak tüm yurttaşların kimliği, inancı, dili ve yaşam tarzı ne olursa olsun aynı haklara sahip olduğu ve aynı şekilde saygı gördüğü bir demokratik düzenle mümkün olacağına inanır. Barış, CHP için yalnızca bir ilke değil, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında insan onurunu, halkın birliğini ve ortak geleceği korumanın adıdır.

CHP için barış, aynı zamanda toplumsal refahın ön koşuludur. Ekonomik gelişme ve toplumsal istikrar, ancak barışın egemen olduğu bir ortamda mümkündür. Barış, kalkınmanın da temelidir. Bu nedenle CHP, Türkiye'nin hem içinde hem çevresinde barışın kalıcı kurucusu olma kararlılığındadır.

Gelecek Sorumluluğu ve Sürdürülebilirlik

CHP, siyaset anlayışını hem bugünün sorunlarını çözmek hem de geleceği güvenceye almak sorumluluğu üzerine kurar.

Kuşaklar arası adaleti gözetmek, doğal kaynakları korumak, iklim kriziyle mücadele etmek, sürdürülebilir ve istikrarlı kalkınmayı sağlamak, çok boyutlu bir dirençlilik inşa etmek CHP'nin gelecek sorumluluğu anlayışının temel taşlarıdır. CHP, planlamayı kurumsallaştıran, güncel kararların kısa vadeli ve uzun erimli etkilerini eşzamanlı gözeten, stratejik alanlarda uzun vadeli yol haritaları oluşturan bir yönetim anlayışını benimser.

CHP, devletin, ekonominin ve toplumun sürdürülebilirlik ilkesine göre örgütlenmesi için çalışır. Sürdürülebilirlik ilkesi ekoloji, ekonomi ve toplum arasında kalıcı bir denge kurmak görüşüne dayanır.

Doğanın korunması bir insan hakkıdır. Her yurttaşın güvenli, temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı vardır. Bu hakkı korumak CHP'nin ahlaki ve siyasal sorumluluğudur.

GÜÇLÜ YURTTAŞ GÜVENLİ GELECEK KAZANAN TÜRKİYE

için

CHP PROGRAMI

Cumhuriyet Halk Partisi, tarihsel birikimini, Altı Ok'u ve değerlerini temel alarak Güçlü Yurttaş, Güvenli Gelecek, Kazanan Türkiye için CHP Programı'nı hayata geçirme kararlılığındadır. Bu programın hedefi Türkiye'yi içinde bulunduğu çoklu krizlerden çıkarmak ve Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında yurttaşlarının gücünden güç kazanan, geleceğe hazır ve demokratik, kalkınmış, güçlü ve kazanan Türkiye'dir.

Bu program dört temel eksen üzerine kuruludur:

Demokrasi, Yönetim ve Adalet politikaları ile aktif yurttaşlığa dayalı demokratik yönetim ve herkes için adalet amaçlanmaktadır.

Hedefimiz, halkın iradesinin tüm kurumlarda egemen olmasıdır. Aktif yurttaşlığın ve katılımcı demokrasinin güçlenmesidir. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasıdır. Hukukun üstünlüğünün sağlanması ve herkesin adalete eşit erişebilmesidir. Toplumsal bağların güçlendirilmesi ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasıdır. Yolsuzluk ve kayırmacılığın engellenmesi, siyasi etik ve liyakatin sağlanmasıdır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, katılımcılığın artırılması ve yurttaşların hizmetlere erişiminin kolaylaştırılmasıdır.

Kalkınma ve Ekonomi politikaları ile, üretim odaklı ve dönüştürücü bir anlayışla, tüm toplumun hep birlikte zenginleşmesine imkân verecek eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınma amaçlanmaktadır.

Hedefimiz bu kalkınma ile toplumsal refahın artmasıdır. Nitelikli büyüme ile gelir ve tasarruf artışıdır. Gelişmiş yatırım, girişimcilik ve yenilikçilik imkânlarının artması ve bu sayede daha çok iş yaratılmasıdır. İşlerin insan onuruna yaraşır, güvenceli ve yüksek gelirli olmasıdır. Bu nitelikli istihdam dönüşümünün yanı sıra verimlilik, dirençlilik ve küresel rekabet gücünü artırma hedefiyle üretimde yeşil, mor ve dijital dönüşümün

hayata geçirilmesidir. Fiyat istikrarı ve finansal istikrarın sağlanması, enflasyonun kalıcı biçimde tek haneli ve düşük seviyelere indirilmesiyle hayat pahalılığının ortadan kaldırılmasıdır. Ekonomik ve finansal dalgalanmalara karşı dayanıklı ve istikrarlı bir ekonomi inşa edilmesidir.

Hedefimiz, kalkınmanın eşitlikçi, adil ve kapsayıcı olmasıdır. Yurttaşların ve toplumun potansiyelini gerçekleştirebilmesi, fırsatlara eşit erişimin güvence altına alınması ve haysiyetli bir yaşama dayanan insani gelişmedir. Adil bölüşümü ve emeğin haklarını merkeze alan emek düzeninin inşasıdır. Gelir adaleti, vergide adalet, bölgeler arası, kuşaklar arası ve cinsiyetler arası adaletin tesisidir. Çağın getirdiği büyük dönüşümlerin herkes için adil sonuç doğurması, teknolojik yeniliklerin toplumsallaşmasıdır.

Hedefimiz, kalkınmanın sürdürülebilirlik, istikrar ve dirençlilik esaslı olmasıdır. İklim dayanıklı bir üretim yapısı ve çevresel sürdürülebilirliktir. Ekonomiyi ve toplumu riskleri bertaraf etmeye ve fırsatları gerçekleştirmeye hazır hale getirmek, dirençli bir yapı kurmaktır.

Hedefimiz, kalkınmanın Türkiye'nin ulusal bağımsızlığını ve egemenliğini güvence altına almasıdır. Hammadde, ara malı, girdi ve finansmanda dışa bağımlılığın azaltılması, gıda güvenliğinin sağlanması, dünya ile güçlü ekonomik bağlar kurarken stratejik otonominin korunmasıdır. Ekonomik demokrasinin sağlanması, üretim ve bölüşüm süreçlerinin demokratikleştirilmesi, ekonomik karar alma süreçlerine katılımın artırılmasıdır.

Bu kapsamda gelir ve tasarruf artışı, gelir adaleti, nitelikli istihdam, birlikte zenginleşme ve fiyat istikrarı hedefleri birbirinden ayrılmazdır.

Sosyal Devlet politikaları ile, herkes için haysiyetli bir yaşam, toplumsal eşitlik ve kapsayıcılık amaçlanmaktadır.

Sosyal devletin hak temelli olarak kurumsallaşması ve güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda hedefimiz, herkes için haysiyetli bir yaşamı güvence altına alacak temel gelirdir. Güçlü ve adil sosyal güvenlik sistemidir. Herkesin güvenli konutlara ve ucuz, kesintisiz, güvenli enerjiye erişimidir. Çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, nitelikli, çağdaş, bilimsel, laik, kamusal, parasız, eşit, erişilebilir ve kapsayıcı bir eğitim sistemidir. Herkes için sağlıklı, uzun ve kaliteli bir yaşamdır.

Hedefimiz, dezavantajların ortadan kaldırılması ve sosyal dışlanmanın son bulmasıdır. Sosyoekonomik uçurumların kapatılması ve sosyal mobilitenin sağlanmasıdır. Kadınların haklara, fırsatlara, kararlara ve kaynaklara eşit erişimi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır. Her çocuğun fiziksel, zihinsel, bilişsel, sosyal, ahlaki açıdan bütüncül iyilik halinin sağlanmasıdır. Gençlerin eğitim, istihdam ve demokratik katılımla potansiyellerini sınırsızca geliştirebilmesidir. Engellilerin hayata eşit katılımıdır. Kuşaklar arası ve bölgeler arası eşitsizliklere son verilmesidir.

Dış Politika, Güvenlik ve Dirençlilik politikaları ile saygın, güvenli, dirençli ve kazanan Türkiye amaçlanmaktadır.

Hedefimiz, Türkiye'nin küresel düzende saygın, güçlü ve söz sahibi bir ülke olmasıdır. Bölgesel ve küresel düzeyde barış, iş birliği ve adaleti savunan demokratik bir merkez ülke haline gelmesidir. Dış politikayla halkın refahının artırılmasıdır. Avrupa Birliği'ne tam üyeliktir.

Ulusal güvenlik ile vatandaş güvenliğinin bütüncül olarak sağlanması hedeflenmektedir. Hedefimiz savunma kapasitesinin güçlendirilmesidir. Sınır güvenliğinin sağlanmasıdır. Terörü, organize suçu, çeteleşmeyi, kadın cinayetlerini ve madde ticaretini aktif ve kararlı mücadeleyle ortadan kaldırmaktır. Güvenliğin demokratik ve insan haklarına dayalı bir şekilde bütüncül olarak sağlanmasıdır.

Hedefimiz, dirençli kentlerin oluşturulmasıdır. Kapsamlı ve bütüncül nüfus politikaları, sosyal politikalar ve kalkınma politikaları ile demografik dirençlilik sağlamaktır.

Halkın Kurucu İradesi:

Güçlü Yurttaş, Güvenli Gelecek ve Kazanan Türkiye İçin Çağrı

Cumhuriyet Halk Partisi, yüzyıl önce olduğu gibi bugün de halkımızın kurucu iradesine güvenmektedir. Yaşadığımız sorunların kaynağı millet iradesini görmezden gelen, yok sayan, ülkemizin büyük potansiyelini körelten yönetim anlayışıdır; çare ve güç ise halktadır. Cumhuriyetimizin büyük kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkemizin önüne koyduğu çağdaş uygarlığı aşma hedefi ve İkinci Genel Başkanımız İsmet İnönü'nün "Bir memlekette namuslular da en az namussuzlar kadar cesur olmadıkça o memleket kurtulamaz" sözleri günümüze de ışık tutmakta, kararlılığımızı artırmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak Türkiye'nin potansiyeline, dinamizmine, yaratıcılığına ve tarihsel birikimine sarsılmaz bir inançla bağlıyız.

Bu program, o inancın belgesidir. Güçlü yurttaşlığın, güvenli geleceğin ve kazanan Türkiye'nin yol haritasıdır.

Bu program, yeni bir düzeni hep birlikte kurma çağrısıdır. Her bir yurttaşımız, bu yolculuğun, kazanan Türkiye'nin güvenli geleceğinin kurucu ve güçlü ortağıdır.

DEMOKRASİ, YÖNETİM VE ADALET

1. DEMOKRASİ, YÖNETİM VE ADALET

1.1 DEMOKRASİ VE YÖNETİM REFORMU

Cumhuriyet Halk Partisi için demokrasinin yaşatılması ve güçlendirilmesi vazgeçilmez bir hedeftir. Cumhuriyet Halk Partisi, halkın iradesini esas alan, hesap verebilirlik ilkesine dayalı, şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışını benimsemektedir.

Parlamenter sistemin demokratik meşruiyet, hukukun üstünlüğü ve kurumsal güvene dayalı yeniden inşası, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, aktif yurttaşlığın gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadelede etkin mekanizmaların oluşturulması demokratik Türkiye vizyonumuzun temel önceliklerindir.

Demokrasi, insan hakları ve hukuk devletinin korunması için sadece anayasal güvenceler yeterli değildir. Vatandaşların siyasal süreçlere aktif katılımı ve halk iradesinin temsili, demokrasi kurumlarının güçlendirilmesi ve demokratik araçların geliştirilmesiyle hayata geçecektir. Ülkemizin ihtiyaç duyduğu huzur ve istikrar ortamı, halkın seçimden seçime değil her gün söz sahibi olduğu bir demokratik yönetim anlayışıyla sağlanacaktır.

Demokratik yönetim, yalnızca seçim süreçleriyle sınırlı olmayıp halkın söz, yetki ve denetim gücüne sahip olduğu cumhuriyetçi bir katılım rejimidir. Ulusal egemenlik, yurttaşlık, eşitlik ve kamu yararı ilkeleri Cumhuriyet'in felsefi özünü oluşturur ve bu ilkeler demokratik yeniden yapılanma anlayışımızın çerçevesini oluşturan temel değerlerdir. Halk, demokrasinin temelidir.

Bu kapsamda, Cumhuriyet Halk Partisi, yönetim sisteminde köklü bir dönüşüm gerçekleştirmek, hukukun üstünlüğünü tesis etmek, yurttaşların demokratik süreçlere aktif katılımını sağlamak ve eşitlikçi bir toplumsal yapı kurmak amacıyla bir demokratikleşme programı uygulayacaktır.

Bu programın yol haritasının temel başlıkları şunlardır:

- Özgürlükçü ve demokratik bir hukuk devletini inşa etmek için güçlü meclise dayalı, kuvvetler ayrılığı ilkesini esas alan bir parlamenter sistem benimsenecektir.
- Yasama faaliyetlerinin demokratikleştirildiği, ülke sorunlarının çoğulcu bir anlayışla müzakere edildiği ve başta denetim işlevi olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) etkinliğinin artırıldığı bir yasama anlayışı temel alınacaktır.
- Meclisin içinden çıkan, meclise karşı sorumlu olan ve meclis tarafından etkin şekilde denetlenen bir hükümet anlayışı esas olacaktır.
- Başbakan ve Bakanlar Kurulu, parlamenter sisteme uygun biçimde, yürütme yetkisini etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir anlayışla ve ortak sorumlulukla kullanacaktır.

- Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılacak ve ulusun birliğini temsil eden tarafsız cumhurbaşkanı modeli esas olacaktır.
- Yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını güvence altına alacak gerekli anayasal ve yasal düzenlemeler hayata geçirilecektir. Yargı erkinin, her türlü siyasal güce karşı etkin bir şekilde korunması sağlanacaktır.
- Bütün vatandaşlar adil yargılanma hakkından yararlanacaktır. Vatandaşların yargıya güveni tesis edilecektir.
- Hukuk devletinin inşası ve adil yargılanma hakkının etkili bir şekilde kullanılabilmesi için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Avrupa Konseyi organlarının tavsiye kararları başta olmak üzere demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları evrensel standartları hayata geçirilecektir.
- Tüm vatandaşların kamu hizmetlerine eşit, saygın, kolay erişebilmesi sağlanacak, devlet kurallı, bilimsel, liyakate ve uzmanlıklara dayalı biçimde yönetilecektir
- İktidara gelen siyasi partilerin devlet mekanizmasını siyasi parti ya da siyasi partilere müzahir organizasyonlarla bütünleştirmesi engellenecektir.
- Siyasi etik yasası çıkarılacak, seçim kanunları ve siyasi partiler mevzuatında yapılacak değişikliklerle siyasal hayat demokratik ilkeler temelinde düzenlenecektir.
- Yerel yönetimlerin mali ve idari alanda güçlendirilmesi ve yeni bir merkez-yerel dengesinin kurulması sağlanacaktır.
- Siyasal alanda kurulan demokrasi, ekonomik ve sosyal alanda da güçlendirilecektir. Çalışma yaşamında, üretim süreçlerinde, ekonomik ve sosyal karar alma mekanizmalarında yurttaşların aktif katılımı sağlanacaktır. Eşitsizliklerle mücadele ve ekonomik-sosyal hakların eksiksiz şekilde hayata geçirilmesiyle kalkınmacı demokrasi hamlesi hayata geçirilecektir.
- Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının önündeki bütün engeller kaldırılacaktır.
- CHP, toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının gereği olarak, siyasette eşit temsili gerçekleştirecek ve kadın-erkek eşitliği alanında gerekli tüm hukuki ve siyasi adımları atacaktır.
- Demokratik değer ve haklara saygılı, eşitliğe ve kapsayıcılığa dayalı; kimliği, inancı, yaşam tarzı ne olursa olsun, herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesini sağlayacak bir sistem kurulacaktır.
- İfade ve basın özgürlüğü sağlanacaktır. Medya ve iletişim alanında halkın doğru, tarafsız ve güvenilir biçimde bilgilenme hakkının önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Üniversite özerkliği sağlanacak ve akademik özgürlükler güvence altına alınacaktır.
- Sivil toplum, demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru olarak güçlendirilecektir. Örgütlenme özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırıldığı, özgürlüklerin güvence altına alındığı bir toplumsal ve siyasal katılım ortamı yaratılacaktır.

1.2 DEMOKRASİ, İNSAN HAKLARI VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Cumhuriyet Halk Partisi demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü birbirinden ayrılmaz temel ilkeler olarak kabul eder. Demokrasi, CHP için varoluşsal bir değerdir. Partimiz, ülkemizde demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün ancak parlamenter sistemle mümkün olduğuna inanır. Katılımcılık, şeffaflık, denge ve denetlemeyi gözeten kapsayıcı kurumlar, demokrasi anlayışımız bakımından temel öneme sahiptir.

Türkiye, seçkinlerin değil vatandaşların güçlü olduğu, kişi hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önünde engellerin bulunmadığı, aktif yurttaşlığın hayata geçirildiği bir ülke olacaktır. CHP, demokrasiyi yalnızca seçimlerle sınırlı görmez; yurttaşların karar süreçlerine aktif olarak katıldığı, denetim ve katkı mekanizmalarının kurumsallaştığı bir yönetim anlayışını savunur. Denge ve fren mekanizmalarının işlevsel olduğu, demokrasinin sosyal ve ekonomik gelişmeyle beraber gerçekleştiği, yerel demokrasinin güçlendirildiği ve katılımın önünde engellerin olmadığı bir düzen kurulacaktır. Devlet, vatandaşın hak ve özgürlüklerinin güvencesi olacaktır.

Hakların Güvencesi Demokrasi

Demokrasi ayrıcalık sahibi kesimlerin değil halkın yararına bir yönetim şeklidir. Demokrasi, vatandaşların güçlenmesi, temel haklarını kullanmasının önündeki ekonomik ve sosyal engellerin tamamen ortadan kaldırılması ve herkes için gerçek bir özgürlük ve eşitlik düzeninin kurulması anlamına gelecektir.

Sosyal demokrat bir parti olarak CHP'nin demokrasi vizyonunun önemli bir unsuru, yurttaşların kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen ekonomik kararlara katılımının güvence altına alınmasıdır. Bu kapsamda, başta bütçe hakkının korunması ve harcamaların denetlenmesi olmak üzere ekonomik ve mali süreçlerin demokratikleşmesi sağlanacak ve demokrasi vizyonumuzun gereği olarak adil, şeffaf ve katılımcı bir ekonomik düzen inşa edilecektir. Sosyal ve ekonomik hakların güvence altına alınması ve eşitsizliklerle etkin bir mücadele yürütülmesi demokratik işleyişi güçlendirecektir.

Dijitalleşme, yapay zekâ ve internet teknolojisinde yaşanan gelişmelerin demokrasi üzerindeki etkilerinin yönetilmesi, demokrasi vizyonumuzun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kamusal alanda ve iletişim ortamında yaşanan gelişmeler, vatandaşları ve kurumları güçlendirecek katılımcı bir vizyonla yönetilecektir. Yanlış ve yanıltıcı bilgiye karşı koruma mekanizmaları oluşturulacaktır. Hak temelli bir anlayışla veri güvenliğinin tesisi ve verilerin kötüye kullanımını engelleyici güvenceler sağlanacaktır.

Geleneksel medya, yeni nesil medya ve dijital mecralarda tekelleşme ve iktidar tahakkümünün önüne geçilecek, bilgi kaynaklarının demokratikleşmesi sağlanacaktır. Toplumun farklı kesimlerinin görüşlerini özgürce ifade edebildiği, akademik özgürlüklerin güvence altında olduğu, halkın gerçek bilgiye özgürce erişebildiği, çoğulcu ve güvenilir bir bilgi ortamı oluşturulacaktır. Bu bilgi ortamında demokratik değerler

hakim olacak; nefret suçu, ayrımcılık, ırkçılık ve halkı yanıltma benzeri söylem ve yayınlarla evrensel standartlar temelinde mücadele edilecektir. Sosyal medya platformlarının kamu yararı doğrultusunda şeffaf algoritmalarla, içerik sıralamalarında manipülasyonla değil, eşit erişimle çalışması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Şeffaflık, yurttaşın bilgiye erişim hakkının ve ifade özgürlüğünün güvencesi olacaktır.

Medyada, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere tüm bireylere dönük cinsiyetçi, ötekileştirici ve şiddeti besleyecek bir dil kullanımı engellenecek, bu amaçla medya meslek örgütleriyle birlikte çalışılacaktır. Kadınların ve çocukların dijital mecralarda maruz kaldıkları şiddet, istismar ve nefret içeriklerine karşı etkili koruma ve denetim mekanizmaları kurulacak, insan onurunu esas alan güvenli bir dijital kamusal alan oluşturulacaktır.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) kurumsal, yasal ve idari yapısı basın özgürlüğünü garanti altına alacak şekilde ve siyasi etkilerden uzak, bağımsız ve tarafsız bir kurul olarak yeniden yapılandırılacaktır. Kurul'un çalışmalarına ilgili sivil toplum ve meslek örgütlerinin katılımı sağlanacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve çocuk hakları sözleşmeleri dâhil olmak üzere, ifade özgürlüğü ve dijital haklar alanındaki uluslararası normlara tam uyum sağlanacak; ulusal mevzuat, bu standartlar çerçevesinde düzenlenecektir.

Haysiyetli bir Yaşam: İnsan Onuru, İnsan Hakları

CHP için insan onuru, demokrasi, adalet, eşitlik ve hukuk devletinin temelidir. İnsan onuru ancak insan haklarıyla korunabilir. İnsan hakları bir toplumu demokratik yapan en önemli değerdir. Eşitlik ve özgürlük ancak insan haklarının korunduğu bir toplumda geçerli olabilir.

İnsan hakları evrenseldir ve devredilemezdir. Toplumun ve devletin örgütlenmesi insan haklarına dayanacak ve iktidar gücü insan haklarının kurumsal olarak korunmasını sağlamak için kullanılacaktır. CHP'ye göre her insan eşit değer taşımaktadır ve temel insan haklarından yararlanmada herkes eşittir.

CHP'ye göre insan hakları bölünmezdir ve haklar arasında bir hiyerarşi yoktur.

Herkesin haysiyetli bir yaşam sürmesi, insan haklarının bir bütün olarak tanınması ve bu hakların yaşama geçebilmesiyle mümkündür. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinden yararlanmasının yanında devletin bu hak ve özgürlüklerin önündeki engelleri kaldırma yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülük, toplumsal adalet ilkesi gözetilerek yerine getirilecektir. CHP için hak ve özgürlüklerin bu anlayışla güvence altına alınması ahlaki bir zorunluluk ve siyasi bir ödevdir.

Cumhuriyet Halk Partisi, yaşam hakkını sağlık hakkından, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü sendika ve grev hakkından, mülkiyet hakkını konut hakkından, özel yaşama saygı hakkını dijital haklardan, demokratik katılım haklarını ekonomik eşitsizliklerden,

girişim özgürlüğünü çalışma hakkından bağımsız görmemektedir. Yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı, örgütlenme özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ne kadar önemliyse sağlık hakkı, barınma hakkı, sendika ve grev hakkı, eğitim hakkı, barış hakkı, gıdaya ve suya erişim hakkı da o kadar önemlidir.

Medeni ve siyasi haklar, sosyal, kültürel, ekonomik haklar ve dayanışma haklarıyla birlikte ele alınacak, özgürlükleri bütüncül bir şekilde koruyan bir düzen inşa edilecektir. Bu düzen kimsenin iş ararken torpile ihtiyaç duymadığı, maddi imkânsızlıklar nedeniyle geride kalmadığı, herkesin nitelikli istihdama erişebildiği bir düzendir. Bu düzende ifade özgürlüğü yalnızca hukuki bir hak olarak tanınmakla kalmayacak, tam anlamıyla hayata geçecektir. Bireyler ekonomik ve sosyal açıdan güçlendirilecek, tüm haklar somutlanacaktır. Herkesin örgütlenebildiği, yaşam koşullarını geliştirmek ve demokratik haklarını kullanmak için özgürce çalışabildiği bu düzen, refah ve eşitlik için kalkınmayı sağlayacaktır.

Devrimci bir anlayışla, çağdaş gelişmelerin gerektirdiği yeni haklar, evrensel standartlar da gözetilerek tanımlanacak ve güvence altına alınacaktır.

Hukukun Üstünlüğü

CHP'nin hukukun üstünlüğü anlayışı; demokrasi, adalet, eşitlik, kalkınma, refah, özgürlük, barış, güvenlik ve huzurun ancak hukukun işlemesiyle sağlanacağı fikrine dayanır.

CHP'nin hukukun üstünlüğü anlayışı devlet gücünün hukukla sınırlandırılması, hukukun herkese eşit ve şeffaf biçimde uygulanması, kuvvetler ayrılığı, devlet yöneticilerinin hesap vermesi, yargı bağımsızlığının sağlanması, vatandaşların eylemlerinin hukuki sonuçlarını öngörebilmesi ve adil yargılanma hakkından herkesin yararlanabilmesi standartlarına dayanır.

Devlet otoritesinin meşruiyet kaynağı, gücün şahsi ya da keyfi olmaması, halk iradesine dayanması ve hiçbir idari makamın kanunlardan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamamasıdır. Devletin işleyişi ve kamusal yaşam, keyfi ya da kişisel iradeye değil, yazılı kurallara ve öngörülebilir hukuk düzenine dayanacaktır. Bu ilke, hukukun üstünlüğünün temelini oluşturur. Kanunlar herkes için bağlayıcıdır, hiç kimse hukukun üstünde değildir.

1.3 ADALETİN TESİSİ

Cumhuriyet Halk Partisi, bağımsız, tarafsız ve adil bir yargıyı inşa edecek ve herkes için her alanda adaleti sağlayan bir hukuk sistemini kuracaktır. Toplum sözleşmeleri, güçlünün zayıfı ezdiği düzenlerde erozyona uğrar. Adaletin olmadığı bir devlet, kamu gücünün şahsi menfaatler için kullanıldığı bir ganimet paylaşımına ve düşman hukukuna dayalı bir çete düzenine dönüşür.

Adalet, toplumsal barışın teminatıdır. Hedefimiz, tüm yurttaşların adalete güvenmesi ve adaletin tesis edileceğini bilmesidir.

Hukukun herkese eşit biçimde uygulanması güvence altına alınacaktır. Herkesin yargıya ve adalete zamanında ve sağlıklı erişebildiği bir düzen kurulacak, maddi imkânsızlıklar nedeniyle kimse mahkemeye erişim hakkından mahrum kalmayacaktır.

Demokratik hukuk devletinin temel şartları, denge denetleme ve kuvvetler ayrılığıdır. Kuvvetler ayrılığı ancak yargı bağımsızlığıyla sağlanabilir.

Tarafsız ve bağımsız yargı; temel hak ve özgürlüklerin, hak ihlallerine karşı adaletin tesisinin güvencesidir.

Herkes İçin Adalet

Yurttaşların adalete güveni, hukuki güvenlik ve hukuki öngörülebilirlikle sağlanacaktır. Hukuk kurallarının açıklığı ve önceden bilinmesi, yurttaşların birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerinde bugüne ve yarına dair güven duymasını sağlar. Vatandaşların eylemlerinin hukuki sonuçlarını öngörebilmesi sağlanacaktır. Hukuki belirsizlik ve keyfilik sonlandırılacaktır.

Adil yargılanma hakkı güvence altına alınacaktır.

Tüm yurttaşlarımızın yargıya fiziksel ve dijital ortamda erişimi kolaylaştırılacaktır. Adalet hizmetlerine erişilebilirlik artırılacak, fırsat eşitliği sağlanarak özellikle kırılgan grupların yargıya erişimi güvence altına alınacaktır. Bu kapsamda sosyal ve ekonomik engeller kaldırılacak, yargılama süreleri kısalacak, mahkeme kararları uygulanacak, tüm kurumlar arasında koordinasyon sağlanacaktır.

Yargı süreçlerinin düzgün işlemesi ve masumiyet karinesinin korunması sağlanacak, toplumun adalete güveni tesis edilecektir. Yargılama ve tutukluluk sürelerinin uzunluğu ve belirsizliği ortadan kaldırılacaktır. Tahliye kararlarının yok sayılmayacağı bir yargı sistemi tesis edilecektir. Gözaltı sürelerinin keyfi bir biçimde uzatılmasının önüne geçilecektir. Masumiyet karinesi esas alınacak ve iddianamesiz uzun tutukluluk uygulaması sonlandırılacaktır. Tutuklu ve hükümlülerin tedaviye erişim ve sağlık hakları güvence altına alınacaktır.

Savunma ve iddia makamları denkleştirilecek, savunma makamı yargının kurucu unsurlarından biri olarak tanımlanacaktır. Mahkemelerde avukatlar ve savcılar fiziki olarak eşit konumlandırılacak, avukatlık mesleğinin itibarı korunacak, meslek örgütleri güçlendirilecek, çoklu baro sistemine son verilecektir. Müdafiye erişimin önündeki tüm engeller kaldırılacaktır.

Adil yargılanma hakkını güvence altına alacak şekilde mahkemede yüz yüzelik ve hakim önünde dinlenilme ilkelerine aykırılık teşkil eden uygulamalar sonlandırılacaktır.

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevi sevkleri ve duruşma salonlarının belirlenmesinde keyfiliğe son verilecektir.

Soruşturma ve kovuşturma aşamalarında yetki kuralları ayrımsız olarak esas alınacaktır.

Demokratik hukuk devleti için ifade özgürlüğünü güvence altına alan, siyasi eleştiriyi cezalandırma konusu olmaktan çıkaran bir hukuki düzen oluşturulacaktır. Yurttaşlarımızın ifade özgürlüğü güvence altına alınacaktır.

Kamu gücü kullanan kişiler herkesten daha fazla eleştiriye açık olmalıdır. Cumhurbaşkanına veya kamu görevlilerine hakaret suçları, ifade özgürlüğüyle bağdaşmadığı için kaldırılacaktır. Katalog suç düzenlemeleri ve bu kapsamda verilen tutukluluk kararlarında keyfiliğe son verilecektir.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu, yalnızca somut saldırıya yol açan durumlarla sınırlanacak ve demokratik tartışma ortamı güvence altına alınacaktır. Farklı fikirleri susturan, çoğulculuğu zedeleyen ve eleştiriyi cezalandıran antidemokratik uygulamalar hukuk sisteminden tamamen temizlenecektir.

Terör örgütlerinin Türkiye'de insan ve maddi kaynak açısından zemin kazanmasına ve güvenlik tehdidi oluşturmasına imkân vermeksizin Terörle Mücadele Kanunu hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini esas alarak yeniden düzenlenecektir. İfade özgürlüğünü kısıtlayan ve şiddetle bağlantısı olmayan düşünce ve açıklamaları cezalandıran hükümler kanundan çıkarılacaktır. Terör örgütü ve örgüt üyeliği tanımları; cebir, şiddet ve anayasal düzene karşı eylemlerle doğrudan bağlantılı olacak şekilde toplumsal mutabakatla ve evrensel standartlarda yeniden yapılacaktır.

Nefret saikiyle işlenen suçlara ve nefret söylemlerine karşı kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturulacaktır. Nefret suçlarıyla mücadelede hem maddi hukuku hem de usul hukukunu kapsayan güçlü ve uygulanabilir yasal çerçeve hayata geçirilecektir.

İnsanlığa karşı suçlarda zamanaşımı uygulanmayacak, yetkilerini kötüye kullanan kamu görevlilerinin soruşturulması ve yargılanmasının önündeki engeller kaldırılacaktır.

Cezasızlık algısı, çok boyutlu biçimde değerlendirilerek hem bireysel hem toplumsal yönleriyle ele alınacaktır. Kadın cinayetlerinin önlenmesi, devletin temel sorumluluklarından biri olarak ele alınacak; koruyucu ve önleyici mekanizmalar etkinleştirilecektir. Kadınlara ve çocuklara yönelik her türlü şiddet, istismar suçlarında dava süreçlerinin uzamaması, toplumsal vicdanın ve adalet duygusunun korunması güvence altına alınacaktır.

Organize suç ve çeteleşmeyle etkili mücadele edilecektir. Bu kapsamda uyuşturucu çeteleri başta olmak üzere tüm suç örgütleriyle yargısal mücadelenin yanında gerekli siyasi irade de ortaya konulacaktır. Bu siyasi irade, yargısal sürecin bağımsız işleyişinin teminatı ve sonuçlarının uygulanmasının güvencesi olacaktır.

Hayvanlara ve doğaya yönelik suçlara izin verilmeyecek, etkin denetim ve cezai yaptırımlar artırılacaktır.

Kişiden kişiye değişen infaz rejimi sonlandırılacak, eşitlik ilkesine ve toplumsal mutabakata dayalı bir infaz rejimi hayata geçirilecektir. İlgili mevzuat kapsayıcı bir anlayışla düzenlenecek, yaşam hakkı ve sağlık hakkı temelli bir yaklaşım benimsenecektir.

Ceza ve infaz hukukunda topluma kazandırma ilkesi esastır.

Ceza infaz kurumlarında insan onuruna yakışır yaşam koşulları tesis edilecektir. Hasta hükümlülerin yaşam hakkı ve sağlık hakkı güvence altına alınacaktır. Cezaevleri İdare ve Gözlem Kurullarının kararları objektif kriterlere bağlanacak, kararların yeni bir cezalandırmaya dönüşmesi önlenecek, keyfi kararların önüne geçilecektir. İnfaz rejimi öngörülebilirlik ve uygulanabilirlik ilkeleri kapsamında yeniden düzenlenecek, Cezaevi İdare ve Gözlem Kurulları bu kapsamda yeniden yapılandırılacaktır.

İnfaz ve koruma memurlarının özlük hakları güvence altına alınacak, meslek kanunu çıkarılacaktır.

Demokratik Hukuk Devleti

Demokratik hukuk devleti için yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını garanti altına alacak bütüncül bir yaklaşım benimsenecektir.

Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruyu düzenleyen mevzuattaki sınırlayıcı hükümler gözden geçirilecek, bireysel başvuru hakkı genişletilecektir. Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının bağlayıcılığı ve uygulanabilirliği güçlendirilecek; ihlalin giderilmesi için etkili yeniden yargılama ve tazmin mekanizmaları oluşturulacaktır. Bireysel başvuruların makul sürede sonuçlandırılması sağlanacak, hak eksenli ve toplumsal adalet ilkesine dayalı içtihat birliği geliştirmesi desteklenecektir. Norm denetimi başvuru yolları genişletilecek, demokratik denetim ilkesinin güçlendirilmesi amacıyla TBMM'de grubu bulunan bütün siyasi partilere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, üniversitelere ve ilgili kanunların doğrudan etkilediği kamu tüzel kişilerine Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açma yetkisi tanınacaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin anayasal düzeni koruma misyonuna uygun olarak bireysel başvuru ve norm denetimi alanında verdiği kararların uygulanması sağlanacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasının önündeki siyasi ve yasal engeller kaldırılacaktır.

Hâkim ve savcıların hukuki ve coğrafi teminatı güçlendirilecektir. Hâkim ve savcıların, görev yaptıkları davalar veya verdikleri kararlar nedeniyle görev yerlerinin değiştirilmesine ya da görevden alınmalarının önüne geçilecek, yargı mensuplarının kürsü bağımsızlığını güvence altına alan hâkimlik teminatı sağlanacaktır.

Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun yapısı evrensel ve demokratik standartlara uygun biçimde, siyasetin etkisinden arındırılarak yenilenecektir. Adalet Bakanı ve yürütme organının hiçbir temsilcisi kurullarda yer almayacaktır. Kurulların üyeleri yüksek yargı mensupları tarafından seçilecektir.

Yargı yetkisinin kişiye ya da davaya göre değişmesi önlenecektir.

Hakim ve savcıların özlük hakları güçlendirilecek, atama ve seçim süreçleri liyakat temelli objektif kriterlere bağlanacak ve siyasi ilişkilerden arındırılacaktır. Hakimlerin kararlarının Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile uyumu bu kriterlerin başında gelecektir. Yargı mensuplarına yönelik denetim ve disiplin mekanizmaları şeffaf ve etkili hale getirilecek, mali ve etik açıdan denetim sağlanacaktır.

Olağanlaştırılan olağanüstü hal uygulamasına son verilecektir. Olağanüstü hal döneminden kalan uygulamalar kaldırılırken, tüm işlemlere karşı yargı yolu açık hale getirilecektir. Olağanüstü hal döneminde getirilen ve savunma hakkını kısıtlayan tüm yasal düzenlemeler kaldırılacaktır. Savunma hakkının ihlaline sebep olan, dosyaya erişimin kısıtlanması kararları ile yalnızca gizli tanık ve itirafçı ifadelerine dayanan, somut delilden yoksun soruşturma ve kovuşturmalara son verilecektir. Kanun hükmünde kararnamelerle haklarında başlatılan soruşturma ve kovuşturma işlemleri lehlerine sonuçlanan kamu görevlileri, yargı organı çalışanı ve diğer kurum ve teşkilat mensuplarının görevlerine ya da eşdeğer görevlere iadesi ve haklarında uygulanan tedbirlerin kaldırılması sağlanacaktır.

Ayrımcılık, işkence ve kötü muameleye tolerans gösterilmeyecek, temel hak ve özgürlüklerin korunması için kurumsal mimari güçlendirilecektir. Bu kapsamda Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu bağımsız, çoğulcu ve toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun bir biçimde yeniden yapılandırılacaktır.

Adli Tıp Kurumu köklü bir dönüşümle yeniden yapılandırılacaktır. Siyasi etkiden arındırılacak, kurumun karar ve raporlarının yalnızca tıbbi, bilimsel ve etik standartlara dayanması sağlanacaktır. Uzmanlık alanlarındaki görevlendirmelerde liyakat esas alınacaktır. Bilirkişilik ve raporlama mekanizmaları şeffaflaştırılacak, denetim yetkisi güçlendirilecektir. Evrensel ilkelere uygun özerk bir kurum oluşturulacaktır.

1.4 DEMOKRASİ İÇİN AYRIMCILIKLA MÜCADELE VE ÇOĞULCULUK

Cumhuriyet Halk Partisi, çoğulculuğu ve ayrımcılıkla mücadeleyi demokrasi anlayışının ayrılmaz parçaları olarak görmektedir. Hedefimiz; bütün yurttaşların eşitlik temelinde buluştuğu, özgürlüklerin güvence altına alındığı, sosyal dışlanma ve her türlü ayrımcılığın son bulduğu bir düzen kurmaktır.

Çoğulcu demokrasi ve eşit yurttaşlığın tesisi; iç barışımızı ve refahımızı güçlendireceği gibi ülkemizin bölgesel istikrar ve refaha katkısını da artıracaktır. Katılımcı demokrasinin kurumsallaşması, halkın iradesinin karar mekanizmalarının merkezine yerleşmesiyle sağlanacaktır. Hedefimiz, toplumun tüm kesimlerinin ekonomik, sosyal ve demokratik taleplerine yanıt verecek kapsamlı bir dönüşümü sağlamaktır.

Herkesin kendini devletin eşit ve onurlu bir yurttaşı olarak hissetmesi demokrasi vizyonumuzun temelidir. Kimsenin yaşından, cinsiyetinden, kimliğinden, inancından,

cinsiyet kimliği ve cinsel yöneliminden, sosyoekonomik durumundan, engelli olma halinden, dünya görüşünden, yaşam tarzından ve benzeri sebeplerden dolayı dışlanmadığı, baskı altına alınmadığı bir düzen inşa edilecektir. Hiçbir yurttaşın kimliğini gizlemek zorunda kalmaması temel önceliğimiz olacaktır. Farklı kimliklerin özgürce yaşanabilmesi, dil ve kültürel çeşitliliğin değer ve hak olarak görülmesi, toplumsal barış ve çoğulculuğun güvencesidir. Toplumsal ve kültürel çeşitliliğin ve çoğulculuğun kurumsal güvencelerle korunması ve geliştirilmesi sağlanacaktır. Bütün vatandaşlarımız kamusal hizmetlere erişim ve olanaklardan yararlanmada eşit olacaktır. Kamuda işe alımlarda ve görevde yükselme süreçlerinde ayrımcılığa izin verilmeyecektir.

Yurttaşların karar alma süreçlerine doğrudan katıldığı bir yönetim anlayışı ve üniter devlet yapısı içinde, yerel yönetimlerin yetki ve kaynaklarının artırılması ve kamu hizmetlerinin halka en yakın yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesiyle ayrımcılıkla mücadele edilecek, çoğulculuk güçlendirilecektir. Kayyım uygulamaları gibi antidemokratik müdahalelere izin verilmeyecektir.

Demokratikleşme, toplumsal sorunların eşit yurttaşlık temelinde çözümü için elzemdir. Kürt sorununda kalıcı çözüm; terörün sona ermesiyle birlikte eşitlikçi, katılımcı, demokratik bir siyasi ve toplumsal düzenin kurulmasıyla sağlanacaktır. Herkesin kendini ülkenin eşit yurttaşı olarak hissedebilmesi esastır. Ana dil haktır. Bu yaklaşımla tüm yurttaşların ana dilini öğrenme, kullanma ve geliştirme hakkı sağlanacak; kimsenin kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğramasına ve toplumsal olarak dışlanmasına izin verilmeyecektir. Farklı kimliklerin, inançların ve kültürlerin özgürce var olabildiği bir toplumsal yapı güçlendirilecektir.

Kürt yurttaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı bölgelerde derinleşmiş eşitsizliklerin giderilmesi, toplumsal barışın ve refahın kalıcı hale gelmesinde kritik bir öneme sahiptir. CHP, bölgesel kalkınmayı kapsayıcı bir vizyonla ele almaktadır. Bu yaklaşımla Doğu ve Güneydoğu bölgeleri için güçlü bir bölgesel kalkınma programı hayata geçirilecektir. Eğitim, sağlık, istihdam, altyapı, dijitalleşme ve gelir adaleti alanlarında oluşan yapısal eşitsizliklerin çözümü için yatırımlar artırılacaktır. Bölgenin ekonomik potansiyelini ortaya çıkaran, sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen bir refah düzeni oluşturulacaktır.

Laiklik; sosyal, kültürel, inançsal farklılıkların güvencesi ve her yurttaşımızın eşit koşullarda, özgürce, bir arada ve kardeşçe yaşamasının esasıdır.

Anayasa'da da belirtildiği gibi herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olması, ibadetin serbestliği ilkesinin esas alınması zorunluluktur. Vatandaşların dini inancı ve mezhebi nedeniyle ayrımcılığa uğramasına sıfır tolerans gösterilecektir.

Alevi yurttaşlarımızın, toplumsal hayatta yaşadıkları eşitsizliklere ve karşılaştıkları hak ihlallerine, Alevi inancının ve taleplerinin yok sayılmasına son verilecektir. Cemevleri ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak ibadethane statüsü tanınacaktır. Alevi yurttaşlarımızın karşılaştıkları hak ihlallerine karşı haklarını güvence altına alan kurumsal mekanizmalar oluşturulacaktır. Madımak Oteli, kapsamlı ve tarihsel bir utanç müzesi haline getirilecek, zamanaşımı bu davalar açısından söz konusu olmaktan çıkartılacaktır.

Kadınların eşitliği ve özgürlüğü güvence altına alınacak, kendi hedeflerini ve potansiyellerini gerçekleştirme imkânına sahip olmaları sağlanacaktır. Cinsiyet ve cinsiyet kimliği temelli her türlü ayrımcılık ortadan kaldırılacaktır. Evde, okulda, işyerinde, siyasal yaşamda ve hayatın her alanında eşitliği sağlayacak ve ayrımcılığa son verecek somut adımlar atılacaktır.

Sosyal köken veya statü temelli doğrudan veya dolaylı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve her bir bireyin kendi potansiyelini gerçekleştirebileceği fırsat ve imkânları sunmak temel yaklaşım olarak benimsenecektir. Yurttaşların sosyal ve ekonomik yönden içine doğduğu ve yetiştiği koşullar ile sınırlı kalmamaları güvence altına alınacak, yukarı yönlü sosyal mobilite sağlanacaktır. Bu kapsamda, sosyoekonomik koşullardan kaynaklı sosyal dışlanmayı önleyici ve her yurttaşın haysiyetli bir yaşam ve daha güzel bir geleceğe erişebilme haklarını güvence altına alacak kapsayıcı kalkınma ve sosyal devlet politikaları uygulanacaktır.

Ayrımcılıkla mücadelede siyasi, ekonomik ve toplumsal yönden bütüncül bir yaklaşım hayata geçirilecek; çoğulculuğu güvence altına alacak demokratik adımlar güçlü ve kapsayıcı sosyal politikalarla desteklenecektir. Bu kapsamda eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve sosyal hizmetlere eşit erişim başta olmak üzere tüm temel kamusal hak alanlarında, dezavantajlı kesimler için sosyal devlet güvencesi sağlanacaktır.

1.5 AKTİF YURTTAŞLIK VE ÖRGÜTLÜ TOPLUM

CHP'nin demokrasi anlayışı sadece yasa metinleriyle sınırlı bir demokrasi düşüncesine değil halkın aktif katılımına dayanmaktadır. Bu kapsamda demokrasi tamamlanmış bir hedef değil her gün uğruna mücadele edilen bir değerdir.

Demokrasi, insan haklarının korunabilmesi ve ortak toplumsal amaçları gerçekleştirebilme ancak örgütlü toplum ve aktif yurttaşlıkla mümkündür. Aktif yurttaşlık ilkesinin gereği olarak; yurttaşların ifade ve düşünce özgürlükleri, örgütlenme özgürlüğü, karar süreçlerine katılımları ve toplumsal sorunların çözümünde aktif rol oynamaları sağlanacaktır.

Katılan, Denetleyen, Yöneten Yurttaş

Aktif yurttaşlık doğrultusunda halkın her kademede siyasete ve karar alma süreçlerine katılımı, demokratik araçlarla güçlendirilecektir. Halkın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, anayasa ve hukuka uygunluk şartıyla gündem teklif etmesi, belli sayıda yurttaşın imzayla kanun teklifi vermesi ve TBMM'nin ilgili komisyon ve Genel Kurul'da bu teklifi görüşmesi kurala bağlanacaktır. Yurttaşların yerel katılım mekanizmaları geliştirilecek; belediye meclislerine, il genel meclislerine ve kent konseylerine katılım olanakları artırılacaktır.

Aktif yurttaşlık, insan odaklı kalkınma anlayışımızın temellerinden biridir. Bu çerçevede, yurttaşların ekonomik özgürlüklerinin güvence altında olması, ekonomik karar alma süreçlerinin demokratikleştirilmesi ve yurttaş katılımına açık olması esastır.

Aktif yurttaşlık ve katılım süreçleri; bütçe dağılımı, vergi politikası ve kaynak tahsisi süreçlerinde kurumsallaşmış katılım sistemleriyle desteklenecektir. Üretici birlikleri, meslek örgütleri ve yerel kuruluşlar bütçe sürecinin asli bileşeni haline getirilecektir.

Bu kapsamda, bütçe hakkının kullanılması ve hesap verebilirliğin sağlanmasında Türkiye Büyük Millet Meclisi esastır. TBMM'nin kamu harcamaları üzerindeki denetiminin artırılması sağlanacaktır. Ekonomik verilerin şeffaf ve erişilebilir olması aktif yurttaşlığın ana ilkelerinden biridir.

Eğitim vizyonumuz; demokratik, özgür, adil, katılımcı ve kapsayıcı bir toplum inşası için, aktif sorumlu yurttaşlık ve demokrasi bilincini esas alır. Aktif yurttaşlık, yaşam boyu öğrenmeyle sürekli kılınacaktır. Demokratik ve evrensel değerler sadece ülke yönetiminde işlev sahibi kurumlarda değil eğitimden aileye, kültürden spor yönetimine birçok alanda geçerli kılınacaktır.

Güçlü bir sivil toplumun ve kamusal alanın varlığı demokrasinin en önemli teminatıdır. Sivil toplum, demokratik hayatın temel unsuru olarak güçlendirilecektir. İktidarların sivil toplum kuruluşlarını yönlendirme ve kendi kontrolüne alma girişimlerine izin verilmeyecek ve sivil topluma dönük kamu kaynaklarının şeffaf ve adil dağıtılması sağlanacaktır.

Demokrasinin korunması için başta çalışanlar olmak üzere bütün toplum kesimlerinin örgütlü olması gereklidir. Sendikaların, meslek kuruluşlarının ve kitle örgütlerinin temsil yapılarının demokrasiyi güçlendirecek şekilde oluşması; sadece temsil ettikleri toplum kesimlerinin sorunlarıyla sınırlı kalmayan bir vizyonla ülke sorunlarının müzakeresinde ve çözümünde aktif olmaları sağlanacaktır.

Çalışanların özgür sendikacılık ile toplu sözleşme ve grev hakkını kullanmasının önündeki bütün engeller kaldırılacaktır. Toplantı ve gösteri özgürlüğünün baskı ve kısıtlamalar olmadan kullanılabilmesi temin edilecektir.

Halkın haber alma ve doğru bilgilenme hakkı, aktif yurttaşlığın asli unsurlarından biridir. Bu kapsamda özgür ve demokratik bir medya ve iletişim ortamı sağlanacaktır. Sansür ve otosansüre geçit verilmeyecektir. Medya, iş dünyası ve devlet arasındaki ilişkiler ile medya sahipliğine ilişkin kurallar medya özgürlüğünü güvence altına alacak şekilde belirlenecektir. Basın kuruluşlarında çalışanların örgütlenme hakkı teşvik edilecektir. Bu, sadece basın çalışanlarının yaşam koşulları için değil ifade özgürlüğünün korunması, medyanın kamu adına hesap sormasının ve halkın haber alma hakkının da en önemli güvencesidir.

CHP'nin aktif yurttaşlık ve örgütlü toplum hedefi, Cumhuriyetçilik ilkesinin ve sosyal demokrat düşüncenin doğal bir sonucudur. CHP toplumsal ve ekonomik alanda ayrıcalıklı bireylerin ya da çıkar odaklarının değil halkın yararını ve toplumsal faydayı esas alır. Bu nedenle kişilerin ve örgütlü halk kesimlerinin talep ve ihtiyaçlarını siyasetin gündemine taşıması ve kararların demokratik tartışma ortamında oluşması CHP için vazgeçilmezdir. Demokrasinin krizler karşısında dirençli olması için halk siyasetin merkezinde kurucu bir güç olarak yer almalıdır.

1.6 DEMOKRASİ VE SİYASİ PARTİLER

Vatandaşların seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakları anayasal güvence altındadır. Yurttaşların serbest seçim hakkı yalnızca oy kullanmayı ve seçimlerde aday olabilmeyi değil, seçim sonuçlarına ve milli iradeye saygıyı da kapsar.

Siyasi partiler; katılımcı, denetlenebilir, hesap verebilir, halkın iradesini esas alan demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleridir.

Siyasi partilerin özgür, şeffaf, eşit ve demokratik bir zeminde faaliyet göstermesi güvence altına alınacaktır.

Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle güçlendirilecektir. Bu kapsamda, parti içi demokrasi güçlendirilecek ve siyasetin finansmanı şeffaflaştırılacaktır. Siyasi amaçlarla partilerin kapatılmasına kalıcı olarak son verilecektir.

Siyasi etik, demokrasinin temel güvencelerinden biridir. Siyasi partilere ve siyasetçilere ilişkin düzenlemeler Siyasi Etik Yasası kapsamında yapılandırılacaktır.

Seçim Barajı ve Adil Temsil

Demokrasinin özü, halkın iradesinin eksiksiz biçimde sandığa yansımasıdır. Temsilde adalet güçlendirilecektir. Tüm yurttaşlarımızın oyunun ve iradesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne temsilde adalet ilkesine uygun şekilde yansımasını teminat altına alacak düzenlemeler yapılacaktır. Demokrasimizi güçlendirecek ve siyasete güveni artıracak şekilde farklı siyasi görüşlerin parlamentoda söz sahibi olması sağlanacaktır.

Seçim barajı yüzde 3 olarak düzenlenecektir. Bu düzenleme ile partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmesi kolaylaşacak; barajın düşürülmesi, Türkiye'nin toplumsal çeşitliliğini ve çoğulculuğunu yansıtan bir parlamento oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Siyasi Partilerin Finansmanı ve Hazine Yardımı

Her siyasi görüşün eşit fırsatlarla ve adil koşullarda kendini ifade edebildiği bir demokratik iklim hedeflenmektedir. Tüm yurttaşların ve farklı toplumsal kesimlerin temsilinin parlamentoya yansıması kolaylaştırılacak; siyaset çok sesliliğe doğru güçlenecektir.

Demokratik rekabetin adil biçimde gerçekleşebilmesi için yalnızca seçim sistemi değil, siyasetin ve seçimlerin finansmanı da eşitlik temelinde düzenlenecektir. Siyasetin finansmanı şeffaflık, denetlenebilirlik ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılacak, seçim harcamaları tüm yurttaşların denetimine açık hale getirilecektir.

Siyasi çoğulculuğu güvence altına almak amacıyla siyasi partilerin Hazine yardımı eşiği yüzde 1'e indirilecektir.

Seçim dönemlerinde yapılan tüm harcamalar ile siyasi partilere ve adaylara belirli bir tutarın üzerindeki bağışlarda tam şeffaflık sağlanacaktır.

Siyasi Partilerde Katılım ve Yönetim Mekanizmalarının Demokratikleştirilmesi

Siyasi partilerin devlet kurumlarıyla bütünleşmesinin önüne geçecek yasal düzenlemeler yapılacaktır. Partiler devlet kaynaklarına değil toplumsal desteğe dayalı kuruluşlar olarak örgütlenecektir.

Siyasal hayata vatandaşların katılımının önündeki tüm engeller kaldırılacaktır.

Siyasetin kapsayıcı bir zeminde yapılması ve demokratik siyaset alanının genişlemesi için kadınların ve gençlerin siyasi partilere ve siyasi partilerin yönetim organlarına katılımı artırılacaktır. Bu kapsamda cinsiyet ve yaş kotaları uygulanacaktır. Kota uygulamalarının yanı sıra gençlerin ve kadınların katılımını artıracak ve eşit temsili sağlayacak şekilde yönetim anlayışı bütüncül olarak değiştirilecektir.

Siyasetin bir mesleğe dönüşmesi engellenecek ve siyasal faaliyetin toplum yararına yapılması anlayışı hakim kılınacaktır.

Siyasi partilerin, toplumda var olan bütün taleplerin politika önerilerine dönüşmesini sağlayacak uzmanlıklardan yararlanması için gerekli kurumsal adımlar atılacaktır. Parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin, merkezi bütçeden aldıkları kaynağın belirli bir oranını araştırma, politika geliştirme, uluslararası çalışmalar, yayıncılık ve siyasal eğitim gibi alanlarda faaliyet gösterecek yan kuruluşları için kullanmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

1.7 YOLSUZLUKLA MÜCADELE, ŞEFFAFLIK VE HESAP VEREBİLİRLİK

Demokrasinin ve toplumsal refahın önündeki engellerden biri olan yolsuzlukla mücadele için hesap verebilirliğin ve kurumsal şeffaflığın temel kurumsal kültür haline gelmesi sağlanacaktır. Kaynakların siyasi yakınlığa göre dağıtılması, yolsuzluğun ve örgütlü suçun yaygınlaşması, kamu kaynaklarının şahsi çıkarlar için kullanılması, kamuda israfın artması, ekonomik çöküntünün yanı sıra demokratik kurumlara yönelik güven erozyonuna yol açmaktadır.

Ahlaki çürümenin önüne geçecek güçlü bir hukuki ve idari yapı oluşturulacaktır. Yolsuzlukla mücadele; etik değerlere dayalı, kurumsal ve sürdürülebilir bir ilke olarak siyasal ve toplumsal yaşamın merkezine yerleşecektir. Uluslararası standartlarla uyumlu, bağımsız ve etkin denetim mekanizmaları sayesinde kamu yönetimi ve siyaset, şeffaflık ve dürüstlük esaslarına göre işleyecektir.

Örgütlü suç ve yolsuzluklarla, demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri temelinde etkin mücadele edilecektir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik yolsuzlukla mücadelenin temeli

olacaktır. Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ülkeler Grubu (GRECO) tavsiyeleri eksiksiz yerine getirilecek, etkin TBMM denetimi gerçekleştirilecek, sivil toplum ve medya yolsuzlukla ve suçla mücadelede etkin kılınacaktır.

Yönetim anlayışı; şeffaflık ve hesap verebilirliğe, kayırmacılığa sıfır toleransa, kamu kaynaklarının adil ve toplumsal fayda gözetilerek kullanılmasına dayanacaktır.

Kamu istihdamında liyakat, açıklık ve eşitlik ilkeleri esas alınacaktır. Kamuda işe alımlarda kişiye özel ilan verilmeyecektir. Her pozisyonun görev tanımı, nitelikleri ve gereklilikleri açık biçimde duyurulacaktır. Aday seçim süreci tüm aşamalarıyla şeffaf biçimde yürütülecek, başarılı adayların niteliklerine ilişkin bilgiler erişilebilir ve denetlenebilir olacaktır. Kamuda performans değerlendirmesi, objektif ve ölçülebilir kriterlere dayandırılacak; yöneticilerin takdir yetkisi liyakat ilkesinin sınırları içinde kullanılacaktır.

Kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımını sağlamak için var olan denetim mekanizmaları güçlendirilecek, oluşturulacak bağımsız ve özerk denetim kurumlarıyla yolsuzlukla mücadele kurumsallaştırılacaktır. Kamu İhale Kanunu uluslararası standartlara göre düzenlenecektir. İhale süreçlerinde şeffaflık sağlanacaktır.

Kamu hizmetlerinin tümünde her türlü şatafattan kaçınılacaktır. Halkın yararına olmayan, imtiyazlara yol açan kişisel faydalara imkân verilmeyecektir.

Vergi cennetlerine dair uygulamalar, kara para aklamayla mücadele ve kamu ihale süreçlerinde yasal düzenlemeler güçlendirilecektir. Mevzuat ve uygulama, Avrupa Birliği normları ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilecektir.

Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) projeleri de dâhil olmak üzere tüm kamu mali yükümlülükleri; şeffaflık ilkesiyle kamuoyunun bilgisine sunulacak, denetime açık olacak, kamu yararı gözetilerek ulusal ve uluslararası hukuka dayanan bir anlayışla ele alınacaktır.

Kamu istatistiklerinin ve ekonomik verilerin güvenilirliği, bilimsel bağımsızlık ve toplumsal denetim ilkeleriyle teminat altına alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi için siyasi etik; halkın iradesine koşulsuz bağlılığı, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve toplumsal faydayı esas almaktır. Siyasi kararlar, hiçbir koşulda şahısların veya belirli zümrelerin çıkarlarına, ayrıcalıklara veya keyfi tercihlere dayandırılmayacaktır. Siyasi etik, demokrasinin ve etkin kamu yönetiminin temelini oluşturacaktır. Bu kapsamda, kamu görevlisi olma sorumluluğunun hukukun üstünlüğü ve toplumsal adalet anlayışına dayanması sağlanacaktır. Kamu hizmetine seçilmenin bir ayrıcalık değil kamu görevi ve kamusal bir sorumluluk olduğundan hareketle şatafata ve kamu kaynaklarının israfına izin verilmeyecektir.

Siyasi etik ve kapsamlı bir kamu personel rejimi için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

1.8 YERELLİK VE YERİNDEN YÖNETİM

Cumhuriyet Halk Partisi, hak temelli ve halkçı bir sosyal demokrat yerel yönetim anlayışını esas alır. Bu anlayış; kalkınmayı, dayanışmayı ve toplumsal refahı önceleyen kamu hizmetlerini temel alır. CHP için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yalnızca idari bir reform değil, demokrasinin tabandan güçlenmesini sağlayan önemli bir adımdır.

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ile kamusal hizmetlerin halka en yakın yerel yönetim birimleri tarafından en etkili biçimde sunulması CHP'nin temel politika önceliklerindendir. Partimiz, merkezi yönetim ile yerel yönetimleri birbirini dengeleyen ve tamamlayan unsurlar olarak görür; bu iş birliğini demokratik yönetimin güvencesi kabul eder.

Toplumun bir kısmına değil tamamına hizmet vermek ve özel çıkarlar karşısında kamu yararını üstün tutmak hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler anlayışımızın temelidir.

CHP; hizmetin yurttaşlara yakınlaştırıldığı, belediyelerin yetkilerinin genişletildiği ve finansal imkânlarının çeşitlendirildiği bir yerel yönetim anlayışını hakim kılmayı hedefler. Aşırı merkeziyetçi yönetim anlayışı terk edilecek, kamu hizmetlerinin daha etkin şekilde sunulması sağlanacaktır. Bürokrasi ve keyfilikten kaynaklı toplumsal huzursuzluklar giderilecektir.

Yerel yönetimlerin kurumsal kapasiteleri; insan kaynağı, mali imkânlar ve yönetim süreçleri bakımından güçlendirilecektir. Belediyelerce sunulan hizmetlerde verimlilik, etkinlik ve hesap verebilirlik ilkeleri temel alınarak standartlar oluşturulacak; bu standartları destekleyen rehber ve kılavuzlar hazırlanacak, denetim sistemleri de bu rehberlere dayanacaktır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı hayata geçirilecektir. Bu sözleşme çerçevesinde yerellik ilkesi Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği müktesebatıyla uyumlu şekilde uygulanacaktır.

Yetki ve Hukuki Güvence

Geniş kapsamlı bir kamu yönetimi reformu ile idare sistemindeki dağınıklık engellenecektir. Günün ihtiyaçlarına, idari pratiklere ve teknolojik gelişmelere uygun, sade, anlaşılır ve uygulama birliğini sağlayan bir yerel yönetim mevzuatı oluşturulacaktır.

Merkezi yönetimin idari vesayet yetkisi yerinden yönetim ilkesini zedelemeyecek şekilde uygulanacaktır. Yerel yönetimlerin eylemlerine yönelik hukuka uygunluk denetimi, tarafsız bir biçimde ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Afet gibi olağanüstü haller dışında yerel yönetimlerin yetki alanlarına giren konularda yerel yönetimleri devre dışı bırakan işlem, karar ve düzenlemelere son verilecektir. Afet yönetimi konusunda yerel yönetimlerin mevcut yetkilerini kullanabilmeleri sağlanacaktır.

Denetim mekanizmaları güçlendirilecektir. Yerel yönetimlerin bakanlıklar, Sayıştay ve

idare mahkemeleri tarafından denetlenmesinin yanı sıra iç denetim kanalları da genişletilecektir.

Seçilmiş belediye başkanlarına hukuksal güvence sağlanacaktır. Suçüstü halleri hariç, hakkında kesinleşmiş yargı kararı olmadıkça hiçbir belediye başkanı görevden alınamayacaktır. Görevden alınan belediye başkanının yerini alacak kişi belediye meclisi tarafından belirlenecektir.

İdari İşleyiş

Belediye karar organlarının —belediye meclisi, encümen ve başkanlık— görev, yetki ve sorumlulukları hızlı, etkin ve şeffaf karar alma süreçlerini destekleyecek biçimde yeniden yapılandırılacaktır. Belediye meclislerindeki komisyonlar, yetki ve denetleme olanakları bakımından güçlendirilecektir.

İmar, ruhsat ve yapı kontrol gibi alanlarda suistimali önleyen denetim mekanizmaları çağdaş kentleşme ve planlama modelleri esas alınarak geliştirilecektir. Belediye taşınmazlarının korunması, kamu yararına tahsisi ve etkin kullanımı için gerekli yasal ve kurumsal tedbirler alınacaktır.

Köy statüsü kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerleşimlerde bölge halkının tercihleri gözetilerek köy tüzel kişiliği geri verilecektir. Büyükşehir statüsü taşıyan ancak nüfusu 1,5 milyonun altında olan ve ilin genel yüzölçümünde kırsal alanın belirli bir oranın üzerinde yer kapladığı illerde il özel idareleri yeniden kurulacaktır. Gerekli yasal düzenlemeler yapılarak büyükşehir belediyesi ile il özel idaresi arasında yetki çatışmasına engel olunacaktır.

Metropollerde kent yaşamına demokratik katılımın başlıca aracı olan büyükşehir belediye meclislerinin üyeleri ilçelerin nüfusunun gözetilmesiyle belirlenecek; temsilde adalet, yönetimde istikrar ilkeleri esas alınacaktır.

Mali Yapılanma

Yerel yönetimlerin mali gücü ve gelirleri artırılacaktır. Belediyelerin vermekle mükellef oldukları kimi yerel hizmetlerin vergisini toplaması sağlanacaktır.

Yerel yönetimlerin merkezi yönetimle gelir paylaşımında adalet esas alınacak, büyük ölçekli yatırım ihtiyaçları için sağlanacak destekler nesnel kriterlere bağlanacaktır. Ulaştırma, alışveriş, yeme-içme, kısa süreli kiralama ya da konaklama gibi hizmetlerden merkezi hükümet gelirlerinin geniş biçimde belediyelere aktarılması sağlanacaktır.

Genel bütçe geliri olan değerli konut vergisi, belediye geliri haline getirilerek belediyelerin öz gelirleri artırılacaktır. Bu kapsamda, değerli konutların yoğunlaştığı bölgelerdeki belediyelerin aşırı gelir elde etmesi, küçük veya taşra belediyelerinin ise bu gelirden mahrum kalması engellenecek; vergi il bazında toplulaştırılarak adil bir dağıtım sistemi kurulacaktır. Böylece elde edilen gelirlerin, altyapı yatırımları gibi yerel kalkınmaya katkı sağlayacak alanlarda kullanılması sağlanacak, belediyeler arasında mali kapasite

farklarını azaltan ve bölgesel eşitsizlikleri gideren bir yapı oluşturulacaktır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan payların kademeli olarak artırılması yönünde yasal düzenleme yapılacaktır. Mevcut pay dağılım sistemi, belediyelerin nüfus, yüzölçümü, gelişmişlik düzeyi, göç baskısı, afet riski ve hizmet yükü gibi objektif göstergelere göre yeniden yapılandırılacaktır. Bu kapsamda, özellikle büyükşehir sınırları içinde gelir-gider dengesi zayıf olan ilçe belediyelerinin mali sürdürülebilirliğini sağlayacak ek kaynak mekanizmaları oluşturulacaktır. Pay artışı süreci, mali disiplin ilkesini gözeten bir biçimde kademeli olarak uygulanacaktır.

Yerel yönetimlerin merkezi bütçeden aldıkları paylardan yapılan adaletsiz kesintileri engelleyecek hukuki düzenlemeler yapılacaktır.

Yerel yönetimlerin kaynak kullanımında fayda-maliyet analizi, bölgesel kalkınma hedefleri ve kamu yararı ilkesi esas alınacaktır. Belediyelerin verimsiz, atıl veya uzun vadede israfa yol açabilecek projelere kaynak aktarması önlenecek; yatırımların bölgesel dengeyi ve toplumsal faydayı gözeten bir anlayışla yürütülmesi sağlanacaktır.

Belediyelerin uluslararası ilişkileri ile dış finansman, hibe ve bağış işlemlerine ilişkin izin süreçleri, kamu yararı esasına göre, nesnel ölçütlerle ve siyasi müdahalelerden bağımsız biçimde sonuçlandırılacaktır. Böylece yerel yönetimlerin hem idari hem mali bakımdan güçlendirilmesi, demokratik meşruiyetinin ve toplumsal güvenilirliğinin artırılması sağlanacaktır.

Planlama

Yerel yönetimler kentsel planlama süreçlerinde etkin hale getirilecektir. Kent planlaması, merkezi üst plan ilkeleri altında bilimsel, ekolojik dengeyi dikkate alan, katılımcı, sosyal, çevresel ve jeolojik kriterlere göre yapılacaktır.

"Kente karşı suç" kavramı Türk Ceza Kanunu'na dâhil edilecektir. İmar planı değişikliği ile ortaya çıkan kent rantının gerçek ya da tüzel kişilere aktarılması engellenecek, ortaya çıkan rantın tüm kentin yararına kullanımı için kesin ve katı düzenlemeler yapılacaktır.

Yerel Demokrasi ve Katılımcılık

Yurttaşların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak yasal düzenlemeler ve mekanizmalar hayata geçirilecektir.

Kentlerde stratejik planlama süreçlerine toplumun farklı kesimlerinin temsilcilerinin katılımı güvence altına alınarak katılımcılık ilkesi güçlendirilecektir.

Kent konseylerinin belediye meclisleriyle organik ilişkisi güçlendirilecektir. Konseyler yeniden yapılandırılarak sokak, mahalle, semt düzeylerinde yatay örgütlenmelerle halkın gerçek katılımının sağlanacağı bir kurumsal yapıya kavuşturulacaktır. Kent yaşamına dair alınan kararlarda hemşeri hukuku gözetilecek, yurttaş jürisi gibi yenilikçi uygulamalar geliştirilecektir.

KALKINMA VE EKONOMİ

2. KALKINMA VE EKONOMİ

2.1. REFAH VE EŞİTLİK İÇİN KALKINMA

Cumhuriyet Halk Partisi sosyal demokrat bir perspektifle eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınma vizyonunu benimsemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, kalkınmayı ekonomik büyümeden kaynaklı üretim ve gelir artışı ile birlikte toplumsal refahı ve adaleti güçlendiren bir dönüşüm süreci olarak görmektedir. Bu kalkınma anlayışı, bireylerin fırsatlara eşit biçimde erişebildiği, potansiyellerini gerçekleştirebildiği ve haysiyetli bir yaşam sürdürebildiği bütüncül bir insani gelişme yaklaşımına dayanmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma anlayışı; nitelikli ekonomik büyümeyi sağlayacaktır. Büyüme ile ortaya çıkacak gelir ve tasarruf artışından tüm yurttaşların faydalanması, toplumun hep birlikte zenginleşmesi hedeflenmektedir. Nitelikli büyüme politikaları ile toplumsal refah artışı, üretim ve bölüşüm süreçlerinin demokratikleşmesi, bilimin yeniliklere ve toplumsallaşan teknolojiye dönüşmesi, çevrenin sürdürülebilirliği, dayanıklı ve istikrarlı bir ekonomi bütüncül olarak gerçekleşecektir.

Kalkınma; daha çok iş ve istihdam imkânı, güvenceli ve yüksek gelirli istihdam, verimli yatırım ve üretim artışı, gelişmiş girişimcilik fırsatları ve düşük enflasyonla halkın hep birlikte refahının artmasını hedefler. Kalkınma, yurttaşın ekonomik olarak güçlenmesi anlamına gelir.

Kalkınma vizyonumuzun temel hedeflerinden biri Türkiye'nin üretim yapısını küresel rekabet gücünü artıracak şekilde dönüştürmek, ekonomik yapıyı verimli kılmaktır. Verimlilik temelli üretim dönüşümü sonucunda tüm yurttaşların gelirinin artacağı nitelikli ekonomik büyüme gerçekleşecektir. Üretim ve ihracat kompozisyonunda yüksek katma değerli ve yüksek teknolojili ürünlerin payı artacaktır. Bu nitelikli büyüme, ekonomiyi küresel dalgalanmalardan koruyacaktır.

Kalkınma anlayışının merkezinde insan ve insani gelişme vardır. Önce bireylerin sonra kolektif olarak toplumun potansiyelini gerçekleştirmesi esastır. Sağlık, gelir, verimlilik, eğitim ve bilgiye erişim, insana yaraşır yaşam standartlarına ulaşma imkânlarının genişletilmesi sağlanarak insani gelişme hedeflenmektedir. Beşeri sermayemize yapılacak güçlü, kalkınmacı ve sosyal yatırımlar ile verimlilik artacak, ekonomimiz büyüyecek, gelirler yükselecek, kalkınma gerçekleşecektir.

Kalkınma hamlemiz, Türkiye'nin ulusal bağımsızlığını ve egemenliğini güvence altına alırken aynı zamanda dünyayla bağlarını kuvvetlendirecektir.

Büyük kalkınma hamlesi, bugüne kadar her türlü zorluğa rağmen dinamizmini koruyan; üretmeye ve yeniliklerle ekonomiyi buluşturmaya devam eden emekçiler, sanayiciler,

çiftçiler, esnaf ve iş insanlarıyla birlikte gerçekleştirilecektir. Toplumda var olan bu güçlü irade, büyük politika dönüşümlerinin ve kalkınmanın teminatı olacaktır.

Türkiye'nin hak ettiği kalkınma ve refaha ulaşmasını, sahip olduğu potansiyeli hayata geçirmesini hedefleyen bu kalkınma vizyonu çağın gerektirdiği halkçı, devletçi, milliyetçi, devrimci bir ekonomi politikaları anlayışına dayanmaktadır.

KALKINMA İLKELERİ

Kamucu: Halkın Yararı ve Toplumsal Fayda

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma vizyonu, devlet, piyasa ve ekonomik ilişkilerinin toplumsal faydayı ve halkın yararını merkeze alarak düzenlenmesine dayanır. CHP, kamuculuğu halkın yararını ve toplumsal faydayı gözetmek olarak tanımlar.

Kamunun birbirinden ayrılmaz görev ve sorumlulukları vardır. Bu çoklu görevlerin başında piyasaları düzenleyici ve denetleyici olmak gelir. Kamu aynı zamanda üretici, yatırımcı ve girişimci olarak piyasalarda yönlendiricilik görevi ve sorumluluğu üstlenir. Büyük dönüşümlerde kaybeden olmamasını sağlayacak şekilde koruyucu görev üstlenirken, yenilikçi ve katılımcılığı tesis edecek dinamik bir anlayışla verimliliği ve sosyal adaleti birlikte artıran düzenin güvencesi olur.

Bu kamucu anlayış, piyasaların etkinliğini sağlayarak serbest girişimlerin önünü açacaktır. Devlet, üretici ve girişimcidir. Devlet, toplumsal fayda temelinde üretici ve toplumsal amaçlara dönük stratejik hedef odaklıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi, eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınma için piyasaların etkinliğinin tesisini önemli görmektedir. Bunun için, piyasaların göz ardı ettiği toplumsal etkiler ekonomik kararlarda gözetilecek ve koordinasyon aksaklıkları giderilecektir. Kamu piyasaların düzenlenmesi ve denetlenmesindeki etkin rolü ve yönetsel, ekonomik ve toplumsal düzeyde sağlayacağı güvenceler ile emek, sermaye ve devlet arasında uyum ve iş birliği yaratacaktır. Bu konumu ile devlet hem toplumsal yararın hem de serbest rekabetin güvencesidir.

Planlı

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma vizyonu planlamaya dayanır. Planlama, stratejik hedeflerin toplumsal fayda temelinde eyleme dönüştürülmesidir.

Planlı ve istikrarlı bir ekonomi anlayışı ile kamu ve özel sektörün birbirini tamamlayıcı biçimde uyum ve paydaşlık içinde çalışması sağlanacaktır. Hem kamusal planlama hem de özel sektörün sağlıklı ve uzun vadeli yatırım kararları almasını güvence altına alacak öngörülebilir bir ekonomik düzen oluşturulacaktır.

Planlamacı yaklaşım; büyümenin planlanmasını, stratejik sektörlerin katılımcı kurumsal süreçlerle belirlenmesini ve gerekli kurumsal koordinasyonların sağlanmasını içermektedir.

Bu yaklaşım, kamu kaynaklarının topluma en yüksek faydayı sağlayacak biçimde etkin kullanılmasını amaçlar.

Bu bütüncül yaklaşım doğrultusunda, planlamanın tüm fonksiyonlarını yerine getirecek ulusal bir planlama kurumu oluşturulacaktır. Bu kurum, kamu ve özel sektör arasında dinamik bir etkileşim içinde çalışacak; ekonomik ve finansal göstergelerin yanı sıra sektörel ihtiyaç analizleri, sürdürülebilirlik, sosyal adalet, ekonomik bağımsızlık gibi temel değerleri bir arada değerlendirecektir.

Planlama, kalkınmanın ayrılmaz bir unsuru olan ekonomik büyümeyi sağlar; bu büyümenin herkes için gelir, tasarruf ve refah artışı yaratmasını güvence altına alır. Planlama; toplumsal sınıflar, kuşaklar, cinsiyetler ve bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltan temel bir kaldıraçtır. Planlama; ekonomiyi ve toplumu dalgalanmalara karşı korur. Fırsatları gerçekleştirirken, tehditleri yönetebilen bir dirençliliği tesis ederek uzun vadeli hedeflere erişilmesini güvence altına alır.

Planlama süreçleri kamu tarafından üretilen ve derlenen güvenilir verilere dayanacaktır. Bu veriler, insan haklarını koruyan bir anlayışla toplanacak ve kullanılacaktır. Bilgiye erişim, veri güvenliği ve paylaşımı şeffaf biçimde yürütülecek; devlet, yurttaşından bilgi gizlemeyen bir yönetim anlayışıyla hareket edecektir. Planların uygulanması öncesinde ve sonrasında etki değerlendirmeleri yapılacak, politikalar dinamik biçimde güncellenecektir.

Katılımcı

Cumhuriyet Halk Partisi kalkınma vizyonu, katılımcılığa dayanır. Kalkınma; ekonomik kararların ve üretim süreçlerinin demokratikleşmesi, denetim ve hukukun üstünlüğüyle güçlenen bir yönetim üzerine inşa edilecektir. Aynı zamanda, kalkınma vizyonu da demokrasiyi, katılımcılığı ve kapsayıcılığı geliştirmeyi hedefler.

Ekonomik karar alma süreçlerinin, dar bir teknokratik çevre yerine geniş bir toplumsal müzakere zemini üzerinden yürütülmesi sağlanır. Kalkınma anlayışı hem merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında uyum ve katılımcılığa hem de farklı politika araçları arasında eşgüdüme dayanır. Bu bütüncül anlayış üretim ve bölüşüm politikalarının meşruiyetini pekiştirir ve sürdürülebilirliğini sağlar.

Bu kapsamda TBMM'nin, halkın yararına kamucu bir anlayışla yasama süreçlerini işletmesi ve çıkar gruplarının kamu yararıyla örtüşmeyen baskılarına karşı dirençli olması, demokrasinin ve kalkınmanın güvencesi olacaktır.

TBMM'nin yasa yapma süreçleri de dâhil olmak üzere tüm kamusal karar alma süreçlerinde ekonomik paydaşlar, emek örgütleri, sivil toplum, meslek kuruluşları ve demokratik kitle örgütleri yer alacaktır. Bu kapsamda var olan kurumsal yapılar yeniden yapılandırılacak ve yeni kurumsal yapılar oluşturulacaktır. Emekçilerin ve üreticilerin örgütlülüğü güçlendirilecektir. Emeğin demokratik katılımına dayalı çok boyutlu bir

toplu pazarlık sistemi hayata geçirilecek, emekçilerin iş yerlerinde karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulacaktır.

Hukukun üstünlüğü; emek, mülkiyet ve planlama çerçevesinde bütüncüllük taşımaktadır. Emeğin hukuki güvenceleri ile bireysel ve toplumsal düzeyde korunan mülkiyet hakkı, toplumsal barış ve refah için zorunluluktur.

STRATEJİK HEDEFLER

Kalkınma anlayışımızın toplumsal faydayı merkeze alan yaklaşımı gereği kamu, stratejik hedef odaklıdır. Stratejik hedeflerin amacı, toplumsal sorunlara çözüm üretmek, üretim yapısını ve yetkinlikleri dönüştürmek, toplumu ve ekonomiyi fırsatları gerçekleştirmeye ve tehditleri bertaraf etmeye hazır hale getirmektir. Bu hedefler ve kamunun üstleneceği görevler; hak temelli bir düzeni, verimliliği, küresel rekabet gücünü, egemenliği ve halkın yararını esas alacaktır.

Stratejik sektörlere ilişkin düzenlemeler, kamunun yönlendirici gücünü ve kurumsal kapasitesini artıracak biçimde yeniden tanımlanacak ve yapılandırılacaktır. Hangi sektörlerin stratejik önemde olduğu aşağıdaki ilkeler çerçevesinde belirlenecektir:

Temel hakların korunması: Hak temelli bir düzen; kalkınmanın eşitlikçi, adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir olmasının temel kaldıracıdır. İnsan onuruna yaraşan bir hayatın güvence altına alınması hedeflenir. Bu kapsamda, eğitim, sağlık, emek, barınma gibi temel hak alanlarında kamunun temel hizmet sağlayıcı ve planlama ile yönlendirici olması stratejiktir.

Yaşamsal sektörler, üretimin devamlılığı için kritik girdiler ve yetkinlikler: Kritik madenler, enerji, savunma, tarım ve gıda, uzay ve havacılık, biyoteknoloji gibi sektörler küresel gelişmeler ve çağın sınamaları doğrultusunda stratejik önem kazanmıştır. Ulusal egemenlik, ekonomik dirençlilik ve güvenlik açısından yaşamsal önemdeki bu sektörlere ilişkin çevresel sürdürülebilirlik başta olmak üzere kamu yararı gözetilerek hedefler oluşturulacaktır. Kamu bu nitelikteki sektörlerde üretici, yatırımcı, girişimci ve düzenleyici olarak yer alacaktır. Yeni teknolojilerin ve hizmetlerin üretiminde ihtiyaç duyulan temel girdilerin tedariğinde etkin rol üstlenecektir. Kamu ve özel sektör koordinasyonuyla üretim kapasitesi geliştirilecektir.

Verimlilik ve insana yakışır işler yaratılması: Verimlilik artışı stratejik önemdedir. eleneksel sektörlerde verimlilik temelli dönüşüm sağlanarak ve verimliliğe katkı verecek yeni, yenilikçi sektörlerin gelişimi desteklenerek istihdam artırılacaktır. Oluşturulacak istihdam alanlarının tamamında güvenceli, güvenli ve yüksek gelir sağlayan işlerin yaygınlaşması temel önceliktir. Bu nitelikteki istihdam, haysiyetli bir yaşamın, sosyal uyumun ve demokratik istikrarın güvencesidir. CHP'nin kamucu anlayışı, insan onuruna yakışır işleri ve emeği koruyan bir düzeni kalkınmanın asli ve stratejik unsuru olarak görmekte, bu düzenin tesisinde kamuya etkin bir rol tanımlamaktadır.

Bilgi çağında eğitimle birlikte yeni teknolojiler ve hizmet alanları, ulusal egemenlik ve refah açısından stratejik önemdedir. Bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında bilginin üretilmesi, üretime dönüştürülmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya yöneltilmesi esastır. Bu süreçte, stratejik teknolojilerin ve temel girdilerin üretiminde kamunun etkin rol üstlenmesi sağlanacaktır. Çevresel sürdürülebilirliği gözeterek üretilecek enerji kaynakları, kritik madenler ve nadir toprak elementleri hem üretimde verimliliği artıran hem de ekonomik bağımsızlığı güçlendiren stratejik alanlar olarak değerlendirilecektir.

Adil dönüşüm: Çağın getirdiği büyük dönüşümlerin herkes için adil sonuçlar doğurması hedeflenmektedir. Bütün bu büyük dönüşümler sonucunda hak kayıpları oluşmasını engelleyecek, dezavantajlı konumda kalacakları koruyacak ve dönüşümlerin adil olmasını gözetecek güçlü sosyal devlet anlayışının kendisi de stratejik hedefler arasındadır.

Saygın Türkiye: Türkiye'nin yeniden şekillenen küresel düzende, çağın getirdiği dönüşümlere öncülük yapan saygın bir konumda olması stratejik olarak hedeflenmektedir.

Bütün bu stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi, hızlı bir gelir ve tasarruf artışını beraberinde getirecek ve bu gelişme sosyal demokrat vizyonumuzun gereği olarak başta barınma, eğitim ve sağlık olmak üzere sosyal harcamaların artması ve daha güçlü ve dirençli toplumsal yapının inşa edilmesini sağlayacaktır.

KALKINMACI DEVLET

CHP'nin eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma vizyonu, bütüncül bir kalkınma politikasına ve kalkınmacı devlet anlayışına ihtiyaç duymaktadır. Kalkınmanın gerçekleşmesi için ekonomik, sosyal, sektörel politikalarda büyük dönüşümler hedeflenmektedir. Kalkınmacı devlet, bu dönüşümleri gerçekleştirecek olan temel güçtür.

Kalkınmacı devlet politikalarının istihdam, gelir adaleti, gelir ve tasarruf artışı, birlikte zenginleşme, fiyat istikrarı hedefleri birbirinden ayrılmazdır. Bu kapsamda aktif sanayi politikaları, sektörel politikalar, maliye politikaları, para ve finans politikaları, ticaret ve rekabet politikaları kalkınmacı politika çerçevesini oluşturmaktadır. Bu anlayışla politikalar arası eşgüdüm sağlanacaktır.

Kalkınmacı devlet politikaları, ekonomiyi dört temel nitelikte dönüştürmeyi hedeflemektedir: İstihdam dönüşümü, mor dönüşüm, yeşil dönüşüm ve dijital dönüşüm.

İstihdam dönüşümü, güvenceli ve insan onuruna yaraşır emek düzenini kuracaktır.

Mor ekonomik dönüşümle, kalkınma eşitlikçi ve kapsayıcı olacaktır.

Yeşil dönüşüm, iklim dayanıklılığı ile ekonomik ve sosyal adaleti birlikte güvence altına alacaktır.

Dijital dönüşüm, bilim-teknoloji-yenilik politika çerçevesinde tüm üretimi dönüştürecektir.

2.2. KALKINMACI DEVLET: SEKTÖREL POLİTİKALAR

2.2.1 AKTİF SANAYİ POLİTİKALARI

Sanayide hedeflenen bu köklü ve büyük dönüşüm, aktif sanayi politikalarıyla hayata geçirilecektir.

Aktif sanayi politikaları, piyasaların aksaklıklarını gidermek ve kamu yararını gözetmek gerekçelerine dayanacaktır. Kamu, bu politikalar aracılığıyla piyasaların yarattığı dışsallıkları ve dengesizlikleri gidererek ekonomik etkinliği artıracaktır. Piyasanın kendi dinamikleriyle çözemediği alanlarda kamu, yönlendirici ve koruyucu rol üstlenecek, bir yandan da ekonomik aktörler arasında uyumu güçlendirecek ve iş birliklerini teşvik edecektir.

Böylece üretim ve yatırım süreçlerinde ölçek etkinliği sağlanacak, teknolojiler yaygınlaşacak, beceriler ve ihtiyaçlar uyumlu hale gelecektir. Verimlilik artacak, sanayimiz güçlenecektir.

Aktif sanayi politikalarının başarıya ulaşması; planlı kalkınma anlayışı, katılımcı biçimde belirlenen stratejik hedefler ve şeffaf, dinamik etki değerlendirme süreçlerinin kurumsallaşmasıyla sağlanacaktır.

Aktif sanayi politikası ekonomide hedeflenen dört temel dönüşümü sağlamanın temel aracıdır. Bu kapsamda, istihdamın dönüşümünü ve üretimin mor, yeşil ve dijital dönüşümünü hedefler.

Türkiye'nin benimseyeceği sanayi politikası, küresel değer zincirlerinde ne ölçüde ve nasıl yer alacağını da belirleyecektir. Bu kapsamda CHP sanayi politikasını dış ticaret politikasının ana unsuru görür ve dış politika ile eşgüdümünü güçlendirir.

Aktif sanayi politikası ile ekonomide verimlilik artışı, istihdamın nicelik ve nitelik olarak artması, yüksek katma değerli üretimin payının yükseltilmesi ve hammadde, ara malı, girdi ve finansmanda dışa bağımlılığı kırmak hedeflenmektedir. İthalata dayalı üretim yapısının yarattığı kırılganlıklar; planlı, sürdürülebilir ve milli üretimi esas alan bir sanayi politikasıyla aşılacaktır.

Teşvik sistemi ve kamu alımları bu hedefler gözetilerek yeniden yapılandırılacaktır.

Bu hedeflerle kalkınmacı devlet; kritik altyapı, hammadde ve girdi yatırımları gerçekleştirecektir. Enerji, tarım, madencilik, savunma sanayi, ulaştırma ve dijital altyapı gibi stratejik alanlarda kamu yatırımları artacak, üretim kapasitesi tahkim edilecektir. Üretimin iç pazar ve küresel piyasalara erişimini etkinleştirecek ve artıracak ulaştırma ve altyapı yatırımları hayata geçirilecektir.

Verimlilik hedefine ulaşmak için yeni teknolojilerin üretimi ve bu teknolojileri kullanacak olan bireylerin, esnafın, KOBİ'lerin, sanayicinin, çiftçinin ve işletmelerin kapasitelerini ve yetkinliklerini artıracak yatırımlar desteklenecektir. Bu kapsamda, erken eğitimden

yaşam boyu öğrenmeye kadar tüm eğitim kademelerinde yetkinliklerin ve kapasitelerin artırılmasına dönük politikalar uygulanacaktır.

Teknoloji, eğitimle birlikte verimlilik artışının temel kaynağıdır. AR-GE ve inovasyon politikaları üretim süreçlerinin ayrılmaz parçası kılınacaktır. AR-GE desteklerinin sürekliliği, çıktılarıyla birlikte değerlendirilecektir. Kamu ve özel sektör AR-GE yatırımları için vergi indirimleri ve hibe programları, yenilenen teşvik sistemi içinde değerlendirilecektir. Kapsamlı bir bilim-teknoloji-yenilik politika çerçevesi ile beşeri sermayemiz ve teknolojimiz eş zamanlı gelişerek verimliliği artıracaktır.

Gelişen teknolojiler, yapay zekâ, nesnelerin interneti, robotik teknolojiler, biyoteknoloji ve uzay teknolojileri aktif biçimde teşvik edilecektir. Enerji verimliliği uygulamaları ve akıllı iş yönetim sistemleri desteklenerek sanayi üretiminde sürdürülebilirlik artırılacaktır. Geleneksel sanayi kolları, dijitalleşme ve otomasyon kapasitesi açısından güçlendirilecektir. Bu dönüşüm kapsamında, kapsayıcı ve bölgesel adaleti gözeten dijital dönüşüm pilot projeleri hayata geçirilecektir.

Sanayi politikamız bölgesel eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını hedefler. Yatırım ve üretim kapasitesinin ülke geneline dengeli biçimde yayılması için kamunun yönlendirici ve destekleyici rolü güçlendirilecektir. Bölgesel kalkınma farklarını azaltmak, ekonomik gelişmeyi ülke geneline yaymak ve yönlendirmek amacıyla kamunun yatırım ve yönlendirmesiyle sanayi ve üretim bölgeleri oluşturulacaktır. Teknoloji geliştirme bölgeleri, OSB'ler ve teknoparklar bütüncül bir stratejiyle birbirini tamamlayan yapılar olarak çalışacaktır. Bu yatırımlar yurt içi tedarik zincirlerini güçlendirecek ve ulusal üretim kapasitesini artıracak şekilde planlanacaktır.

Sanayi yatırımları ile tüm bölgelerin sanayi altyapısı güçlendirilirken yatırım yapılan bölgelerde yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sosyal alanların geliştirilmesine dönük politikalar hayata geçirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye ekonomisinin bel kemiğini oluşturan Küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ), istihdam ve üretimdeki büyük dönüşüm süreçlerinin aktif öznesi ve taşıyıcısı haline getirmeyi hedeflemektedir.

KOBİ'lerin teknolojiye erişimini kolaylaştıracak, dijital altyapıyı güçlendirecek, istihdam ve çevre dostu üretim modellerine geçişlerini teşvik edecek politikalar öncelikli olacaktır.

Aktif sanayi politikalarının hayata geçirilmesi ve girişimcilik ekosisteminin desteklenmesi hedefleriyle KOSGEB'in kurumsal etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır. KOSGEB tarafından verilen destekler çoğaltılacak ve çeşitlendirilecek, desteklere erişimdeki eşitsizlikler ve bürokratik zorluklar giderilecektir. KOBİ'lerin üretim dönüşümlerine katılımlarında ihtiyaç duyacakları finans, insan kaynağı, bilgi ve teknoloji desteğinin sağlanmasında KOSGEB etkin rol üstlenecektir.

Enerji reformu ile enerji maliyetleri düşürülerek sanayinin rekabet gücü artırılacaktır. Sübvansiyon mekanizmaları ile sanayide elektrik ve doğalgaz fiyatları düşürülecektir.

KOBİ'lerin enerji maliyetlerini düşürecek maliye destek programları uygulanacaktır. Sanayi tesisleri için yenilenebilir enerji kullanımı teşvik edilerek maliyetler ve karbon emisyonu eş zamanlı azaltılacaktır.

2.2.2 KIRSAL KALKINMA VE TARIM POLİTİKALARI

Sürdürülebilir ve rekabetçi tarım, ekonomik büyümenin ve istikrarın güvencesidir. Tarım, gıda güvenliği ve egemenliği, istihdam ve kırsal kalkınma açısından stratejik bir sektördür.

CHP'nin tarım politikalarının hedefleri; Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini artırmak, ithalat bağımlılığını kırmak, doğal kaynakları kamusal yarar doğrultusunda korumak ve gıda egemenliğini, güvenliğini ve güvencesini sağlamaktır.

Bu hedefler doğrultusunda tarım sektöründe istihdam dönüşecek ve tarımsal üretimin yeşil, mor ve dijital dönüşümü tamamlanacaktır. Çiftçiyi ve tüketiciyi odağına alan tarım politikaları ve bölgesel eşitliği gözeten sosyal ve ekonomik politikalar ile kır-kent dengesi yeniden kurulacaktır. Doğal kaynakların tükenmesine karşı, uzun vadeli planlama ve iklim dayanıklı bir kırsal kalkınma sağlanacaktır. Tarımsal üretimin dönüşümünde verimlilik odaklı dijitalleşme ve sürdürülebilirlik, kapsayıcılık odaklı gençlerin ve kadınların katılımı ile üreticinin sosyal refahı temel olacaktır.

Türkiye tarımdaki üretici gücü ile küresel gıda güvenliği mimarisine yön verecek ve tarım ürünlerinde lojistik merkezi bir ülke haline gelecektir.

Gıda Güvenliği ve Güvencesi

Gıda güvenliği, gıda arzının ve gıdaya erişimin sürekliliği ile güvenli gıda tüketimini kapsar.

Katılımcı, veri temelli ve etki analizine dayalı planlama, tarımsal üretimde temel yaklaşım haline getirilecektir. Tarım, orta ve uzun vadeli üretim hedefleriyle yönetilecektir. Planlı üretimle tarımda arz-talep dengesi kurulacak, üretime direnç ve istikrar kazandırılacaktır. Üretim planlaması iklim, su kaynakları ve toprak verimliliği göz önünde bulundurularak yapılacaktır. Stratejik ürünler için bölgesel planlamalarla stratejik ürün haritası çıkarılacaktır.

Çiftçinin güvenle üretimini planlayabileceği bir destekleme sistemi inşa edilecektir. Destek mekanizmaları, tarımsal üretimin etkinliğini ve kırsal kalkınma hedeflerini gözeterek planlı hale getirilecek ve güçlendirilecektir. Ürün destekleri öngörülebilir bir süre içerisinde duyurulacaktır. Tarımsal destekler, tam ve zamanında ödenecektir. Kanunlarda belirlenen destekler, merkezi bütçeden çiftçilere eksiksiz şekilde aktarılacaktır.

Finansal destekler, girdi desteği, sulama desteği, üretim aracı ve fiyat destekleri, ürün borsaları, lojistik-kalite-marka destekleri ve kırsalda yaşam kalitesini artırmaya dönük

sosyal destekler bütüncül bir anlayışla geliştirilecektir. Desteklerin sağlayacağı gelir güvencesiyle çiftçinin borç bağımlılığı sonlandırılacaktır.

Bilim-teknoloji-yenilik çerçevesi ve iklim dayanıklılığı perspektifiyle akıllı tarım uygulamaları hayata geçirilecektir. Tarımsal üretimde gelişen teknolojiler kullanılarak verimlilik artışı sağlanacaktır. Akıllı gübreleme, uydu ve sensör destekli sulama gibi dijital tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Üreticiden son kullanıcıya kadar ürünlerin izlenebilirliği sağlanacak, tedarik zincirleri sertifikaları yaygınlaştırılacaktır. Dijital tarımın, yalnızca büyük işletmelerin değil, küçük üreticilerin de verimlilik ve rekabet aracı haline gelmesini sağlayacak politikalar uygulanacaktır.

İklim değişikliğine ve yarattığı sonuçlara karşı dayanıklı tarımsal üretim modelleri ve ürün çeşitleri geliştirilerek gıda güvenliği, güvencesi ve sürdürülebilirlik sağlanacaktır. Tarımsal üretimde kullanılmak üzere yenilenebilir enerji yatırımları artırılacaktır. Kuraklık ve aşırı hava olaylarına karşı dijital erken uyarı ve izleme sistemleri kurulacaktır. İklim verileri, sulama ve mahsul yönetimi için kullanılacaktır. Kuraklığa dayanıklı mahsuller desteklenecektir. İklim akıllı tarım uygulamalarıyla su kullanım verimliliği artırılacak, arazi yönetimi su verimliliği ekseninde şekillendirilecektir. Damla sulama teşvik edilecek, sulama birlikleri güçlendirilecek, DSİ yeniden yapılandırılarak kamu yatırımları hızlandırılacaktır.

Tarım sigortalarında gerçekçi risk analizleri ve tazminatlar sağlayacak şekilde kurumsal yapı ve mevzuat dönüştürülecektir. Tarım sigortası kapsamında yer almayan riskler sigorta kapsamına alınacaktır. Afet anında tazminat ödemeleri hızlandırılacak ve kredi imkânları genişletilecektir.

CHP'nin gıda güvenliği vizyonu, sofraya sağlıklı gıda koymayı hedefler. Bu kapsamda çiftçileri, çevresel sürdürülebilirliği ve halk sağlığını bütüncül olarak koruyacak politikalar uygulanacaktır. Gıda güvenliği tesisi ile ihracat pazarlarında da güven inşa edilecektir.

Üreticiye verilecek destekler, sağlıklı gıda üretimini teşvik edecek şekilde düzenlenecektir.

Dezavantajlı ve kırılgan toplum kesimlerinin sağlıklı gıdaya erişimini güvence altına alacak sosyal politikalar uygulanacaktır. Bu kapsamda, okullarda ücretsiz sağlıklı öğün programları, hamile kadınlara ve küçük çocuklara beslenme desteği, yoksul hanelere gıda güvencesi sağlanacaktır.

Gıda sahteciliği ve tağşişle en güçlü şekilde mücadele edilecek, etik dışı uygulamalara yol açan açıklar kapatılacak ve cezalar artırılacaktır. Şeffaf ve bağımsız denetim mekanizmaları ve laboratuvarlar güçlendirilecektir. İade edilen ihraç ürünlerinin laboratuvar analizlerinin kamuoyuna açıklanması sağlanacaktır.

Tarım üretiminde zararlılar ile mücadelede alternatif yöntemlere başvurulacak, biyolojik ve biyoteknik mücadele ürünleri yaygınlaştırılacaktır. İnsan sağlığını ve ekosistemleri

tehdit eden kimyasal girdiler, genetiği değiştirilmiş ürünler ve yoğun ilaç kullanımı kontrol altına alınacaktır.

Hayvancılık ve Balıkçılık

Hayvancılık sürdürülebilir, verimli ve çevre dostu politikalarla desteklenecektir. Küçük ve orta ölçekli üreticilerin güçlendirilmesi, yem ve girdi maliyetlerinin düşürülmesi, mera alanlarının korunması ve ıslah edilmesi, hayvan sağlığı ve refahı standartlarının yükseltilmesi öncelikli hedeflerdir.

Et ve süt üretimini ve üretimde kaliteyi artıracak, ithalata bağımlılığı azaltacak ve üreticinin alın terini koruyacak bütüncül bir planlama esas alınacaktır. Süt/yem paritesi ideal seviyesinde tutulacak, küçük aile işletmeleri desteklenecektir. Okul sütü programları başlatılacak ve talep canlandırılarak üretici teşvik edilecektir.

Canlı hayvan varlığının, nüfus ve tüketimle doğru oranlı bir şekilde artması için gerekli önlemler alınacaktır. Küçükbaş hayvancılığa ayrılan kaynaklar artırılacaktır. Küçükbaş hayvancılığı desteklemek için sürü rotaları, içme suyu göletleri ve çoban istihdam desteği sağlanacaktır.

Küçük ölçekli ve büyük entegre işletmeler için farklı destek modelleri tanımlanacaktır. Kooperatifleşme ve üretici birlikleri yoluyla örgütlü üretim desteklenecek, gençlerin ve kadınların hayvancılık sektörüne katılımı teşvik edilecektir.

Balıkçılığın gelişmesi için sürdürülebilir avcılık, modern altyapı, eğitim, su ürünleri yetiştiriciliği, AR-GE çalışmaları, pazar geliştirme ve etkin denetim başlıklarını içeren kapsamlı bir program uygulanacaktır. Deniz ve iç su kaynaklarının korunması, balıkçıların ekonomik olarak güçlenmesi, su ürünleri ihracatının artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması hedefiyle çevreye duyarlı ve bilimsel temelli yaklaşımlar benimsenecektir. Daha verimli ve sürdürülebilir bir balıkçılık yönetimini sağlamak için gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.

Kırsal Kalkınma

Kırsal kalkınma, kırsal bölgelerde yaşam koşullarının geliştirilmesi ve kır-kent dengesinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasıyla sağlanacaktır.

Çiftçilerin sosyal güvencesi ve örgütlenme hakları güçlendirilecektir. Tarımda üretici örgütlenmesi yaygınlaştırılacaktır. Kadın ve genç çiftçilere dönük ek teşvikler sağlanacaktır. Meslek örgütleri tarımda karar alma süreçlerine dâhil edilecektir.

Tarımsal üretimde ve satışta, kooperatifleşme ve kooperatif birlikleri teşvik edilecektir. Kooperatifleşmenin sağlayacağı ölçek ekonomisiyle maliyetler düşecek, rekabet gücü artacak, gelir seviyesi yükselecektir.

Kooperatifler, dayanışma ekonomisini güçlendirecektir. Bu çerçevede, kooperatiflerin kreşlere, yurtlara ve okullara ürün satabileceği; kamusal tüketim zincirlerinin kooperatif

üretimini destekleyeceği bir üretim düzeni kurulacaktır.

Küçük üreticiye ortak altyapı sağlayan projeler hayata geçirilecektir. Üretim fazlasının piyasadan çekilmesi ve doğrudan tüketiciye ulaştırılmasına olanak tanıyan mevzuat hazırlanacak, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında iş birliği sağlanacaktır.

Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et-Süt Kurumu'nun kurumsal yapısı düzeltilecek, amaçlarına uygun olarak çiftçiyi destekleyecek politikalar uygulayacaktır.

Tarıma dayalı sanayi yatırımlarıyla kırsalda istihdam çeşitliliği artırılacaktır. Her köyün ve tarım arazisinin üretim desenine göre ziraat teknisyeni ve ziraat mühendisi, her ağıl ve ahıra göre belirlenmiş sayıda veteriner hekim üreticiler ile buluşturulacaktır. Çiftçilerin eğitimi, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri, çiftçinin tarımsal üretim yaptığı yerde bizzat teknik elemanlar tarafından verilecektir. Tarım ve hayvancılık meslek liseleri açılacaktır.

Bölgesel kalkınma programları ile sanayi, tarım, hizmetler ve yaratıcı kültür endüstrilerinde üretim tüm Türkiye coğrafyasına yayılacaktır.

Gençlerin tarıma kazandırılması amacıyla; arazi edinimleri kolaylaştırılacak, düşük faizli kredi ve hibe programları artırılacak, modern tarım teknikleri ve girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Tarımı cazip kılacak genç çiftçi programları hayata geçirilecektir. Kırsal bölgelerde yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve gençlik odaklı üretim teşvikleri ile genç nüfus kırsal bölgelerde yaşamayı ve üretmeyi tercih edecek, kırsal kalkınmanın itici gücü olacaktır.

Kadın çiftçiler güçlendirilecektir. Kadın çiftçilere özel teşvik ve sosyal güvenlik destekleri artırılacaktır, prim indirimi ve doğum borçlanması imkânı sağlanacaktır. Tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinde kadın odaklı projeler yaygınlaştırılacaktır.

Kırsal bölgelerde sosyal konut projeleri hayata geçirilecektir. Kırsalda eğitim, sağlık, ulaşım ve dijital altyapının iyileştirilmesi için kamu yatırımları hayata geçirilecektir. Köylerde sosyal yaşamı geliştirecek kamusal alanlara yatırımlar artırılacaktır. Kamunun altyapı yatırımları ile yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirici sosyal yatırımları da bölgesel adaleti sağlayacak şekilde planlanacaktır. Bu kapsamlı üretim ve yatırım programı ile kır-kent arası nüfus yoğunluğu farkı azalacaktır.

Ormancılık

Doğal varlık olan ormanlar iklim düzenleyicidir, biyolojik çeşitliliği koruyucudur ve kırsal kalkınmanın yapı taşıdır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ormancılık vizyonu; ormanların kamu malı olarak korunması, kamu hizmeti anlayışıyla yönetilmesi ve doğa hakları ekseninde yeniden yapılandırılmasına dayanır. Gelecek nesillere yaşanabilir bir ülke bırakmak esastır.

Bu vizyon doğrultusunda iklim değişikliğine uyum, ormansızlaşmayı önleme, orman

yangınlarıyla etkin mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması ve kent-orman bütünleşmesi temel stratejik alanlar olarak ele alınacaktır. Orman köylerini iklim ve afete dirençli hale getirecek politikalar uygulanacaktır.

Orman köylüsünün üretim ve kooperatifleşme yoluyla güçlendirilmesi, kentlerde ekolojik planlamaya dayalı yeşil altyapının yaygınlaştırılması ve korunan alanların gerçek anlamda doğa koruma ilkeleriyle yönetilmesi sağlanacaktır.

2.2.3 HİZMET SEKTÖRÜ POLİTİKALARI

Ekonomideki dört büyük dönüşümü destekleyecek kapasite ve altyapının sağlanmasında hizmetler sektörü kilit konumdadır. Hizmetler sektörü bu dört alanda kendi dönüşümünü gerçekleştirdiği gibi diğer sektörlerin dönüşümünü de mümkün kılacak hizmetleri sunacaktır.

Ulaştırma – Lojistik – İletişim Altyapı Yatırımları ve Hizmetler

Ulaştırma, haberleşme ve iletişimde altyapı ve hizmet politikalarının iki temel amacı vardır: Yurttaşların güvenli, erişilebilir, ucuz ve nitelikli ulaşım, haberleşme ve iletişim haklarını güvence altına almak ve altyapıyı ekonominin büyük dönüşümlerine ve verimlilik artışlarına katkı verecek, bölgesel eşitsizlikleri giderecek şekilde yaygın ve dirençli hale getirmek.

Ulaştırma, haberleşme ve iletişim politikalarıyla sektörel öncelikler ve yatırım hedefleri yeniden tanımlanacaktır. Kaynakların etkin kullanımı ile altyapı yatırımlarının artırılması sağlanacaktır.

Kaynakların verimli kullanımı hedefiyle rant odaklı, bütçeyi ipotek altına alan, gelecek nesillerin hakkını gasp eden, kamu zararı yaratan tüm uygulamalara son verilecektir.

KÖİ projeleri de dâhil olmak üzere tüm kamu mali yükümlülükleri şeffaflık ilkesiyle kamuoyunun bilgisine sunulacak, denetime açık olacak, kamu yararı gözetilerek ulusal ve uluslararası hukuka dayanan bir anlayışla ele alınacaktır. Yapılacak otoyol ve köprü ihalelerinde Hazine garantisi verilmeyecektir. İhalelerde şeffaflık, serbest rekabet ortamı sağlanacaktır.

Hiçbir kamu yararı olmayan Kanal İstanbul projesi iptal edilecek, projede bugüne kadar yapılan iş ve işlemler hukuki, ekonomik, ekolojik ve teknik olarak incelemeye alınacaktır. Su kaynaklarının ve çevrenin korunmasına yönelik tedbirler, deprem dayanıklılığını sağlayacak önlemlerin alınmasına hız verilecektir.

Altyapı

Karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu ve dijital altyapı yatırımları bütüncül bir planlama anlayışıyla yürütülecektir. Her ulaşım türü kendi avantajları üzerinden güçlendirilerek dengeli bir ulaştırma sistemi oluşturulacaktır.

Erişilebilirliği güvence altına alacak, halkın hareketliliğini artıracak ve ticareti

güçlendirecek bir ulaşım ağı hedeflenmektedir. Bu kapsamda otoyol sistemi, planlı bir yaklaşımla ülke genelinde homojen ve entegre bir yapıya dönüştürülecek, mevcut projeler ivedilikle tamamlanarak yaygınlaştırılacaktır.

Başta köprü ve viyadükler olmak üzere ulaştırma sistemindeki tüm yapılar, depreme ve afetlere karşı güçlendirilecektir. Tüm projeler çevresel etkiler gözetilerek gerçekleştirilecektir.

Yük taşımacılığında demiryolunun payının artırılması hedeflenmektedir. Yolcu ve yük taşımacılığının tren altyapısı geliştirilecek, ilerlemeyen projeler süratle tamamlanacaktır. Konvansiyonel demiryolu ağlarının tamamının elektrifikasyonu ve sinyalizasyonu sağlanacak, demiryolu güvenliği için personel eğitimleri ve denetleme mekanizmaları güçlendirilecektir.

Tren raylı sistem araçlarının geliştirilmesi ve üretim kapasitelerinin yenilenebilir enerji ağırlıklı şekilde artırılması amacıyla Anadolu'da yeni fabrikaların kurulması sağlanacaktır. TCDD ve TCDD Taşımacılık A.Ş liyakat esaslı güçlendirilerek yeniden yapılandırılacaktır.

Küresel ulaştırma koridorlarında ulusal çıkarları ileri taşıyacak, kamu yararı gözeterek demiryolu ağlarının bağlantıları geliştirilecektir. Ülkemizin Kuzey-Güney doğrultusunda yeni projelerle başlanacaktır. Hizmet kalitesi, hızı ve maliyetleri cazip hale getirmek amacıyla depolama ve aktarma merkezleri geliştirilecek ve teşvik edilecek, demiryolu ağlarının organize ve sanayi bölgeleriyle limanlara olan bağlantıları gerçekleştirilecektir.

Denizciliğin rekabet ortamında gelişmesi, uluslararası rekabet gücümüzü güçlendirmesi hedeflenmektedir. Denizyolu güçlü, rekabetçi, teknolojik ve sürdürülebilir bir ulaştırma sistemi ve limancılık altyapısına kavuşturulacaktır. Uluslararası deniz yolu taşımacılığın entegrasyonunu sağlayacak yeni taşıma güzergahları ve ağlarına dönük yatırımlar yapılacaktır.

Denizcilikle ilgili teknoloji ve gelişmeleri takip edecek, uygulama ve araştırma merkezleri kurulacaktır. Teknolojinin mavi ekonominin dönüşümünde oynadığı kilit rol dikkate alınarak yapay zekâ, büyük veri ve akıllı balıkçılık sistemleri ile deniz kaynaklarının daha verimli ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi sağlanacaktır. Dijital Liman Yönetim Sistemleri ve bu teknolojilerin limanlarımızda kullanılması yaygınlaştırılacaktır.

Bilişim ve otomasyon teknolojilerindeki yenilikleri merkeze alan havayolu yatırımları ile sivil havacılık sektörü güçlendirilecektir. Sivil havacılık alanında tek yetkili olacak bir düzenleme ve denetleme kurulu oluşturulacaktır. Havayolu yük taşımacılığında geliştirilecek yeni stratejiyle, dijital dünya ile uyumlu, e-ticareti odağına alan sistemle hava kargo taşımacılığındaki standartlar daha yukarı çekilecektir. Ülkemizin hem kargo üssü hem de hava araçları bakım, onarım, yenileme merkezi olmasını sağlamak için yeni stratejiler geliştirilecektir.

Sektördeki profesyonel iş gücünü artırmak için uçak, havacılık ve uzay mühendisliği alanlarında eğitim planlaması yenilenecektir. Sektörde iş gücü eksiği olan ara kademe

istihdamı için yerinde, sanayii ve teknoloji alanlarıyla iç içe meslek yüksekokulları, meslek liseleri oluşturulacaktır. AR-GE çalışmaları desteklenecek ve teşvik edilecektir. Kamu ihtiyacı, sanayinin gelişimi ve sektörel gelişmeler ana ölçütler kabul edilerek, teşvikler ulusal ölçekli bir planlama ışığında hayata geçirilecektir.

İklim krizinin ülkemiz ve dünya açısından yarattığı olumsuz etkiler dikkate alınarak, ulaşım sektörüyle ilgili olarak kararlı çalışmalar yapılacaktır. Yenilenebilir enerji kaynaklarını ulaşım ve altyapı projelerinde daha etkin kullanmak adına somut adımlar atılacak, güneş ve rüzgâr enerjisinden azami olarak faydalanılacaktır. Çevre hassasiyetleri ve karbon emisyonunun azaltılmasına özel önem verilerek hızlı, güvenli ve ekonomik ulaşıma yönelik projeler hayata geçirilecektir.

Elektrikli tren setleri, elektrikli araçlar için artan şarj istasyonları, bisiklet yolları, ekolojik köprüler, sürdürülebilir havacılık politikaları ve yeşil denizcilik projeleri ile fosil yakıtlardan temiz enerjiye geçiş hızlandırılacaktır.

Haberleşme ve iletişim altyapısı çağdaş standartlara kavuşturulacaktır. İletişim ve bilişim hizmetlerinin tek bir çatı altında toplanması; vatandaşların kaliteli, hızlı ve ucuz hizmete erişimi sağlanacaktır. Kır-kent farkı ortadan kaldırılacaktır. Afet ve olağanüstü durumlarda haberleşmenin kesintisiz sürdürülebilmesi için tüm tedbirler alınacaktır.

Hizmetler

Ulaşım, kamusal bir haktır. Ulaşım hakkı, tüm yurttaşların serbest, güvenli ve erişilebilir koşullarda sürdürülebilir ulaşım olanaklarına erişebilmesini ifade eder. Ulaşım hakkının güvence altında olması, yurttaşların toplumsal hayata katılımlarının ve ekonominin canlılığının ön koşullarından biridir.

Ulaşımda güvenlik ve kalite standartları yükseltilecek, ücretlendirme sistemi kamusal erişimi engellemeyecek seviyelere çekilecektir.

Ülkemiz, uçuş emniyeti, havacılık güvenliği ve hizmet kalitesiyle küresel havacılıkta en güvenilir ve saygın ülkeler arasına taşınacaktır. Bu hedef doğrultusunda somut adımlar atılacak ve sektörün uluslararası standartlarla uyumu güçlendirilecektir.

Düşük ücretli, iç hatların gelişimi için doğrudan ve çapraz uçuşlar ile turizm destinasyonları arasında charter uçuşlar artırılması için çalışmalar yapılacaktır. Denize yakın olan havalimanlarının bir kargo merkezine dönüştürülmesi sağlanacak, sadece İHA ve SİHA kullanımına yönelik havalimanları işletime alınacaktır.

Türk Hava Kurumu yeniden yapılandırılarak havacılığın ekonomik, sosyal ve siyasal önemini anlatmak, askeri, sivil, sportif ve turistik havacılığın gelişmesini sağlamak hedefleriyle kurulduğu günkü ilkeleri yeniden yapılandırılacak ve bu hedefler doğrultusunda hizmet vermesi sağlanacaktır.

Araç servis hizmetleri, muayene işlemleriyle tamamlanacak şekilde düzenlenip rekabete açılacak; servis ve muayene istasyonlarında daha güvenilir ve daha hızlı araç muayene

hizmeti alınması için istasyon sayıları artırılacaktır.

ürkiye avantajlı coğrafi konumuyla, bölgesel ve kıtalararası taşımacılık faaliyetleri için bir üs işlevi görecek, küresel ve bölgesel lojistik merkez haline getirilecektir. Lojistik sektörü modern ve bütünlüklü bir yapıya kavuşturulacak, üretim merkezleri ile entegre lojistik merkezler kurulacaktır. Bu merkezler limanlar, gümrükler, kara ve demiryolları ile çok modlu koridorlar halinde yapılandırılacaktır. Konteyner aktarma terminalleri, üretim merkezleriyle doğrudan bağlantı kurulacak ve geride kalan bölgelere binen yük azaltılacaktır. Dijital ağ altyapısı kurulacak, paydaşlar arasında eş zamanlı veri paylaşımı sağlanacaktır.

Ulusal afet politikalarında lojistik sektörü kritik bir sektör olarak planlanacaktır. Lojistikte nitelikli insan gücü yetiştirilecek, meslek liseleri ve yüksekokullar sektör ihtiyaçlarına uygun şekilde yapılandırılacaktır.

İnternet erişimi anayasal bir temel hak olarak tanımlanacaktır. Yurttaşların internete erişimini engelleyen maliyetler düşürülecektir. İnternet üzerinden yayınlara ilişkin mevzuat düzenlemesi ifade ve düşünce özgürlüğü ile kişisel mahremiyeti koruyacak şekilde katılımcı süreçlerle düzenlenecektir.

Bilgi teknolojileri ile ilgili sağlanan her türlü hizmet, işlem ve bilgi ile bunların işlenmesi, depolanması ve sunumunda kullanılan sistemlerin gizliliğinin, bütünlüğünün ve erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik gerekli tüm önlemler alınacaktır. Kritik haberleşme altyapılarında siber güvenlik gereksinimleri belirlenecek, düzenli stres testleri ve tatbikatlarla uygulama güvence altına alınması sağlanacaktır.

Telekomünikasyon sektöründeki tüm imtiyaz süreçleri yeniden düzenlenecek, kamu yararını gözeten bir lisans rejimi uygulanacaktır.

BTK siyasi etkilerden arındırılacak şeffaf ve hesap verebilir bir yapıya kavuşturulacak, bu amaçla gerekli kurumsal değişiklikler yapılacaktır.

Finansal Piyasalar

Finans sektörünün uygun şartlarda ve ucuz fonlama yaratma, bu fonları üretken projelere ve yatırımlara kaynak olarak kullandırma, bu yolla gelir dağılımını ve kalkınmayı destekleme ile fiyat ve finansal istikrarı sağlama ilkeleri temelinde gelişmesi sağlanacaktır. Bu ilkeler ışığında finans sektöründe derinlik, erişim ve istikrar ölçütlerinin nitelik ve nicelik olarak genişlemesi için düzenlemeler yapılacaktır.

Kredi tahsisinde toplumsal faydayı önceleyen, üretim odaklı ve bölgesel eşitliği gözeten bir yaklaşım hakim kılınacaktır.

CHP'nin bankacılık vizyonu, finansal sistemin üretim ve istihdamla bütünleştiği, kamu öncülüğünde planlı kalkınmayı destekleyen, kapsayıcılık ve sosyal adalet ilkesine dayanır. Bankacılığın toplumsal refahı, stratejik sektörlerin gelişimini ve bölgesel

kalkınmayı önceliklendirmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Bankacılık sektörü kredi mekanizmasının sağlıklı işlemesi, reel sektör ve hane halkının güvenilir finansman kaynağına ulaşmasını sağlayacak, kurumsal riskleri doğru yöneterek finansal istikrara katkı verecektir.

Gelir artışı sağlayacak kalkınma politikaları ve bu kapsamda sağlıklı işleyen bir kredi mekanizması ile vatandaşın borç-faiz sarmalına sıkışması engellenecektir. Geçmişten gelen borç ve faiz yükleri sosyal adalet gözetilerek düzenlenecektir.

Kamu bankaları tanımlanmış görev ve amaçları doğrultusunda çalışacak, TBMM'ye etkin şekilde hesap verecektir. Kamu bankalarının, kalkınma planlamasıyla uyumlu biçimde stratejik sektörlere yönelik özel finansman programları yürütmesi sağlanacaktır. Bu doğrultuda üretim, ihracat, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm gibi öncelikli alanlar için farklılaştırılmış finansman havuzları oluşturulacaktır. Faiz oranları, vade yapıları ve teminat koşulları sektörün ihtiyaçlarına göre esneklik kazanacaktır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin, üreticilerin ve sanayinin finansmana erişimi kolaylaştırılarak, kalkınma tabana yayılacaktır. Kamu kefalet sistemleri ve düşük faizli kredi modelleriyle bölgesel kalkınma desteklenecektir.

Kalkınma bankacılığı uzun vadeli altyapı yatırımlarıyla birlikte sosyal refah ve bölgesel kalkınmayı destekleyecektir. Kadın kooperatifleri, sosyal girişimler, engelli yurttaşların istihdamı ve çevre dostu üretim modelleri için özel programlar devreye alınacaktır.

Sermaye piyasaları uzun vadeli fon kapasitesinin artırılmasına ve kurumsal yatırımcılarla bireysel yatırımcıları bütüncül gözeten bir anlayışa dayanacaktır. Finansal istikrarı güçlendirecek, kalkınmayı destekleyecektir.

Sermaye piyasası araçlarının çeşitlendirilmesi teşvik edilecektir. Spekülatif ve ponzi finans uygulamalarının yarattığı riskleri önleyici düzenlemeler geliştirilecektir. Sermaye piyasalarında işlem yapan küçük yatırımcıların korunmasına yönelik her türlü tedbir alınacaktır. Piyasa bozucu işlem yapanlara ciddi yaptırımlar uygulanacaktır. Sermaye piyasasına güveni sarsan bilgi suistimaline karşı etkin düzenlemeler yapılacaktır. Yatırımcı profili açısından kurumsal yatırımcı etkinliği ve payının artması, bireysel yatırımcının tasarruf amaçlarıyla uyumlu ürünlerin geliştirilmesi teşvik edilecektir.

Sigortacılık, girişim sermayesi ve kitle yatırım fonlarının etkin gelişimi ve finanstaki teknolojik yenilikler desteklenecektir. Sigortacılık, risk yönetimine ve uzun vadeli fon yaratılmasına katkı verecek şekilde düzenlenecektir. Girişim sermayesi, risk yönetim şirketleri ve kitle yatırım fonları ile yenilikçi firmalar ve girişimlere finansman imkânları artırılacak, finansal piyasaları derinleştirecektir.

Yeşil finansman ve sosyal yatırımlar için finans sektörü uygulamalarının uluslararası standartlar ve çeşitlenmiş ürünlerle düzenlenmesi ve denetlenmesi sağlanacaktır.

Gelişen yeniliklerin ve teknolojilerin finans piyasasını da dönüştürmesine imkân sağlayacak yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Düzenleme, denetleme ve inovasyon dengesi gözetilerek, finansal teknolojiler, dijital ödeme sistemleri ve kripto varlıklara dair yasal çerçeve oluşturulacaktır.

Turizm

Turizm, ülkeye döviz kazandıran stratejik bir sektör olmasının yanı sıra yurttaşların kendi ülkelerini keşfetmelerini, tarih ve kültürel miraslarını tanımalarını, doğanın zenginlikleriyle buluşmalarını sağlayan ve toplumsal bağları güçlendiren bir alan olarak değerlendirilecektir.

Turizmde Türkiye'nin rekabet gücü artırılacak, küresel eğilimlere yön veren bir ülke olması hedeflenecektir. Turizm sektöründeki değişim eğilimleri; deneyim odaklı, sürdürülebilir, teknoloji destekli ve kapsayıcı bir anlayışla ele alınacaktır. Turizmin küresel krizlere dayanıklı hale gelmesi için düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Turizm sektörünün uzun vadeli sürdürülebilirliği için yenilikçi ve adil finansman modelleri geliştirecektir. Turizm yatırımlarında çevresel ve sosyal etki kriterlerini gözeten mekanizmalar hayata geçirilecek, kamu–özel–STK iş birlikleri desteklenecektir.

Turizm, sadece piyasaya odaklanan anlayıştan çıkarılarak kamu hizmeti perspektifiyle yönetilecektir. Rant odaklı turizmi reddeden; insanı ve doğayı önceleyen, kalkınmayı sürdürülebilir kılan turizm politikaları hayata geçirilecektir. Turizm politikaları, bugünün ihtiyaçları ile birlikte gelecek kuşakların haklarını da gözetecektir.

Turizmi 12 aya ve tüm ülkeye yayacak politikalar uygulanacak; kültür, doğa, sağlık, gastronomi ve inanç turizmi gibi alanlarda yeni destinasyonlar geliştirilecektir. Turizmin tanıtımı bu geniş kapsamda gerçekleştirilerek ülkemizin kültürel, tarihî ve doğal zenginlikleri de dünya ile buluşturulacaktır. Her bölgenin özgün değerlerini öne çıkaran ürün markalaşması desteklenecektir. Bölgesel kalkınma ajansları, yerel yönetimler, iş dünyası ve sivil toplumla iş birliği içinde stratejik tanıtım kampanyaları yürütülecektir. Uluslararası fuarlar, dijital tanıtım platformları ve yenilikçi iletişim araçları aracılığıyla Türkiye'nin çeşitliliği küresel ölçekte görünür kılınacaktır.

Turizm çalışanları güvenceli ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarında, nitelikli işlerde istihdam edilecektir. Turizmdeki emek sömürüsüne son verilecek, turizm çalışanlarının sosyal ve ekonomik hakları güvence altına alınacaktır. Turizmde sendikalaşma teşvik edilecektir. Turizm çalışanlarına dönük dijital yetkinlik ve deneyim odaklı eğitim programları sunulacaktır.

Turizmin herkes için erişilebilir kılınması hedeflenmektedir. Tatil, tüm yurttaşlar için temel bir hak olarak tanımlanacaktır. Sosyal tatil fonlarıyla dar gelirli yurttaşlara tatil olanakları sunulacaktır. Kıyılar, kamusal erişime açılacaktır.

Sürdürülebilir ve iklim krizine dayanıklı bir turizm politikası hayata geçirilecektir. Her türlü turizm faaliyetinde doğa ve ekolojik denge öncelikli olarak gözetilecektir. Ekoturizm desteklenecek, karbon nötr turizm destinasyonları geliştirilecektir. Doğa dostu ulaşım ve turizmde yenilenebilir enerji teşvik edilecektir.

Ülkemizin doğal ve kültürel mirası koruma altına alınırken işletmelerin güçlenmesi, doğa ile uyumlu turizmin desteklenmesi, dijital çağda kültürel hakların ve toplumsal belleğin korunması hedeflenecektir.

Turizm kırsal kalkınmayı destekleyecektir. Kırsal turizm kümeleri oluşturulacaktır. Çiftçiler, kooperatifler ve yerel işletmelerle iş birliği halinde kırsaldaki turizm imkânları geliştirilecektir.

Bilgi teknolojilerinin ve dijitalleşmenin getirdiği imkânların turizm sektöründe kullanılması ve yaygınlaşması teşvik edilecektir. Turizm politikalarında akıllı destinasyon yönetimi, artırılmış gerçeklik uygulamaları ve büyük veriden yararlanılacak, dijital araçlarla yenilikçi tanıtım yöntemleri geliştirilecektir. Turizme ilişkin planlamalarda dijital göçebeler ve uzaktan çalışma dinamikleri dikkate alınacaktır.

Turizmde demokratik ve adil bir model benimsenecektir. Turizm politikalarının belirlenmesinde yerel yönetimlerin, sektör temsilcilerinin, turizm emekçilerinin, küçük işletmelerin ve halkın katılımı sağlanacaktır.

2.2.4 KÜLTÜR, YARATICI ENDÜSTRİLER VE SPOR POLİTİKALARI

Kültür, sanat, spor ve yaratıcı endüstriler, hedeflediğimiz istihdam dönüşümü ve üretimdeki yeşil-mor-dijital dönüşümlerini gerçekleştirirken sunacakları yaratıcı çözümler, dijital içerikler ve ekonomik değer zincirleriyle ekonominin bütününün dönüşümüne katkı sağlayacaktır.

Kültür ve Sanat

Cumhuriyet Halk Partisi, kültürü hem sanat ve miras hem de demokratik katılım alanı olarak görür ve kültürel baskılara karşı çoğulcu ve kamucu bir yaklaşımı savunur. Çağdaş, katılımcı ve demokratik bir kültür politikası hayata geçirilecek; insan, toplum ve tarih ekseninde, tarafsız ve ideolojik müdahalelerden uzak bir yaklaşım benimsenecektir.

Bu yaklaşım, toplumsal belleğin korunmasını ve geleceğe taşınmasını merkeze alır. Toplumsal bellek, bir milletin ortak değerlerinin, tarihsel deneyimlerinin ve kültürel çeşitliliğinin hafızada canlı tutulmasıdır. Geçmişten gelen birikimlerinden güç alarak geleceğin kurulması, toplum olma bilincinin en güçlü dayanağıdır. CHP, Anadolu'nun çok katmanlı ve çok kültürlü yapısını demokratik bir zenginlik ve ulusal bir güç olarak sahiplenmekte, Atatürk devrimlerini çağdaş Cumhuriyet belleğinin kurucu unsuru olarak görmektedir. Kültür politikamız, geçmişi unutmadan geleceği kurmayı, ortak hafızadan beslenen bir toplumsal vizyonu hayata geçirmeyi hedeflemektedir.

Sanat, estetik bir ifade biçimi olmanın ötesinde toplumun vicdanı, eleştirel düşüncenin ve özgür bireyin en güçlü aracıdır. Cumhuriyet Halk Partisi, sanatı kamusal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görür. Sanatsal üretimin her alanında çeşitlilik, deneysel yaklaşımlar ve yenilikçi biçimler teşvik edilecektir. Sanatın eleştirel ve dönüştürücü gücüyle bireylerin düşünsel ufkunu genişlettiği, farklı deneyimler arasında diyalog kurduğu ve kamusal alanın demokratikleşmesine katkı sunduğu bilinciyle hareket edilecektir.

Türkiye'nin kültürel mirasını korumak, sanatsal üretimi desteklemek ve bu alandaki ulusal ile uluslararası potansiyeli en üst düzeye çıkarmak amacıyla kapsamlı ve sürdürülebilir politikalar hayata geçirilecektir. Kültürel diplomasisi güçlendirilecektir.

Kültür ve sanat etkinlikleri toplumun her kesimine eşit biçimde ulaştırılarak sanata erişim demokratikleştirilecektir. Sanat, yalnızca büyük kentlerde değil, kırsal bölgelerde ve küçük yerleşimlerde de desteklenecektir.

Yaratıcı Endüstriler

Cumhuriyet Halk Partisi yaratıcı endüstrileri, toplumsal refahı demokratik bir şekilde artırma ve kalkınmanın inşasında stratejik önemde görür.

Sahne sanatları, tiyatro, opera, bale, sinema ve halk kültürü desteklenecek; bu alanlarda Türkiye'nin dünyadaki tanınırlığını artırmak için projeler geliştirilecektir.

Sanatçılar ve kültür sektöründe çalışanların hakları korunacak, güvenceli çalışma koşulları ve adil ücretlendirme ile nitelikli iş imkânları sağlanacaktır. Kültür ve sanat alanlarında çalışanların sendikalaşması teşvik edilecektir. Sanatçılar için bağımsız ve özgür bir çalışma ortamı sağlanacak, yaratıcı özgürlük güvence altına alınacaktır. Meslek birliklerinin siyasi müdahaleden uzak, özgür ve demokratik yapılar hâline getirilmesi sağlanacaktır.

Kültürel ve yaratıcı endüstrilerin gelişimi için adil finansman ve destek mekanizmaları sağlanacaktır. Yaratıcı kültür endüstrileri projeleri ticarileşme potansiyelinden bağımsız olarak desteklenecek ve finansman kaynaklarına erişimi kolaylaştırılacaktır. Yaratıcı kültür endüstrileri projelerine uzun vadeli, şeffaf hibe ve kredi desteği sağlanmasına dönük yasal düzenlemeler yapılacaktır. Özellikle yerel ve bağımsız kültürel üreticilere yönelik olarak mikro kredi programları tasarlanacaktır. Yaratıcı kültür endüstrileri alanındaki yatırımlara şeffaflık ilkesi temel alınarak ve etki analizleri gerçekleştirilerek teşvikler sağlanacaktır. Yaratıcı kültür endüstrileri alanında kişisel verilerin korunması ve temel haklar gözetilerek düzenli veri tabanı oluşturulacak, kapsayıcı ve erişilebilir altyapı ve eğitim politikaları tasarlanacaktır.

Kültürel üretimi teşvik etmek ve eser sahiplerinin emeğini güvence altına almak amacıyla telif hakkı korunacak, fikri mülkiyet haklarının korunması için gelişmiş denetim mekanizmaları oluşturulacaktır. Telif hakları mevzuatı, gelirin adil telif paylaşımını güvence altına almak için gözden geçirilecektir. Bununla birlikte, bilgiye erişim ve açık

kaynak kültürü demokratikleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınacaktır. Açık kaynak, doğru ve tarafsız bilgiye erişimin ve eşit katılımın güvencesidir. Böylece kültürel mirasın ve güncel bilginin demokratikleşmesi güvence altına alınacak, toplumun tüm kesimlerinin bilgi üretimine ve paylaşımına katılımı sağlanacaktır.

Yaratıcı endüstrilerdeki girişimlerin küresel pazara açılması için özel mentorluk hizmetleri, eğitim ve finansal destek programları geliştirilecektir. Dijital sanatlar, animasyon ve oyun endüstrileri gibi yeni alanlar desteklenecektir. Başta gençler olmak üzere tüm toplum kesimlerinin bu alanlardaki yetkinliklerine yatırım yapılacaktır. Toplumun sorunlarına yenilikçi yöntemlerle çözüm üreten sosyal inovasyon teşvikleri ile sosyal girişimciler desteklenecektir. Yaratıcı kültür endüstrileri üretiminin farklı toplumsal ihtiyaç ve önceliklerle uyumlu şekilde çeşitlenmesini desteklemek amacıyla gençlere dönük teşvik edici programlar geliştirilecektir.

Spor Politikaları

Cumhuriyet Halk Partisi, sporu; toplum sağlığını, eşitliği, dayanışmayı ve uluslararası başarıyı güçlendiren bir alan olarak görür. Sporda bilimsellik, eşitlik ve toplumsal fayda ilkelerini benimser.

Her çocuğun ve gencin nitelikli spor imkânlarına erişebilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, eğitim-spor entegrasyonu güçlendirilecektir. Veriye dayalı okul-spor entegrasyonu sağlanacak, uluslararası standartlara uygun takip sistemleriyle yaş, cinsiyet ve bölgesel farklar izlenerek eşitlik ve bilimsellik öncelikli kılınacaktır. Her okulda nitelikli beden eğitimi, her genç için sistematik spor katılımı güvence altına alınacak ve liyakat esasına dayalı planlama hayata geçirilecektir.

Sporcuların sosyal güvencesi ve profesyonel istihdamı sağlanacak, sağlıkları hak temelli güvence altına alınacaktır. Sporu meslek olarak kabul eden, sporcuların sağlık, sigorta, istihdam ve emeklilik haklarını garanti altına alan bir yapı hayata geçirilerek sporcuların sosyal güvencesi güçlendirilecektir. Sporcuların sağlık hakkını güvence altına alacak şekilde tüm branşları kapsayan, erişilebilir, sürdürülebilir ve bilimsel temellere dayalı bir sporcu sağlığı sistemi kurulacaktır.

Spor tesisleri yaygınlaştırılarak ve erişilebilirliği sağlanarak spor kültürü günlük hayatın parçası haline getirilecektir. Sporun toplumsallaşması ve herkes için erişilebilir hale gelmesi amacıyla, Türkiye genelinde yaşa, cinsiyete, engel durumuna ve sosyoekonomik koşullara bakılmaksızın herkesin kullanabileceği nitelikli spor tesisleri kurulacaktır. Engelli bireyler için kapsayıcı fiziksel aktivite ortamları ve içerikleri geliştirilecek, engelli sporlarına özel destek sağlanacaktır. Tesislerin bölgesel dağılımındaki eşitsizlikler giderilecek, kırsal ve dezavantajlı bölgelerde spor alanlarına erişim artırılacaktır. Spor alanları halk sağlığını destekleyen kamusal alanlar olarak görülecek, yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının bu alanda daha etkin rol alması sağlanacaktır.

Spor ve egzersiz, yalnızca rekabet ya da profesyonel alanlarda değil, bireyin yaşam

kalitesini yükselten ve sağlıklı yaşlanmayı destekleyen bir yaşam biçimi olarak teşvik edilecektir. Her yaştan vatandaşın düzenli fiziksel aktiviteye erişimi için programlar ve alanlar geliştirilecektir. Çocukluk çağından ileri yaşlara kadar sporun bir alışkanlık, aktif yaşlanmayı destekleyen bir kültür haline gelmesi sağlanacaktır. Spor, yalnızca gençlik yıllarına ait bir faaliyet değil, yaşam boyu sağlıklı, üretken ve onurlu bir hayatın vazgeçilmez unsuru olarak ele alınacaktır.

Herkes için, her yaşta ve her yerde insanı merkeze alan spor vizyonuyla sportif başarıyı, katılımı, sağlık hakkını, toplumsal barışı ve refahı önceleyen bir spor kültürü kurumsallaştırılacaktır.

Sporun finansal sürdürülebilirliği sağlanacak ve kamu kaynakları etkin, adil biçimde kullanılacaktır. Kapsamlı bir reformla federasyonlarda denetim ve hesap verebilirlik güçlendirilecektir. Sponsorluk mevzuatı sadeleştirilerek gelir çeşitliliği artırılacak ve performansa dayalı bütçe sistemleri hayata geçirilecektir. Spor hukuku güncellenerek federasyonların özerk yapısına dokunulmadan, bağımsız tahkim ve etik kurullarıyla denge-denetim mekanizmaları güçlendirilecektir.

Spor diplomasisi, Türkiye'nin çok yönlü dış politika vizyonuyla uyumlu şekilde inşa edilecektir. Uluslararası federasyonlarda temsil güçlendirilecektir. Türkiye'nin spor yoluyla barışa ve kültürel diyaloğa katkısı artırılacaktır. Büyük spor organizasyonlarına ev sahipliği stratejisi kurumsal hale getirilecek, bu organizasyonlar ekonomik, kültürel ve diplomatik fayda yaratan sürdürülebilir araçlara dönüştürülecektir.

2.2.5 ENERJİ VE MADENCİLİK POLİTİKALARI

Enerji

Enerji politikaları, kalkınma, güvenlik ve bağımsızlık açısından stratejik öneme sahiptir.

Enerji politikalarının temel hedefleri enerjide arz güvenliğini sağlamak, yerli ve yenilenebilir kaynaklara dayanan üretimi artırmak ve dışa bağımlılığı azaltmak, enerji verimliliğini artırmak ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmektir. Enerji politikaları; çevre ve yaşam hakkını güvence altına almak, kamu yararı, sürdürülebilirlik ve ulusal bağımsızlık ilkeleriyle şekillenecektir.

Kamuya ait enerji şirketleri kamu yararı ve verimlilik ilkeleriyle yeniden yapılandırılacaktır. Enerji sektöründe eşit, şeffaf ve öngörülebilir bir piyasa yapısı oluşturulacaktır. Enerji sektöründe yapılan tüm anlaşmalar ve ihaleler, verilen teşvikler ve tüm yatırım planları kamu denetimi ve kamu yararı gözetilerek yürütülecek, haksız rekabet ve yolsuzlukla mücadele eden bir enerji yönetimi inşa edilecektir.

Enerji sektöründe kamunun düzenleyici ve denetleyici rolü güçlendirilecektir. Kamunun sektördeki payı artırılarak kamu-özel sektör dengesi sağlanacaktır. Enerji sektöründe tekelleşmeye müsaade edilmeyecektir. Özelleştirme sürecindeki stratejik enerji kuruluşlarının özelleştirme süreçleri durdurulacaktır.

Enerji alanındaki yatırımcıların izin ve lisans süreçleri ile yatırım teşvik programlarının adil ve şeffaf biçimde yürütülmesi, eşit rekabet koşullarının oluşturulması sağlanacaktır.

Yeşil dönüşüm ile sürdürülebilir, yenilenebilir ve temiz bir enerji politikası hayata geçirilecektir.

Fosil yakıt kullanan endüstriyel tesislerin ekonomik ömürleri dikkate alınarak belirlenecek öncelik sırasına göre, orta vadeli bir planlamayla temiz enerjiye kademeli geçiş sağlanacaktır. Bu süreçte herhangi bir istihdam sorununun yaşanmaması, yeşil dönüşümün adil olması devlet tarafından güvence altına alınacaktır.

Yenilenebilir enerji sektöründe yeni iş kolları oluşturularak mühendis, teknisyen ve işçiler yetiştirilecek, istihdam artırılacaktır.

Yenilenebilir enerjide kamu yatırımcı, yönlendirici ve düzenleyici olarak yer alacaktır. Yenilenebilir enerji yatırımlarında kooperatifler ve bireysel üreticilere dönük teşvik ve destekler sağlanacak, üretimde kooperatifler etkinleştirilecektir.

Türkiye ve dünyadaki olası enerji krizlerine karşı ulusal enerji sisteminin dirençliliğini artıracak stratejik çözümler geliştirilecektir. İthalat bağımlılık oranı yüksek olan petrol ve doğal gazın yurt içi depolama kapasiteleri artırılacaktır. Türkiye'nin enerjide transit veya koridor ülke değil, merkez ülke olması hedeflenecektir.

Ülkemizdeki elektrik enerjisi kapasitesini artırmak için tercihler nükleer güç santrali inşa etmekten yana kullanılmayacaktır.

Türkiye'deki süperiletken teknolojileri, atom altı parçacık hızlandırıcıları, ışınım laboratuvarları çalışmaları desteklenecektir. Yüksek Enerji Fiziği Enstitüsü kurulacaktır.

Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi, CERN'e tam üyelik süreci yeniden başlatılacaktır.

Madenlerde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri ve denetimleri artırılacak, "sıfır iş cinayeti" yaklaşımı benimsenecektir.

Enerji ve madencilik projelerinin uygulama aşamalarının tümünde Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) standartları tavizsiz olarak uygulanacak, ÇED izleme süreçleriyle denetimler yapılacaktır.

Madencilik

Madenlerin yönetimi, planlı üretim, ekolojik denge ve kamu yararı ilkeleriyle gerçekleştirilecektir. Stratejik madenlerin işletilmesi kamu eliyle yapılacaktır.

Madenlerin yönetimi doğayla, toplumla ve emekle barışık bir yapıya kavuşturulacak; ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda kamu yararını önceleyen, stratejik, planlı, kamucu, sürdürülebilir, bilime dayalı bir madencilik vizyonu inşa edilecektir.

Madenler kamu yararı önceliği doğrultusunda işletilecek, madencilik faaliyetleri

ekosistem dengesi ve gelecek kuşak hakları gözetilerek planlanacaktır. Devletin madencilikte etkin rol alması sağlanarak, madenler kısa, orta ve uzun vadeli üretim planlamaları doğrultusunda verimli ve sürdürülebilir bir şekilde işletilecektir. Madencilik faaliyetlerinde sınırsız büyüme modeli terk edilerek; ulusal üretim planlaması çerçevesinde ekolojik kapasiteye dayalı sürdürülebilir üretim sınırları belirlenecektir.

Madencilik sektöründe faaliyet yürüten kamu kurumları güçlendirilecek, sektörde kamu denetimi ve kamusal kapasite artırılacaktır.

Maden ruhsatlarının verilmesinde şeffaf, denetlenebilir ve rekabetçi bir süreç esas alınacak; keyfi uygulamalara son verilecektir.

Nadir Toprak Elementleri (NTE) Türkiye'nin geleceği için ortak stratejik hazinedir. Bu kaynakların işletiminin yabancı ülkelere, şirketlere devredilmesine izin verilmeyecektir.

NTE'nin üretim planlaması, çevresel ve sağlık etki değerlendirmesi ile birlikte yapılacaktır. Rezervlerin çıkarılması, rafinasyon ve ileri teknoloji işleme süreçleri Türkiye'de gerçekleştirilecektir.

NTE'ye dair tüm anlaşmalar TBMM'nin onayına sunulacaktır, kamuoyu her aşamasında şeffaf biçimde bilgilendirilecektir.

Bu madenler, yenilenebilir enerji dönüşümü ve savunma sanayimizin yerli altyapısını güçlendirmek için kullanılacaktır.

Kritik ve stratejik madenlere dönük planlamalar yapılacak, yüksek teknoloji ve katma değere dayalı üretim dönüşümü hedeflenecektir.

Bu madenler kamu eliyle, yurt içinde işlenerek ve sanayiye entegre edilecek, yüksek katma değer yaratacak biçimde ekonomiye kazandırılacaktır. Yerli ekipman ve teknoloji üretimi için kümelenme modelleri hayata geçirilecektir.

2.3. KALKINMACI DEVLET: MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR

2.3.1 MALİYE POLİTİKALARI

Cumhuriyet Halk Partisi, maliye politikasını; kalkınmayı, toplumsal refah artışını ve refahın adil paylaşımını hedefleyen bütüncül bir anlayış içerisinde şekillendirir.

CHP'nin kalkınmacı ve sosyal devlet anlayışı kapsamında maliye politikaları; üretim kapasitesinin geliştirilmesini, daha çok ve nitelikli istihdam olanaklarının genişletilmesini, üretimin yeşil-mor-dijital dönüşümünü, verimliliğin ve uluslararası rekabet gücünün artırılmasını amaçlamaktadır. Bu kalkınmacı politikalar gelir ve refah artışı sağlarken güçlü sosyal politikalar ve aktif istihdam politikaları ekonomik ve sosyal adaletsizlikleri giderecek, yoksulluğu ortadan kaldıracaktır. CHP'nin kalkınma anlayışının temel ilkeleri kapsamında belirlenen stratejik sektörlerde kamu yatırımcı ve piyasayı yönlendirici olarak yer alacak ve maliye politikalarını etkin bir şekilde kullanacaktır.

CHP'nin kalkınma anlayışının temelinde yer alan; kamu yararı gözetmek, planlılık, etki analizi ve ölçme değerlendirmeye dayanmak, öngörülebilirlik, hesap verebilirlik ve şeffaflık maliye politikalarının temel ilkeleri olacaktır. Kamunun harcama, yatırım, gelir ve borçlanma politikalarında düzenleyici etki analizi şart kılınacak; ekonomik, sosyal, çevresel değerler ve insan haklarına olan etkileri gözetilecektir.

Maliye politikalarında harcama, gelir ve borç yönetiminde kısa ve uzun vadeli tedbirler bütüncül bir çerçevede uygulanacaktır. Üretimde dönüşüm hedefleriyle uyumlu olarak yeşil ve mor bütçeleme esas alınacaktır.

Mali disiplin ve sürdürülebilirlik, bütçe dengesiyle birlikte harcama ve gelir kompozisyonuna dayanacaktır. Refah artırıcı ve adil bölüşümü güçlendiren sosyal harcamalar, sosyal yatırım olarak değerlendirilecektir.

Bütçe üzerinde ilave harcama yükü oluşturan koşullu yükümlülükler ve bu yükümlülüklerin yaratacağı mali riskler, kapsamlı şekilde değerlendirilecektir. Mali ve yarı mali politikalar, şeffaflık ve hesap verebilirlik yaklaşımıyla uygulanacak, bütçe dışı fonlara izin verilmeyecektir.

Bu ilkeler ve bütüncül anlayışa dayanan maliye politikası bütçede bir mali alan yaratacaktır. Ortaya çıkacak bu bütçe imkânı ile çalışanların refahına katkı, hane halkı ve reel sektöre yeni destekler, stratejik hedefler kapsamında belirlenen sektörlere ve üretim dönüşümlerine güçlü teşvikler sağlanacaktır.

Bütçe Hakkı

TBMM'nin bütçe hakkının tam olarak hayata geçirilebilmesi için güçler ayrılığı ve denge denetleme ilkeleri de gözetilerek kesin hesap süreçleri etkinleştirilecektir. TBMM adına Sayıştay tarafından hazırlanan raporlar gerek kesin hesabın bağlanmasında gerekse de yeni yılın bütçesine ilişkin görüşmelerde esas alınacaktır. Bu amaçla Sayıştay'ın görev ve yetkileri gözden geçirilecek ve güçlendirilecektir.

Gelir Politikası

Vergi reformu ile vergide adalet tesis edilecektir. Vergide adalet, refah artışı ve sosyal adaleti sağlayacaktır.

Vergi reformu ile emek ve üretimi teşvik eden, yüksek kazançları daha fazla vergilendiren, dolaylı vergileri azaltarak düşük ve orta gelir gruplarını koruyan bir sistem kurulacaktır. Çok kazanandan çok, az kazanandan az vergi alınacaktır. Bu amaçla tüm gelir unsurlarını kavrayacak ve gelir, servet ve harcama arasında bağ kurulabilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır. Üretken olmayan varlıklar öncelikli olarak vergilendirilecektir. Emek üzerindeki vergi yükleri azaltılacaktır. Gelir vergisi tarife dilimleri ve bu dilimlere uygulanan vergioranları çalışanlar lehine yeniden düzenlenecektir.

Gerçek kişilerin temel kamu hizmetlerine daha kolay erişebilmesi için ilgili alanlarda

vergi yükünü azaltacak düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Bu yaklaşımla, vergi yükündedolaylı vergiden doğrudan vergiye geçiş sağlanacaktır. Temel tüketim ürünleri üzerindeki vergi yükü azaltılacaktır. Verginin vergisi uygulamalarına son verilecektir.

Vergi sistemi basit ve anlaşılabilir olacak, devlet-yurttaş ilişkisinin güven bazında tesis edilmesi sağlanacaktır. Mükellef ve idare arasında uyumlu, gönüllü, sorumluluk bilincinde, kolaylaştırıcı bir yönetim süreci işletilecektir.

Vergilerin neyi amaçladığı, hangi mükellef grubunu hedeflediği, matrah hesabı, ödeme ve itiraz yolları basit, anlaşılır ve şeffaf bir şekilde belirlenecektir. İyi niyetli ve vergiye uyumlu mükellefleri cezalandıran, vergilendirmede adaleti bozan ve devlete karşı bir güven sorunu ortaya çıkaran uygulamalara son verilecektir.

Vergi cennetleri listesi en kısa sürede açıklanacak ve sürekli olarak güncellenecektir Yurt dışı yerleşiklerin emlak satın alımı "karşılıklılık" ilkesiyle düzenlenecek, emlak alanlara gerekli şartları taşımaları durumunda sadece oturma ve ekonomik faaliyette bulunma imkânı sağlanacaktır.

Vergi harcamaları gözden geçirilecek ve yeni vergi harcamasına yol açacak düzenlemeler mutlaka etki analizi yapılarak tasarlanacaktır

Kayıt dışılıkla mücadele hedefi doğrultusunda, prim, vergi ve vergi benzeri mali yükler hafifletilecektir. Ekonominin kayıt içine alınmasını teşvik edici politikalar uygulanacak, güçlü ve yerinde denetim mekanizmaları geliştirilecektir. Ekonominin kayıt içine alınması, yurttaşların ortalamada vergi yükünü azaltacak, devletin sürdürülebilir gelir yapısını oluşturması sağlanacaktır.

Vergi denetimleri tehdit ve baskı unsuru olarak değil, vergide etkinliği ve adaleti sağlamak amacıyla uygulanacaktır. Denetimler, siyasi cezalandırma aracı olmaktan çıkarılacaktır. Vergi denetimlerine ilişkin ayrıntılı istatistikler, vergi mahremiyetine aykırılık oluşturmayacak şekilde açıklanacaktır.

Vergide kaynak kullanım adaleti sağlanacak, halkın vergi yükü artırılmaksızın yerel yönetimlerin vergi gelirleri artırılacaktır.

Özelleştirmeler ekonomik, sosyal, çevresel değerler ve kamu yararı gözetilerek yeniden değerlendirilecek ve sınırlandırılacaktır. Kalkınma anlayışının ilkeleri ışığında stratejik olarak belirlenen sektörlerde özelleştirme yapılmayacak, özelleştirmeleri kısa vadeli gelir sağlama aracı olarak gören yaklaşım terk edilecektir. Kamu yararı gözetilmeksizin stratejik alanlarda gerçekleştirilmiş olan özelleştirmeler, kamu yararı ve hukuk çerçevesinde yeniden değerlendirilecektir.

Kamunun doğrudan belirleyici olduğu temel mal ve hizmetlere ilişkin fiyat politikasında kalkınma hedefleri, sosyal adalet ve mali istikrar bütüncül olarak gözetilecek, yurttaşların ve ekonomik paydaşların mal ve hizmetlere erişimi öncelikli olacaktır.

Harcama Politikaları

Kamu harcamaları kamu yararı gözetilerek önceliklendirilecektir. Kamuda israfa son verme hedefiyle kamu harcamaları gözden geçirilecek, verimsiz harcamalar sonlandırılacaktır.

İnsan onuruna yaraşan bir hayatı güvence altına alacak, eğitim, sağlık, emek, barınma gibi temel hak alanlarının bütçe harcamalarındaki payı artırılacaktır.

Üretimde kalkınmacı dönüşüm, bölgesel adalet, kırsal kalkınma, cinsiyet eşitliği, kuşaklar arası eşitlik dâhil kapsayıcı sosyal politikalar ve sürdürülebilir kalkınma politikaları ön plana çıkarılacaktır.

Kamu İhale Kanunu'ndaki istisnalar sınırlandırılacak ve Kanun bütün kamu kurumlarını kapsayacak şekilde Avrupa Birliği standartlarında yeniden düzenlenecektir.

Borçlanma Politikaları

Nakit yönetimi ve borçlanma, bütçe açıklarının ve borcun en düşük maliyetle finansmanı hedefiyle birlikte makroekonomik ve finansal riskleri minimize eden, çevresel ve sosyal etkilere duyarlı ve sürdürülebilir finansman hedefine uygun olarak yürütülecektir.

İç borçlanmada TL cinsi araçlarla borçlanma esas olacaktır. Yurt içinden döviz cinsi borçlanma sonlandırılacak, kamu dış borcu tedrici olarak azaltılacaktır.

Kamu varlık ve yükümlülüklerinin en kapsamlı haliyle bir araya getirildiği kamu sektörü bilançosu oluşturulacaktır. Kamunun tüm mali ve yarı mali yükümlülüklerini içeren bir mali rapor düzenli olarak yayınlanacaktır. Bu kapsamda kamu işletmelerinin koşullu yükümlülük yaratan iş ve işlemleri takip altına alınacak, düzenli bir şekilde kamuoyuna duyurulacaktır.

Bütçe üzerinde mali yükümlülük yaratabilecek garantiler tek bir elden yönetilecektir. KÖİ projeleri kamu yararı gözetilerek değerlendirilecek, kamu zararına izin verilmeyecek ve borç üstlenimi uygulaması sonlandırılacaktır.

2.3.2 PARA VE FİNANSAL İSTİKRAR POLİTİKALARI

Para politikası ve finansal politikalar, enflasyonu kalıcı biçimde tek haneli ve düşük seviyelere indirmeyi, hayat pahalılığını ortadan kaldırmayı ve finansal istikrar sağlamayı hedefler.

Enflasyonla mücadele öngörülebilirliği artıran, istikrarı tesis eden, yatırım ortamını güçlendiren, gelir dağılımını ve sosyal adaleti gözeten bir yaklaşım çerçevesinde yürütülecektir. Enflasyonla mücadelede maliyetin toplumun üzerine yıkılmasına ve enflasyon yoluyla servet transferi yapılmasına izin verilmeyecektir.

Para politikası, fiyat istikrarını sağlamak üzere temel araç olarak kullanılacaktır. Düşük ve istikrarlı bir enflasyon; para, maliye, üretim ve istihdam politikaların birbirini desteklediği

güçlü bir program dâhilinde gerçekleştirilecektir. Enflasyonla mücadelede Merkez Bankası fiyat istikrarı hedefiyle çelişmeme kaydıyla üretim, istihdam, tüketim ve yatırım ilişkilerini birlikte gözeten bir çerçevede politika uygulayacaktır.

Merkez Bankası araç bağımsızlığı para politikasının temelidir. Bu bağımsızlık, para politikasının siyasi etkilerden uzak ve bilimsel, sürdürülebilir kararlarla yürütülmesi anlamına gelir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) kaynaklarının görev dışı kullanımı engellenecek, hesap verebilirlik ve denetim sistemi oluşturulacaktır. TCMB'nin para arzı üzerindeki kontrolü güçlendirilecektir.

Yasal ve kurumsal değişikliklerle TCMB'nin araç bağımsızlığı güvence altına alınacaktır. Merkez Bankasının Başkan ve üst düzey yönetiminin atanma süreçleri şeffaflık ve liyakat ilkesiyle tasarlanacaktır. Görevden alınma koşulları zorlaştırılacaktır. Başkan ve Başkan Yardımcıları dışındaki Para Politikası Kurulu (PPK) üyelerinin sayısı artırılarak politika kararlarının bağımsızlığı, toplumsal temsili ve nesnelliği güçlendirilecektir.

TCMB'nin araç bağımsızlığının gerektirdiği hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanacaktır. Bu çerçevede, PPK toplantılarının özetleri güçlendirilecek, PPK üyelerinin oyları dâhil edilerek kamuoyuyla paylaşılacaktır. TCMB enflasyon hedefini hükümetle birlikte belirleyecektir. Hedef belirleme ve tahmin oluşturma sürecine dair şeffaflık artırılacaktır. Merkez Bankası'nın TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu oturumları ve geniş kapsamlı yatırımcı toplantıları kamuoyuna naklen yayınlanacaktır.

Merkez Bankası ve kamu bankalarının idare merkezleri başkent Ankara'da olacaktır.

Döviz kuru rejimi, rezervler ve sermaye akımlarının yönetimi finansal istikrar perspektifinden değerlendirilerek aktif makro ihtiyati çerçevenin bir parçası haline getirilecektir. Sermaye hareketleri üretim ekonomisi ile uyumlu, uzun vadeli ve toplumsal fayda sağlayan bir çerçevede yönlendirilecektir. Kur rejimi uzun vadeli sanayi politikasıyla birlikte ele alınarak üretim yapısını bozmayan ve verimlilik artışını destekleyen bir makro finansal yapı oluşturulacaktır.

Uluslararası döviz rezervleri güçlü tutulacak, rezervlerin kullanımında keyfilik ve gri alanlar giderilecek, rezerv yönetiminin şeffaf ve hesap verebilir bir çerçevede yürütülmesi sağlanacaktır.

Finansal istikrar ve fiyat istikrarı beraber ele alınacak, Türk Lirasına olan güven tesis edilecektir. Finansal istikrarı sağlamak üzere kurumsal yapının işlevselliği artırılacak, TCMB ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) arasında etkin koordinasyon sağlanacaktır. Para, maliye ve makro ihtiyati politikalar arasında uyum finansal istikrar hedefi kapsamında gözetilecektir.

Finansal piyasalar etkin bir şekilde düzenlenerek, ekonomide sağlıklı bir yatırım ortamının oluşması sağlanacak ve finansal istikrar güvence altına alınacaktır. Bankacılık sektörünün etkin ve sağlıklı işleyişini temel alan düzenlemelerle kredi mekanizmasının kalkınma ilkeleri ve istikrar hedefi ile uyumu sağlanacaktır. Sermaye piyasalarının

kalkınma ve finansal istikrarı birlikte güçlendirme hedefiyle uzun vadeli fonlama kapasitesini artırması desteklenecek, risk önleyici düzenlemeler yapılacaktır. Finans sektörü düzenleyici ve denetleyici kurumlarının idari ve mali bağımsızlığı sağlanacaktır. Yönetim ve personel kadroları liyakat temelinde oluşacaktır.

Ulusal ve uluslararası tasarrufların orta ve uzun vadeli yatırımlara dönüşeceği güven ortamının oluşması için hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, güçler ayrılığı ve demokratik yönetim anlayışı tesis edilecektir. Ulusal parayla ticaret yaygınlaştırılacak, ikili ve çok taraflı ticaret anlaşmaları genişletilecektir.

2.3.3 TİCARET VE REKABET POLİTİKALARI

İç ticaret, girişimciliği ve piyasa dinamizmini teşvik eden, kamu yararı ve sosyal adaleti gözeten bir anlayışla düzenlenecektir. Piyasa aktörlerinin pazar paylarında aşırı yoğunlaşmayı ve tekelleşmeyi önleyen, mümkün olan en yüksek derecede rekabeti hakim kılan ve piyasaları ekonomik olarak demokratikleştiren bir işleyiş hedeflenmektedir. Bu kapsamda, emeği-tüketiciyi-küçük işletmeleri ve özellikle kırılgan toplumsal grupları kollayan, yerel kalkınma hedeflerini göz ardı etmeyen bir yaklaşım esastır.

Her piyasa ve sektöre uygun rekabetçilik düzeyi toplumsal refahın artırılması temelinde tanımlanacaktır. Rekabeti engelleyici, bozucu ve kısıtlayıcı faaliyetlerle mücadele ile ekonomik gücün kötüye kullanımını engellemek temeldir.

Devlet sadece denetleyici değil, yönlendirici ve destekleyici olacaktır. Piyasalarda adil, dengeli ve sürdürülebilir rekabet koşullarının sağlanması amacıyla oluşturulan kurum ve kurullar, etkin düzenleme ve denetleme yapacak şekilde yapılandırılacaktır.

Devlet, enerji ve iletişim gibi doğal tekellerin olduğu sektörlerde ölçekten kaynaklı kamu yararını güvence altına alacak altyapı yatırımlarını ve üretimi gerçekleştirecektir. Verimliliği ve rekabeti artırmak, tekelleşmeyi sınırlamak, fiyatları dengelemek ve oluşan rantı adil biçimde topluma geri kazandırmak için düzenleyici ve yeniden dağıtıcı bir rol üstlenecektir. Bu amaçla gereken kurumsal ve hukuksal altyapı oluşturulacaktır.

Rekabet politikaları, piyasa ve sermayede aşırı yoğunlaşmadan kaynaklı piyasa aksaklıklarını gidermeyi hedeflemektedir. Şirket birleşmeleri ve devralmalar, tekelleşme riskine karşı denetlenecektir. Herhangi bir nedenle devlet kontrolüne geçen şirketlerin piyasa yoğunlaşmasını artırmaması sağlanacaktır. Fiyat belirlemede haksız rekabet barındıran, emeği güvencesizleştirme ve çevresel-sosyal standartları düşürme yoluyla güç yoğunlaşması engellenecektir.

Şeffaflık, denetlenebilirlik ve dijitalleşme esas alınarak kamu ihale sistemi bütüncül biçimde dönüştürülecektir. Kamu alımları ve planlama hedefleri, kamu yararı gözetilerek yönlendirilecektir. Kamu ihale sisteminde Avrupa Birliği standartları benimsenecektir. Açık ihale dışı yöntemlerin fiilen temel usul haline getirilmesine, olağanüstü durumlara ilişkin düzenlemelerin istismar edilmesine izin verilmeyecektir.

Mal ve hizmet temininde yerli üretim öncelikli olarak değerlendirilecektir. Kamu ihalelerinin belirli bir oranının küçük ölçekli işletmelere, kadın ve genç girişimcilere tahsis edilmesi temel ilkelerden olacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük şirketlerle rekabet edebilmesi için pozitif bir zemin yaratılacak; kamu kaynakları, siyasi iktidara yakın gruplara değil, kamu yararı ilkesi temelinde verimli üretime açılacaktır.

Yenilikçi ürünler tasarlayan ve üretenler başta olmak üzere küçük şirketlerin ve kooperatiflerin yaşama ve güçlenme şansı bulduğu bir rekabet ortamı hedeflenecektir.

Küçük ve orta ölçekli üreticilerin ve işletmelerin ölçek ekonomilerinden faydalanacak yapılar kurmaları teşvik edilecektir. Sektörel kümelenmelere dayalı iş birlikleri teşvik edilecektir. KOBİ'lerin yerel tedarik zincirlerinde daha güçlü konumlanmalarını sağlamak üzere organize sanayi bölgeleri, teknoparklar ve meslek kuruluşlarıyla entegre bir destek altyapısı kurulacaktır.

KOBİ'lerin pazara erişimlerini kolaylaştırılacak vergi düzenlemeleri, ruhsat prosedürleri ve teşvik başvuruları basitleştirilecek ve anlaşılır hale getirilecektir. KOBİ'lerin rekabet gücünü artıracak eğitim destekleri, üretim teşvikleri ve finansmana erişim imkânları geliştirilecektir.

Esnaf ve sanatkârlar örgütlü, dirençli ve güçlü ekonomik özneler olacaktır. Bu yaklaşımla, esnaf ve sanatkârların rekabet güçlerini ve kapasitelerini artırma hedefiyle vergi yükü, sosyal güvenlik primleri ve kira giderlerine ilişkin destekler güçlendirilecektir. Esnaf ve sanatkârlar için yeni iş fikirleri, girişimcilik eğitim ve destekleri verilecektir. Markalaşma süreçlerinde kapsamlı ve bütüncül destekler sağlanacak, bürokratik yükler azaltılacaktır.

Üretici ve esnaf odalarının ve birliklerinin temsil yapısının çoğulculuğu ve katılımcılığı güçlendirilecektir. Karar alma süreçleri, meslek örgütlerinin katılımıyla, kapsayıcı bir şekilde yürütülecektir. Kadınlar, genç girişimciler ve yeni meslek gruplarının karar alma süreçlerine aktif katılımı sağlanacaktır.

Esnafın emeklilik hakları prim gün sayısı gibi alanlarda yapılacak düzenlemeler ile sosyal güvenlik sistemiyle uyumlu ve adil bir yapıya kavuşturulacaktır.

Kooperatif politikaları ile ölçek ekonomisinden yararlanma fırsatları artırılacaktır. Yerel üretim kapasitesini güçlendirmek, başta kadınlar ve gençler olmak üzere tüm toplumsal kesimlerinin üretim sürecine dâhil edilmesi hedeflenecektir. Kadın ve genç odaklı kooperatifler, başta bakım ekonomisi, tarım, gıda ve yaratıcı endüstriler olmak üzere tüm alanlarda desteklenecektir. Kamu alımları ve ihalelerinde kadın ve genç odaklı kooperatiflere öncelik tanınacaktır.

Yerel üretici, esnaf ve tüketiciyi doğrudan buluşturan dayanışma temelli yerel ticaret ağları yaygınlaştırılacaktır. AVM ve zincir marketlerin plansız büyümesi kontrol altına alınacak, mahalle ölçekli ticaret desteklenecektir.

E-ticaret, sosyal medya, arama hizmetleri, platformlar, içerik pazarları ve mobil

uygulamalar gibi dijital pazarlarda tekelleşmeye karşı rekabeti koruyucu önlemler alınacaktır. Piyasada rekabeti bozan koşullar oluşturulmasına izin verilmeyecektir.

Tüketici Hakları

Piyasaların rekabetçi, adil ve güvenilir işleyişini güvence altına alacak şekilde tüketici hakları korunacaktır.

Tüketici haklarını koruma mevzuatı AB kriterlerine uygun hale getirilecektir. Tüketicilerin korunması için etkin ve bağımsız denetim, şeffaf bilgi paylaşımı ve caydırıcı yaptırımlar uygulanacaktır. Tüketicilerin bilgi alma hakkı kapsamında fiyat, içerik, menşei, kullanım koşulları, garanti ve iade süreçleri hakkında açık, anlaşılır ve doğru bilgiye ulaşması sağlanacaktır. Veri güvenliğine dönük riskler, algoritmik adaletsizlikler, yanıltıcı reklamlar, sahte yorumlar ve dijital dolandırıcılıkla en etkin şekilde mücadele edilecektir. Mal, hizmet ve finansal varlıklara dair dijital piyasalarda reklam ve benzeri faaliyetlere ilişkin düzenlemeler yapılacak ve şeffaflık sağlanacaktır.

Dış Ticaret Politikaları

CHP, dış ticareti ekonomik egemenliğin, üretim kapasitesinin, ulusal çıkarların, küresel entegrasyonun ve ülkenin refahını artırmanın stratejik bileşeni olarak görür. Dış ticaret, üretim ve toplumsal refah politikalarının ayrılmaz bir parçasıdır.

CHP, stratejik otonomi ilkesini merkezine alan bir dış ticaret anlayışını benimser. Bu anlayış, Türkiye'nin kendi kalkınma önceliklerini gözeten, dış etkilere karşı dirençli, bağımsız karar alma kapasitesine sahip bir ekonomi inşa etme hedefidir. Bu yaklaşım uluslararası sistemden kopmayı değil; aksine, daha adil, eşitlikçi ve demokratik bir küresel sistemin kuruluşuna katkı ve entegrasyon sürecini savunmaktadır.

Üretimin kapsamlı etki analizleri ışığında stratejik ve yüksek katma değerli alanlara yönlendirilmesiyle dış ticaret dengesinin sürdürülebilir şekilde düzeltilmesi hedeflenmektedir. Kalkınmanın stratejik hedeflerinin söz konusu olduğu alanlarda Türkiye'nin müzakere gücünü koruyacak ve güçlendirecek politikalar uygulanacaktır.

Tüm teşviklerin etki analizi sistematik ve veriye dayalı biçimde yapılacak, hangi teşviklerin dış ticaret dengesini ve kompozisyonunu güçlendirdiği somut göstergeler ile takip edilerek dinamik bir şekilde düzenlenecektir. Dâhilde işleme rejimi ithalata dayalı ihracat süreçlerinde yerli üretimi koruyup, teşvik edecek şekilde sürekli ve ihtiyaca göre güncellenecektir.

Bu yaklaşımla, dış ticarette küresel rekabeti benimsemiş kurumsal büyük ihracatçıların yanı sıra KOBİ'leri, kadın ve genç girişimcileri, kooperatifleri ve yerel üreticileri de dâhil eden kapsayıcı bir anlayış benimsenecektir.

Uluslararası ekonomik ilişkiler ve ticaret anlaşmaları; kalkınma ilkelerimiz, ulusal çıkarlar ve mütekabiliyet doğrultusunda geliştirilecektir.

Ticari diplomasi yeniden yapılandırılacaktır. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) ve benzeri kuruluşlar bağımsız analiz ve politika üretimi kapasitesiyle güçlendirilecek, kamu ve özel sektörün bir arada çalıştığı ekonomik refah ve güvenlik düşünce merkezleri haline getirilecektir.

CHP, dış ticaret politikasının belirlenmesi ve uygulanmasında üyesi olduğu Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşmalarının kural ve disiplinlerini esas alacak, AB'ye tam üyelik hedefi doğrultusunda hareket edecektir. Bu çerçevede dış ticaret kurallarının öngörülebilir, şeffaf, objektif, tüm paydaşlara eşit mesafede, dengeli ve sürdürülebilir olması temel alınacaktır. AB ile Gümrük Birliği Anlaşması kalkınma ilkeleri ve hedefleri kapsamında güncellenecektir.

Türkiye'nin yeni gelişen uluslararası ticaret dinamiklerine uygun olarak, sahip olduğu jeopolitik potansiyelini açığa çıkaracak bölgesel lojistik merkezleri kurulması teşvik edilecektir.

2.4. KALKINMACI DEVLET: EKONOMİK DÖNÜŞÜM POLİTİKALARI

2.4.1 GÜVENCELİ VE İNSAN ONURUNA YARAŞIR EMEK POLİTİKALARI

Cumhuriyet Halk Partisi, kalkınmanın ve toplumsal refahın yaratıcı gücü olan emeğin ve emekçilerin partisidir. CHP'nin kalkınma anlayışının temelinde emeğin özgürleşmesi ve emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi yer alır.

Emek, piyasanın insafına bırakılacak bir meta değil insanca ve haysiyetli yaşamın temelidir. Cumhuriyet Halk Partisi, emek sömürüsüne dayalı ekonomik sistemleri reddetmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma vizyonu, emeğin korunmasına ve güçlendirilmesine dayanmaktadır. İnsan onuruna yaraşır güvenceli iş, adil bölüşüm ve emeğin haklarını merkeze alan bir çalışma yaşamının inşası hedeflenmektedir. Emeğin hakları anayasal ve yasal güvence altındadır. Devlet, emeğin haklarının güvencesidir.

Kalkınmacı anlayışımızın temel hedeflerinden biri, daha çok ve daha nitelikli işler yaratılması ve istihdam alanlarının nitelikli iş ilkeleriyle dönüştürülmesidir.

CHP'nin istihdam politikalarının hedeflediği nitelikli işler;

- İnsan onuruna yaraşır bir hayatı ve temel hakları güvence altına alan,
- Güvenli ve güvenceli,
- Güvenceli yaşam olanaklarına ve değişen dünyanın yarattığı fırsatlara erişimi sağlayacak düzeyde gelir getiren,
- Bireylerin becerilerine ve potansiyeline yatırım yapan, karar verme yetkinliğini güçlendiren, bireyi ve toplumu özgürleştiren,
- Emeğe saygı gösteren, emekçilere saygınlık kazandıran,

- Toplumsal hayata katılımı olanaklı kılan sağlıklı bir iş-yaşam dengesini sağlayan,
- Gelişen yeni teknolojiler ve iş yapma biçimlerine hazırlıklı, çağın getirdiği imkânlarla emeği güçlendiren,
- Yaşam döngüsünde ve nesilden nesile daha iyi koşullara ulaşmayı güvence altına alan işlerdir.

Nitelikli işler ekonomik olarak güçlü yurttaşlığın güvencesidir.

Yeşil, mor ve dijital dönüşümlerle nitelikli işler yaratılması, ekonomideki büyük dönüşümün temel unsurlarından biridir. Bu kapsamda, kalkınmacı devlet politikalarının tüm sektörel ve makroekonomik politika araçları, bu hedefleri gerçekleştirmek için kullanılacaktır.

Kamunun kendisi etkin düzeyde nitelikli istihdam sağlayacağı gibi düzenleyici ve planlamacı rolüyle özel sektörün daha çok yatırım yapma, daha çok ve daha nitelikli iş ve istihdam yaratma kapasitesini artıracaktır.

Emeğin hakları evrensel standartlarda güvence altına alınacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi; Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) uluslararası standartlarını benimsemekte, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Sosyal Şartı'na tam uyumu hedeflemektedir.

Refah Yaratan Gelir

Emeğin, ürettiği değer karşılığında refah yaratan bir gelire erişmesi esastır. Cumhuriyet Halk Partisi emek gelirlerinin emeğin değerini hakkaniyetli bir biçimde yansıtmasını, insan onurunu korumasını ve herkesin daha iyi bir geleceğe ulaşma hakkını güvence altına almasını benimsemektedir.

Emeğin, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın getirdiği refahtan adil pay alması sağlanacaktır. Emek gelirlerinin yükseltilmesi için sendikal örgütlülük güçlendirilecek ve emek verimliliğini artıracak politikalar hayata geçirilecektir.

Emek verimliliğinin artması nitelikli işlerin çoğalması, çalışanların yetkinliklerinin artırılması, üretim süreçlerinin demokratikleştirilmesi, sağlıklı bir iş-yaşam dengesinin kurulmasını içeren kapsamlı emek ve kalkınma politikaları ile sağlanacaktır. Ağır çalışma koşulları ve baskı yoluyla üretim artışı sağlamaya çalışan pratiklere izin verilmeyecektir. Uygulanan emek politikalarıyla çalışma yaşamında asgari ücret istisnai hale getirilecektir.

Gelir adaletini sağlayacak etkin maliye politikaları uygulanacaktır. Vergide adalet reformu ile gelir vergisi başta olmak üzere emek gelirleri üzerindeki vergi baskısı hafifletilecek, dolaylı vergilerin yükü azaltılacaktır.

Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yapısı demokratikleştirilecek, komisyonda emek temsili güçlendirilecek, komisyonun ve komisyon kararlarının üzerindeki siyasi etki ortadan kaldırılacaktır.

Her emekli, uzun yıllar boyunca sarf ettiği emeğin karşılığını hakkaniyetli bir biçimde alacaktır. Emekli olduktan sonra hiçbir emekçinin refah seviyesi ve yaşam kalitesinin düşmemesi güvence altına alınacaktır. Bu hedefle, prim günü sayısı, yaş ve maaş hesaplamaları göz önünde tutularak uzun vadeli bir sosyal güvenlik modeli hayata geçirilecektir. Emekli maaşlarında güncelleme katsayısı, aylık bağlama oranı, aylıkların alt sınırı ve aylıkların artırılma yöntemi emeklilerin refahını yükseltecek şekilde düzenlenecektir.

Emek gelirlerini belirleyen ekonomik verilerde şeffaflık sağlanacaktır. Gelir adaletini sağlamak için geliştirilen politikalarda farklı gelir gruplarına duyarlı hesaplanan ekonomik göstergeler de kullanılacaktır.

İş-yaşam dengesine katkıda bulunacak şekilde, ücret ve gelir kaybı olmaksızın, çalışma süreleri kademeli olarak düşürülecektir.

Örgütlü Emek ve Demokratik Katılım

Demokratik toplumun temeli, örgütlü emektir. Emeğin özgürlüğü ile demokratik hak ve özgürlükler ayrılmaz bir bütündür.

Demokratik katılıma dayalı çok boyutlu bir toplu pazarlık sistemi kurulacaktır. Sendika, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı tüm çalışanlar için güvence altına alınacaktır.

Sendikalaşmaya dönük fiili ve idari engeller ortadan kaldırılacaktır. Grev ertelemesi gibi düzenlemeler kaldırılacak, hak grevi, dayanışma grevi gibi grev hakları getirilecek, toplu sözleşme ve örgütlenme hakkını zedeleyen düzenlemelere son verilecektir. Sendikal barajlar kaldırılacak, işçilerin özgürce sendika seçme hakkı korunacak, sendikal demokrasi güçlendirilecektir. İşyerlerinde sendikalaşma teşvik edilecek, sendikalaşma teşvik ve destek politikalarının kriterlerinden biri haline getirilecektir. Hızlı ve bağımsız bir toplu sözleşme yetki sistemi oluşturulacaktır. Kamu çalışanlarının toplu sözleşme ve grev hakkı genişletilecektir. Kamu görevlilerinin toplu sözleşme hakları genişletilecek, kamu görevlilerine grev hakkı tanınacaktır."

Emek temsilini güçlendirecek ve kurumsallaştıracak yapılar oluşturulacak; sendikalarla birlikte işçi konseyleri, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılımı artırılacaktır. İş yerlerinde demokratik katılım modelleri hayata geçirilecektir.

İşçi-işveren-devlet ekseninde sosyal diyalog kurumsallaştırılacak ve iş barışı güçlendirilecektir.

Güvenli ve Güvenceli İşler

Cumhuriyet Halk Partisi; iş hukukunu, sosyal güvenlik sistemini, işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG) çerçevesini herkes için nitelikli, herkes için güvenli ve güvenceli iş hedefiyle düzenleyecektir.

Kıdem tazminatı hakkı korunacak ve güvence altına alınacaktır. İşten çıkarmalara karşı koruyucu hükümler güçlendirilecektir. İşverenin, sendikal faaliyete katıldığı gerekçesiyle

işçi çıkarmasının engellenmesi için etkin denetim ve ağır yaptırımlar getirilecektir. Zorunlu arabuluculuk sistemi gözden geçirilecek, hak arama özgürlüğünü kısıtlayan uygulamalar kaldırılacaktır.

Kamuda taşeron sistemine son verilecek, kamuya alınan işçiler için eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanacaktır.

Kayıt dışı istihdamla mücadele için prim desteği ve vergi teşvikleri sağlanacak, denetim kapasitesi artırılacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin kayıtlı istihdama geçişte yaşayacakları mali yükler için özel destek mekanizmaları oluşturulacaktır.

İş hukukunda işçiyi hak sahibi yapan, işçinin hakkını aradığı için bedel ödemesine engel olan güvenceler sağlanacaktır. Mevcut İş Kanunu ve bağlı mevzuat, ILO sözleşmeleri ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilecek şekilde revize edilecektir. Belirli süreli iş sözleşmelerinin kötüye kullanımı engellenecek, taşeron ve geçici işlerde çalışanların sendikal haklar başta olmak üzere tüm hakları güvence altına alınacaktır. İş mahkemelerinde dava sürelerinin kısaltılması sağlanacak ve işçi lehine güçlü koruma ilkesi benimsenecektir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği piyasa odaklı değil, insan odaklı bir anlayışla ele alınacaktır. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için etkin denetim mekanizmaları kurulacak, iş müfettişi sayısı artırılacaktır. İşverenin sorumluluklarını azaltan uygulamalar kaldırılacaktır. Önleyici, kamusal ve bilimsel iş güvenliği politikaları uygulanacaktır. "Sıfır iş cinayeti" hedefi doğrultusunda ulusal strateji oluşturulacaktır. Çalışan sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri sağlanacak, etkin bir kurumsal yapı oluşturulacaktır.

Mevsimlik çalışanların iş güvencesi ve sosyal haklarının korunmasını sağlayacak politikalar uygulanacaktır. Mevsimlik işçilerin çalışma süreleri ve gelirleri güvence altına alınacak; sigorta, izin, sağlık hizmetleri ve adil ücret gibi temel hakları kamusal güvence altında olacaktır.

Çocuk işçiliğine karşı etkili düzenlemeler hayata geçirilecektir. Mesleki eğitim alan çocuk ve gençlerin emeğinin ucuz iş gücü olarak kullanılmasına izin verilmeyecektir.

Sosyal güvenlik sistemi; genel sağlık sigortası, emeklilik ve işsizlik sigortası reformları, gelir dağılımı adaletini güçlendirmek ve tüm yurttaşları etkin şekilde korumak amacıyla bütüncül bir yaklaşımla düzenlenecektir. Çırak ve stajyerlerin uzun vadeli sigorta kollarından yararlanması sağlanacak ve çıraklık ve stajyerlik süreleri için borçlanma hakkı tanınacaktır.

Herkes İçin Nitelikli İşler, Adil Çalışma Hayatı

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma anlayışında tüm yurttaşların nitelikli işlere erişebilmesi evrensel bir insan hakkıdır. Eşitlikçi ve kapsayıcı politikalarla, adil bir çalışma hayatının inşası ve refahın tüm toplum kesimlerine yayılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda kadınların, gençlerin, engellilerin ve tüm dezavantajlı grupların nitelikli işlere erişimi ve çalışma yaşamına entegrasyonu hedeflenmektedir.

Kadınların nitelikli istihdamını sağlamak ve artırmak üzere, mor ekonomik dönüşüm perspektifi benimsenecektir. Kadın istihdamına dönük uygulanan teşvik ve destekler güçlendirilecektir. Ücretsiz kamusal kreşler merkezi yönetim ve yerel yönetimler eşgüdümünde yaygınlaştırılacak, bakım emeği kamusal sorumluluk haline getirilecektir. Bakım yükünün kadın ve erkek arasında eşit biçimde paylaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Çalışma yaşamında eşit işe eşit ücret ilkesini ihlal eden işverenlere yönelik caydırıcı yaptırımlar uygulanacaktır. İşyerlerinde cinsiyete dayalı taciz ve mobbing ile etkin mücadele için kapsamlı rehberler ve denetim mekanizmaları oluşturulacaktır. Tarım, turizm ve hizmet sektörü gibi kadın istihdamının yoğun olduğu alanlarda kayıtlı ve nitelikli istihdamı artıracak teşvik mekanizmaları hayata geçirilecektir. Kadın kooperatifçiliği ve girişimciliği desteklenecektir.

Gençlerin iş gücüne katılımını kolaylaştıran, girişimcilik ekosistemini destekleyen ve gençlere yeni beceriler kazandıran politikalar uygulanacaktır. Gençler için nitelikli istihdam programları, kamu destekli staj ve girişimcilik olanakları geliştirilecek, ilk iş deneyimi ve staj programlarının niteliği artırılacaktır. Eğitimden işe geçiş alanında kapsamlı bir reform programı gerçekleştirilecektir. Staj programları ve genç çalışanlara yönelik işletme destekleriyle gençlerin üretken ve güvenceli bir çalışma hayatına adım atması sağlanacaktır.

Ne eğitimde ne istihdamda olan gençler için eğitim ve beceri geliştirme politikaları hayata geçirilecektir. Mesleki eğitim programları, çıraklık ve staj programları, eğitim fırsatları ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır. Hedefe yönelik işsizlik destekleri ve sosyal girişimciliği teşvik edecek programlar hayata geçirilecektir. Toplumsal katılım projeleri ve psikososyal destekler tasarlanacaktır.

Engelli istihdam kotalarının etkin takibi ve denetimi yapılacak, işverenlerin engelli çalışanlar için gerekli düzenlemeleri yapması teşvik edilecektir. Engelliler için özel mesleki eğitim programları ve işyerinde uyum projeleri geliştirilecektir.

Yaşam boyu öğrenme programları teşvik edilerek beceri eksikliği veya uyumsuzluğu kaynaklı işsizlik sona erdirilecektir. Uzun süre işsiz kalanların nitelikli işlere eşit şartlarda erişebilmeleri için özel destek programları oluşturulacaktır.

Bölgesel eşitsizlikleri ve bölgesel istihdam farklarını ortadan kaldırmak üzere politikalar geliştirilecek, özel yatırım teşvikleri oluşturulacaktır.

Geleceğin İşleri – İstihdamın Geleceği

21. yüzyılın emek dünyası, dijitalleşme süreçleri, platform ekonomisi, bakım ekonomisi, iklim kriziyle mücadele gibi süreçlerle ortaya çıkan yeni iş ve iş yapma biçimleriyle

yeniden şekillenmektedir. Geleceğin işleri, istihdamın geleceğini belirlemektedir.

Yapay zekâ, robotik sistemler, büyük veri analizi, nesnelerin interneti ve blok zinciri gibi teknolojiler, verimlilik artışının yanı sıra iş gücünün niteliksel dönüşümünü de beraberinde getirmektedir. Yeni iş modellerinin gelişimi yeni fırsatlarla birlikte yeni riskleri de ortaya çıkarmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma anlayışı, bu dönüşümlerin emeği kapsayan ve güçlendiren bir şekilde gerçekleşmesini hedeflemektedir. Genel mevzuat, iş gücü alanındaki kurumsal yapı ve İŞKUR başta olmak üzere kamu kurumları bu bağlamda güçlendirilecektir. Yeni iş yapma biçimlerinin getirdiği çalışma modellerine uygun biçimde yeni nesil örgütlenme ve sendikalaşma biçimleri desteklenecektir.

Sanayi üretiminde robotik ve otomasyon uygulamalarının yaygınlaştığı sektörlerde çalışanların beceri dönüşümü için kamu destekli eğitim programları düzenlenecek, işsiz kalma riskini ortadan kaldıracak geçiş destekleri sağlanacaktır.

Dijital platform çalışanlarının haklarını korumak hedefiyle platform işçileri (kurye, yazılımcı, çağrı merkezi vb.) için özel yasal düzenleme oluşturulacaktır. Sigorta, iş güvenliği ve örgütlenme hakları başta olmak üzere tüm haklarının güvence altına alınması için özel düzenlemeler yapılacaktır.

Teknolojik dönüşümler nedeniyle ortaya çıkan uzaktan çalışma ve esnek çalışma biçimleri emeği ve haklarını koruyacak şekilde yasal çerçevelerle düzenlenecek; çalışanların ulaşılamama hakkı güvence altına alınacaktır.

Yapay zekâ ve algoritmaların emek üzerindeki etkisini denetlemek üzere bağımsız bir kurumsal yapı oluşturulacaktır.

Dijitalleşmenin sağladığı coğrafi esneklikle birlikte, kırsal bölgelerdeki nitelikli iş gücünü teşvik edecek politikalar uygulanacak, dijital ve sosyal altyapı yatırımları yapılacaktır.

Yeşil dönüşüm sürecinde adil geçiş politikaları uygulanacak; yeşil dönüşümde emeğin gelir, eğitim ve yeniden istihdam güvenceleri sağlanacaktır. İklim dostu ve iklim dayanıklılığını sağlayan teknolojilerin üretimine ve kullanımına öncelik veren temiz enerji, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi alanlarda nitelikli işleri geliştiren istihdam ve mesleki eğitim programları hayata geçirilecektir.

2.4.2 BİLİM, TEKNOLOJİ, YENİLİK: DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Dünya veri ve yeni teknolojilere dayalı bir üretim devriminin içindedir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin kalkınma anlayışı, bu üretim devrimini yakalayacak bütüncül bir Bilim-Teknoloji-Yenilik politika çerçevesini hedeflemektedir. Bu politika çerçevesi ile Türkiye'nin üretim yapısı dijital çağın öncüsü olacak şekilde dönüştürülecektir.

Bilimsel çalışmalarla üretilecek özgün ve nitelikli bilgi teknolojiye ve yeniliklere dönüşecektir. Türkiye teknolojiyi yalnızca tüketen değil üreten bir ülke olacaktır.

Teknolojinin veriminden kaynaklı refah artışından tüm yurttaşlar faydalanacaktır. Ortaya çıkan yeniliklerle toplumsal sorunlara çözümler geliştirilecektir. İnsan kaynağına yapılan yatırımlarla ekonomik büyüme, toplumsal ilerleme ve demokratikleşme güvence altına alınacaktır. Bilim-Teknoloji-Yenilik politika çerçevesi, Türkiye'nin uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesinde stratejik bir güç olacaktır.

Bilimsel Bilginin Üretimi ve AR-GE

Bilimi destekleyecek güçlü, dinamik ve çeşitlendirilmiş iş birliklerinden oluşan bir araştırma sistemi kurulacaktır.

Etkin bilimsel üretim için ön koşul olan bilimsel özgürlük sağlanacak; üniversitelerin ve araştırma kurumlarının siyasi baskılardan arındırıldığı, özerk ve demokratik bilim ortamı oluşturulacaktır.

Bilimsel bilginin üretim ve eğitim süreçleri kamusal destekle güçlendirilecektir. Erken yaştan başlayarak STEM müfredatıyla bilimsel düşünce odaklı eğitim imkânları sağlanacaktır.

Üniversitelerin araştırmaya dönük altyapıları ve finansal imkânları genişletilecektir. Kamu, üniversite, sanayi iş birlikleri ile bilimsel araştırma enstitüleri kurulması teşvik edilecektir.

Bilim insanlarının, akademisyenlerin, araştırmacıların özlük hakları korunacaktır. Bilimsel faaliyete zaman ayırmaları güvence altına alınacaktır. Üniversitelerde araştırmacı statüsünü tanımlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Bilim, bilgi ve bilimsel üretim evrensel niteliktedir. Hem disiplinler arası hem de küresel çapta yaşanan ilerlemeler ile entegre bir bilim ortamı oluşturulacaktır. Bu bağlamda uluslararası bilim köprüleri kurulacaktır. Bilim insanlarının ve araştırmacıların uluslararası toplantılara katılım olanakları geliştirilecektir. Yurt içinde ve yurt dışında yaşayan bilim insanlarımızı ve araştırmacılarımızı buluşturacak ortak araştırma ve çalışma programları başlatılacaktır. Bilimin yanı sıra teknoloji ve yenilik alanlarında da iş birliği platformları oluşturulacaktır. Tersine beyin göçünü teşvik edici politikalar uygulanacaktır.

Bilimsel faaliyetlere dayalı AR-GE çalışmaları ile yeni teknolojiler, süreçler, ürünler veya hizmetler geliştirilmesi desteklenecektir. AR-GE faaliyetleri bilimsel bilginin kısa vadeli ticari çıkarlarla değil, uzun vadeli kamu yararı ekseninde geliştirilmesini sağlayacak teşvik ve desteklerle hayata geçirilecektir.

Bu kapsamda TÜBİTAK, temel ve uygulamalı araştırma faaliyetlerine odaklanmak üzere yeniden yapılandırılacaktır. Tamamlayıcı olarak, stratejik hedefler kapsamında toplumsal sorunlara odaklı kamu AR-GE enstitüleri kurulacaktır.

Politikalarla AR-GE harcamaları değil AR-GE sonuçları hedeflenecektir. AR-GE

faaliyetleri bu sonuç odaklı anlayışla, etkin maliye politikaları ile desteklenecektir. Savunma, sağlık, tarım, enerji, iklim değişikliği, güvenlik ve dijital dönüşüm gibi stratejik alanlar başta olmak üzere kamu öncülüğünde AR-GE yatırımları hayata geçirilecektir. Kapsamlı etki analizleri ile teknolojinin akılcı, adil ve eşitliği artıracak bir kaldıraç olması sağlanacaktır.

AR-GE sürecindeki belirsizliklerin yönetilebilir hale gelmesini sağlayacak, girişimciliği destekleyecek finansmana erişim politikaları uygulanacaktır.

Teknolojiden Yeniliklere: İnovasyon, Üretim ve Teknolojinin Toplumla Buluşması

CHP için teknoloji, toplumsal refahın anahtarlarından biridir. AR-GE faaliyetleri sonucunda ortaya çıkacak teknolojilerin ve yeniliklerin toplumla buluşması ile üretimde dijital ve yeşil dönüşüm hedeflenmektedir. Bu dönüşümler, toplam faktör verimliliğini artıracak, ihracatımızın katma değer ağırlığını yükselterek üretimimizin istihdam ve gelir yaratma gücünü geliştirecektir.

Dijital dönüşüm geliştirilen teknolojilerin ticarileştirilmesi ve üretim hatlarına entegrasyonudur.

Üretimin dijital dönüşümü, kamu yararı gözetilerek ve etki ölçme değerlendirme süreçleri işletilerek; üretim destekleri, vergi indirimleri, hibeler, krediler, AR-GE destekleri ve kamu ihaleleri ile teşvik edilecektir.

Teknolojinin ticarileşmesi için ihtiyaç duyulan girişim sermayesi ve yenilikçi finansman araçları çeşitlendirilerek finansal piyasaların gelişimi ve derinleşmesi sağlanacaktır.

Bilim-Teknoloji-Yenilik politikalarında kamunun düzenleyici rolü güçlendirilecektir. Dijital dönüşümün yalnızca teknolojik bir ilerleme değil, aynı zamanda etik, kültürel ve siyasal bir yeniden yapılanma olduğu gözetilerek dijital üretim süreçlerinde etik ilkelerin güçlendirilmesi, patent sistemi, fikri mülkiyet haklarının korunması, standartlar, denetimler ve etik düzenlemeler hak temelli bir çerçeve ile hayata geçirilecektir. Fikri mülkiyet hakları, piyasada patent ve fikri mülkiyet eksenli tekelleşme eğilimlerini durduracak bir çerçevede korunacaktır. Düzenlemelerin yenilikçiliği ve yaratıcılığı sınırlandırmaması, özgün yaratıcılığı koruyan ve adil paylaşımı teşvik eden bir çerçevede olması esas olacaktır. Bu alanda kamu, tüm aktörlere inovasyon ve yeni teknolojileri denemeleri için rehberlik edecek, inovasyonlara eşlik eden risklerin yönetilmesini sağlayacak düzenleyici deney alanlarını yaygınlaştıracaktır.

Kamu kaynaklarıyla desteklenen araştırma, geliştirme ve teknoloji üretim süreçlerinde açık kaynak yaklaşımı ve kamusal bilgi paylaşımı esas alınacaktır. Böylece hem buluş sahiplerinin emeği ve gelir güvencesi korunacak hem de kamu tarafından finanse edilen yeniliklerin toplumsal faydaya dönüşmesi güvence altına alınacaktır.

Bilgi ve teknoloji birikimini yoğunluklu olarak yaratan sektörlerin içinde ve sektörler arasında teknolojinin aktarımını kolaylaştırıcı politikalar uygulanacaktır. KOBİ'ler ve

yüksek teknoloji alanları arasında sürdürülebilir entegrasyon kurulacaktır.

Teknolojinin Adil ve Eşitlikçi Kullanımı

CHP, bilim ve teknolojinin toplumsallaşmasını, yeniliklerin ekonomide kullanımının artmasını, teknolojiyi demokrasinin hizmetine sunmayı kalkınma ve refahın adil dağılımı açısından kritik önemde görür. Toplumu bilimsel düşünce ve üretimle buluşturmayı kamusal bir görev kabul eder. Dijital dönüşüm, eşitlikçi ve güvenli bir şekilde yönetilecektir. Teknoloji alanında tekelleşmeyi engelleyecek şekilde kamunun yönlendirici görevler üstlenmesi ile ekonominin refah üretmesi ve siyasal sistemin demokratik işleyişi güvence altına alınacaktır.

Girişimcilerin geliştirdikleri teknolojik yeniliklerin toplumsal yayılımını sağlayacak destek programları ve finansal teşvikler hayata geçirilecektir. KOBİ'lerin teknolojiyi kullanabilmeleri için hibe ve uygun finansmanlı kredi programları uygulanacaktır. Üreticilerin teknolojiyi öğrenecekleri, deneyecekleri ve sonuçlarını görecekleri örnek üretim merkezleri yaygınlaştırılacaktır. Yeni teknolojilere erişim kısıtları nedeniyle teknolojiyi kullanamayan üreticilerin bilgi eksiğini giderecek aktif kamu politikaları uygulanacaktır.

Teknolojik gelişme aynı zamanda toplumsal eşitlik ve özgürlük aracı kılınacaktır. Teknolojinin ve dijitalleşmenin getirdiği imkânlar, emek haklarını güçlendirmek ve verimliliği artırmak için kullanılacaktır. Dijitalleşmenin, otomasyonun ve yeni teknolojilerin ortadan kaldırma riski olan işler ve meslekler kamu tarafından tespit edilecektir. Bu alanlarda çalışan emekçilerin mesleki dönüşümlerini sağlayacak politikalar geliştirilecek, nitelikli istihdama erişimleri güvence altına alınacaktır. Aktif iş gücü politikaları ile iş gücünün yeni beceriler edinmesi sağlanacaktır. Adil dijital dönüşüm için sendikalar ve demokratik kitle örgütleriyle birlikte çalışılacaktır.

Bilim ve teknolojide kadınların ve gençlerin daha etkin yer alabilmesi için eşitlikçi politikalar uygulanacaktır.

Bilimsel ve dijital okuryazarlığı yaygınlaştıracak eğitim politikaları, bilim merkezleri ve halkla etkileşimli projeler yoluyla bilim ve teknoloji toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirilecektir. Bilimsel düşünceyi tüm topluma yaymak için popüler bilim seferberliği başlatılacaktır.

Dijital uçurumlar ortadan kaldıracaktır. Çağın en önemli demokratik görevlerden birisi olarak, kamusal dijital altyapının inşası yaygınlaştırılacaktır. Bilgiye erişimin eşitliği güvence altına alınacaktır. Dijital altyapı tüm bölgelerde güçlendirilecek; internetin, geniş bandın ve bilişim teknolojilerinin hızı, kalitesi ve kullanımı yükseltilecektir. Kamu verilerinin güvenli biçimde saklanması, işlenmesi ve yönetimi yerli altyapılar üzerinde sağlanacaktır. E-devlet ve tüm kamusal bilişim sistemleri uluslararası standartlarda güvenlik seviyesine getirilecek, veri sızıntılarının önüne geçilecektir. Yeni kamu bilişim sistemlerinin hayata geçirilmesinde uluslararası standartlarda güvenlik ve erişilebilirlik ön şart haline getirilecektir. Devletin dijital dönüşümü, yurttaşın haklarına daha hızlı,

daha açık ve daha adil biçimde erişimini temin eden bir kamusal hizmet modeli olarak tasarlanacaktır. Teknolojinin toplumsallaşması sürecinde fırsat eşitliğini sağlayacak, her türlü dezavantajın giderilmesi için aktif kamu politikaları bütüncül bir yaklaşımla uygulanacaktır. Dezavantajlı kişi ve grupların, teknoloji kullanımı gerektiren hizmetlere erişimini kolaylaştırıcı politikalar uygulanacaktır. Dezavantajlı toplum kesimlerinin ihtiyaçları gözetilerek eğitim programları, danışmanlık hizmetleri ve teşvikler hayata geçirilecektir.

Okullarda dijital altyapı eşitlikçi bir anlayışla geliştirilecektir. Fırsat eşitliğini sağlama hedefiyle dijital hizmet ve donanım vergileri, öğrenciler ve öğretmenlerin erişimine öncelik sağlayacak şekilde düzenlenecektir.

Çağın Gelişen Teknolojileri ve Yapay Zekâ

Henüz gelişme aşamasında olmalarına rağmen pek çok yenilikçi teknoloji, erken dönemlerinden itibaren ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıyı köklü biçimde dönüştürmektedir. Günümüzde bu dönüşümün odağında yapay zekâ, büyük veri, siber güvenlik, bulut bilişim, kuantum bilişim, nesnelerin interneti ve biyoteknoloji gibi öncü teknolojiler yer almaktadır.

Gelişen teknolojiler tüm sektörlere etki etmekte, karar verme mekanizmalarını ve altyapıyı dönüştürmektedir. Bu teknolojilerin disiplinler arası, yaygın ve çoklu sektörel etkileri nedeniyle, politikalar bütüncül bir ekosistem yaklaşımıyla çok katmanlı bir biçimde geliştirilecektir.

CHP, gelişen teknolojiler kapsamında uygulayacağı politikalarla; ulusal egemenlik ve bağımsızlığımızı güvence altına alacak ve güçlendirecektir. Bu teknolojilerin veriye dayalı doğaları gözetilerek, Türkiye'nin veri egemenliğini koruyacak yerli yapay zekâ altyapısı oluşturulacaktır.

Gelişen teknolojilerin etik ilkelerini belirleyecek ve denetleyecek kurumsal yapılar oluşturulacak, hak temelli ve uluslararası standartlar benimsenecektir.

CHP, yapay zekâ teknolojisini, hem ekonomik büyümenin itici gücü olarak hem de eğitimden sağlığa, tarımdan çevreye kadar her alanda toplumsal refahı artıran dönüştürücü bir araç olarak görmektedir. Yapay zekâ teknolojisinin nitelikli istihdam hedefimize ve ulusal rekabet gücümüzün artırılmasına katkı vermesine dönük politikalar uygulanacaktır. İnsan onurunu, temel hak ve özgürlükleri, demokratik değerleri ve adaleti gözeten bir yaklaşımla, insanın algoritmanın nesnesi olması engellenecektir.

Yapay zekâ, kamusal yararı en üst düzeye çıkarmak için bir kaldıraç olarak kullanılacaktır. Sağlık, eğitim, adalet ve çevre gibi alanlarda toplumsal sorunların çözümüne öncelik verilecektir. Aynı zamanda, Türkiye'nin verileri, altyapısı ve teknolojik birikimi üzerindeki ulusal egemenliği, dijital bağımsızlığımızın teminatı olacaktır.

Teknolojilerin etik, şeffaf ve hesap verebilir biçimde geliştirilmesi sağlanacaktır. Kara kutu sistemlere ve denetimsiz algoritmalara geçit verilmeyecek, yapay zekâ sistemlerinin ve karar alma süreçlerinin şeffaf, anlaşılır, hesap verebilir olması sağlanacaktır.

Vatandaşların, kendilerini etkileyen dijital karar süreçlerine erişim, algoritmik kararların mantığını sorgulama, denetleme ve bu kararlara itiraz etme hakkına daima sahip olması sağlanacaktır.

Yapay zekânın, eşitsizlikleri ortadan kaldıran bir araç olması sağlanacaktır. Algoritmik önyargılara karşı mücadele edilecek; yapay zekânın kadınlar, gençler, engelliler ve tüm dezavantajlı gruplar için bir fırsat eşitliği aracına dönüşmesi sağlanacaktır.

Yerli yapay zekâ sisteminin küresel ölçeğe taşınması hedeflenecektir. Yerli büyük dil modelleri için açık kaynak destekli süper bilgisayar ağı oluşturulacak, KOBİ'lere yapay zekâ teşvikleri verilecektir.

Özel sektör ve üniversitelerle iş birliği içinde, devlet projelerinde yabancı yapay zekâ sistemleri yerine yerli çözümler kullanılacaktır.

2.4.3 İKLİM DAYANIKLILIĞI VE YEŞİL ADİL DÖNÜŞÜM

Atmosferdeki sera gazlarının hızla artması, dünyanın küresel olarak ısınmasına neden olmuş ve tüm doğa ve insanlık için tehdit olan küresel iklim krizini ortaya çıkarmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi iklim krizini, çevresel bir sorun olmanın ötesinde insanlığın varoluşunu tehdit eden bir güvenlik ve kalkınma krizi olarak görmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu Akdeniz Havzası, iklim krizinin en sert etkilerini yaşayan bölgelerin başında gelmektedir. Bu nedenle de Cumhuriyet Halk Partisi, krize dönüşen iklim değişikliği gerçekliği karşısında edilgen ve bekleyen değil, etkin ve dönüştürücü bir yaklaşımı savunmaktadır.

Bu yaklaşım ihracatımızın önemli bir bölümünü gerçekleştirdiğimiz Avrupa Birliği'nin uygulamaya başladığı Avrupa Yeşil Mutabakatında yer alan Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması gibi uluslararası kısıtlamalardan etkilenmemesi için de bir zorunluluktur.

Ülkemizin de taraf olduğu Paris İklim Anlaşması'nın 2050 yılı net-sıfır emisyon hedefine Türkiye'nin ulaşması ancak bu yaklaşımla mümkün olacaktır. İklim krizine karşı ortaya koyacağımız uygulamalar ile çevresel, sosyal ve ekonomik faydalar en üst düzeye çıkarılırken, küresel iklim adaleti temelinde iklim diplomasisinde aktif bir rol üstlenilecektir.

İklim krizi günümüzde su yönetiminden gıda güvencesine, halk sağlığından kitlesel göçlere, ekonomik eşitsizliklerden güvenlik risklerine kadar geniş bir yelpazede etkisini hissettirmektedir. Bu kapsamda hem çevre politikaları hem de ekonomi, enerji, sanayi, dış politika, ulaşım, tarım, ormancılık, şehircilik, sağlık ve eğitim gibi tüm temel politika alanları toplumsal adaleti gözeterek iklim dayanıklılığını tesis edecek biçimde yeniden yapılandırılacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yeşil dönüşümü bütüncül bir politika çerçevesi olarak ele almakta, yeşil dönüşüm iradesini niyet beyanlarının ötesine taşıma kararlılığını eşitlikçi, demokratik, adil ve sürdürülebilir bir düzenin temeli olarak görmektedir.

Hedefimiz sadece bugünü korumak değil, gelecek kuşakların haklarını güvence altına

almak ve Türkiye'yi iklim krizine karşı dayanıklı ve dirençli bir ülke haline getirmektir. CHP, iklim kriziyle mücadelenin toplumsal adalet, kuşaklar arası hakkaniyet ve demokratik katılım ilkeleriyle yürütülmesini benimsemektedir. Bu nedenle karbon nötr hedeflere ulaşırken emekçilerin, çiftçilerin, kadınların, gençlerin ve dezavantajlı grupların dışlanmadığı, sosyal koruma mekanizmalarıyla desteklendiği adaletli bir dönüşüm süreci hayata geçirilecektir.

Ekolojik dengeyi gözeten ve kültürel değerleri, doğayı ve atmosferi tahrip etmemeyi güvence altına alan; üretim, sürdürülebilir kalkınma, döngüsel ekonomi, iklim diplomasisi, kentleşme ve yerel yönetimler politikaları yürütülecektir.

Ülkemizin iklim ve çevre politikası mevzuat ve uygulama bağlamında güçlendirilecek ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalarla tam uyumlu hale getirilecektir.

Çevre Politikaları

Çevre politikaları kapsamında ormanların, denizlerin, sulak alanların ve tüm ekosistemlerin korunmasına dayanan doğa temelli çözümler teşvik edilecektir.

Çölleşmeye karşı iklim temelli ve ekosistemi gözeterek mücadele edilecektir. Erozyonla mücadele, doğa koruma ve milli parklar, tabiat varlıklarını korumak konusunda politikalar geliştirilecektir. Bu kapsamda doğal alanlardaki ekosistem izlemesi düzenli yapılacak ve kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılacaktır. Ağaçlandırma ve bozuk orman rehabilitasyonu, çölleşme riski olan bölgelerde ekosisteme uygun yöntemlerle artırılacaktır.

Doğa koruma alanları rant baskısından kurtarılacaktır. Milli parklar, tabiat parkları, sulak alanlar ve biyosfer rezervlerinin sayısı artırılacak ve koruma statüleri geliştirilecektir. Ulusal biyoçeşitlilik envanteri güncellenerek ücretsiz açık veri halinde paylaşılacaktır.

Türkiye'nin su fakiri haline gelmesi engellenecektir. Su kaynaklarının etkin yönetimi kapsamında havza temelli, korumacı bir anlayış benimsenecek, yeraltı ve yüzey suları güvence altına alınacaktır. Arıtılmış suların yeniden kullanımıyla tarım, sanayi ve turizmde verimli bir su döngüsü kurulacaktır. Müsilaja ve kentsel atık su sorunlarına karşı kıyı planlaması ve ileri arıtma yatırımları desteklenirken, Marmara Denizi başta olmak üzere müsilajla mücadele fiziki su kayıplarının azaltılması hedefiyle yapılandırılacak, ilgili kamu kurumları tarafından bu kapsamda teşvik mekanizmaları geliştirilecektir.

Deniz kirliliğini engellemeye dönük uydu teknolojileri ve gelişmiş izleme sistemleri kullanılacaktır. Deniz suyu kalitesi kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşılacaktır. Yerli çevre teknolojileri geliştirilmesinde üniversiteler ve yerel yönetimlerle iş birliği güçlendirilecektir.

Deniz saha planlaması süreci, bilimsel temellerle yürütülecektir. Mavi ekonomiyi de kapsayan deniz çevresi strateji belgesi hazırlanacaktır. Deniz kirliliğine neden olan evsel, endüstriyel ve denizcilik kaynaklı baskılarla mücadele edilecek; müsilaj, plastik ve toksik atıklar gibi sorunlara karşı denetim ve kontrol mekanizmaları etkinleştirilecektir.

Temiz Hava Eylem Planları gerçekçi biçimde ele alınarak hava kalitesi en üst seviyeye çıkarılacaktır. Hava kalitesi izleme istasyonlarının sayısı artırılacak ve istasyonlardaki ölçüm parametreleri Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirilecektir. Yerleşim yerlerinde hava kirleticilerinin mevzuatta belirlenen sınır değerleri geçmesi halinde acil önlemler hızla alınacak, ölçüm sonuçları kesintisiz ve şeffaf bir şekilde kamuoyu ile anlık olarak paylaşılacaktır.

Maden sahaları kamu yararı, ekolojik denge ve yaşam hakkı gözetilerek yönetilecektir. Çevresel etkiler; sivil toplum, akademi ve sektör temsilcilerinin katılımıyla kurulacak bağımsız bir komisyon tarafından izlenecektir. ÇED süreçleri Avrupa Birliği mevzuatı ve uygulamaları ile uyumlaştırılacak, halkın katılımı süreçleri desteklenecek, bilimsel ve çevre sorunlarını önleyici temele oturtulacak, tüm yatırımlar için geçerli hale getirilecektir.

Şehircilik ve afet yönetimi ile çevre ve iklim politikaları ayrı kurumsal yapılar tarafından hayata geçirilecektir. Her iki kurumsal yapıda da sürdürülebilirlik ve çevresel ilkeler öncelikli gözetilecektir.

Yeşil Kalkınma

CHP doğayla uyumlu bir kalkınma yaklaşımını benimsemektedir. Sürdürülebilir, sosyal adaleti önceleyen ve geleceği koruyan yeşil dönüşüm, mavi ekonomi ve döngüsel ekonomi hedefleri bu yaklaşımın temelleridir. Yeşil dönüşüm eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma hamlemizin temel kaldıraçlarından birisi olacaktır.

Ekonomide yeşil dönüşüm; hak temelli, adil ve çok yönlü bir yatırım ve eşitlik programıdır. Kimseyi geride bırakmayan, nitelikli istihdam ve işi önceleyen, toplumsal cinsiyete duyarlı, kapsayıcı bir kalkınma bu programın temelidir. Yeşil dönüşümün merkezinde iklim adaleti ve sosyal adalet ilkeleri yer almaktadır.

Yeşil dönüşüm üretim, teknoloji, finansman ve sosyal alanlarda dönüştürücü olacaktır. Adalet temelli yeşil dönüşüm ile Türkiye'nin küresel değer zincirindeki konumu güçlenecek, rekabet gücümüz artacaktır.

Dönüşümün ilk unsuru; üretim, teknoloji ve istihdam odaklıdır. Mikro ölçekli işletmeler ve KOBİ'lerin sürece dâhil edilmesi gözetilerek, yeşil dönüşümün sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde bütüncül biçimde yürütülmesi sağlanacaktır. Emisyonların azaltılması amacıyla karbon yoğun sektörlerde dönüşüm öncelikli olarak desteklenecektir. Enerji, tarım, ulaşım ve sanayi alanlarında çevresel etki değerlendirmeleri esas alınarak sürdürülebilir üretim modelleri yaygınlaştırılacaktır.

Yeşil dönüşümün gerektirdiği makine ve ekipmanların üretim ve tedariğinde Türkiye'nin uluslararası bir güç haline gelmesi hedeflenecektir. Yerli üretim ve teknoloji, vergi politikaları, kamu alımları, kamu ihaleleri ve teşvik politikalarıyla desteklenecektir. Üretimde yeşil, mor ve dijital dönüşüm bütüncüllük içinde tasarlanacaktır.

Yeşil dönüşüm ile yenilenebilir, sürdürülebilir, temiz bir enerji politikası hayata geçirilecektir. Temiz enerji için yenilenebilir kaynaklar ve ileri teknolojiler kullanılarak

dönüşüm sağlanacaktır. Sanayi yatırımlarında enerji verimliliği, sıfır atık ve karbon azaltım odaklı bir yaklaşım benimsenecektir. Yenilenebilir enerji üretiminin verimliliği artırılacaktır.

Yeşil dönüşüm sürecindeki tüm sektörlerde nitelikli istihdam yaratılacak, yetkinlik ve beceri dönüşümü hayata geçirilecektir. Adil bir geçiş için, istihdam ve beşeri sermayeye dönük uzun dönemli politikalar uygulanacaktır. Yeşil dönüşümden etkilenecek bölgelerde katma değeri yüksek sektörlerde istihdamın artırılmasına dönük kapsamlı politikalar uygulanacaktır. Mevcut çalışanların beceri ve çalışma profilleri çıkartılarak etkin bir yönlendirmeyle işsizliğin önüne geçilecek, istihdam hem sayıca hem de nitelik olarak güvence altına alınacaktır. Emek hakları ve işçi sağlığı, yeşil üretim politikalarının ayrılmaz parçası olarak tanımlanacaktır.

Eğitim sistemi; yeşil, mor ve dijital dönüşümün gerektirdiği beceriler göz önünde bulundurularak dönüştürülecektir.

Yeşil dönüşüm, yatırım-yönlü bir stratejidir.

Yeşil altyapı yatırımları kamu politikalarının merkezine yerleştirilecektir. Afet riskini azaltan iklim uyumlu altyapı yatırımları desteklenecek, yerel yönetimlerin iklim adaptasyon kapasitesi artırılacaktır.

Yeşil dönüşümün temelinde doğru kaynak kullanımı, planlama ve dirençli bir ekonomi yaklaşımı yer alacaktır. İklim etki analizi yeşil yatırımların güvencesi olacaktır. Yeşil dönüşüm temelli yatırımlar bir yandan yeni finansman kaynakları ile özendirilirken bir yandan da etkin ve eş güdümlü maliye ve para politikası araçlarıyla teşvik edilecektir. Fosil yakıtlara verilen teşvikler kademeli ve öngörülebilir bir şekilde kaldırılacaktır. Karbon yoğun sektörlerdeki faaliyetler karbonun sosyal maliyetini içerecek ve sosyal adaleti gözetecek biçimde ekonomi politikası kapsamında yeniden değerlendirilecek, adil dönüşüm temelinde fosil yakıtlardan çıkış sağlanacaktır.

Yeşil enerji, döngüsel ekonomi ve geri dönüşüm yatırımları için uygun maliyetli finansman kanalları geliştirilecektir. Karbon emisyonunu azaltan ve çevresel fayda sağlayan yatırımlar için yeşil tahvil ihraç modelleri hayata geçirilecektir. Finans sektörü için yönlendirici, kolaylaştırıcı, teşvik edici, güvenilir ve eğitici bir sistem oluşturulacaktır. Bu araçlar, sadece finansman değil, çevresel sorumlulukların kurumsallaştırılması açısından da bir kaldıraç olarak kullanılacaktır. Yeşil dönüşümün sürdürülebilir uluslararası finansmana erişimin aracı olacaktır.

Ulusal bir yeşil sınıflandırma oluşturulacaktır. Merkezi bütçede kaynakların iklim ve sürdürülebilirlik etkileri şeffaf biçimde raporlaştırılacak ve yeşil bütçeleme reformu gerçekleştirilecektir.

Karbon borsası, üretimi yönlendiren bir araç olarak çevresel sorumlulukla birlikte ekonomik dönüşümün de önemli bir noktası olacaktır. Borsadan elde edilen gelirler; yeşil istihdam programlarının finansmanı, enerji yoksulluğu ile mücadele ve bölgesel

kalkınma fonları için kullanılacaktır. Karbon borsası piyasa mekanizmasında denetlenebilir, şeffaf ve uluslararası karbon borsaları ile de uyumu hale getirilecektir.

Yeşil dönüşüm, adalet ve hak temelli bir yaşamı güvence altına alacak adil bir dönüşüm süreci olarak hayata geçecektir. Kamu kurumlarında teknik kapasite geliştirilecek, adil geçiş için altyapı çalışmaları yapılacaktır. Adil dönüşüm alanında politika yapıcılar ile sektör paydaşlarının iş birliğini güçlendirecek mekanizmalar kurulacak ve işletilecektir.

Döngüsel Ekonomi ve Akıllı Kaynak Yönetimi

Doğal kaynakların etkin, adil ve verimli biçimde kullanılması için döngüsel ekonomi uygulamaları geliştirilecektir.

Atık oluşumunun azaltılması ve doğal kaynaklarımızın korunması amacıyla atıkların kaynak olarak değerlendirilmesi temel hedefimiz olacaktır. Atıkların yerleşim yerlerinden kaynağında ayrıştırılmış bir şekilde toplanarak üretime daha verimli katılmaları için yerel yönetimlere teşvikler sağlanacaktır.

Atık yönetimi ve ithalatı, çevre koruma ilkeleri ve üretim ihtiyaçları esas alınarak düzenlenecektir. Öncelik ülkemizdeki atıkların üretim sürecine katılması olacaktır. Dünyanın çöp merkezine dönüşmeyi engelleyecek şekilde gümrük kontrolleri bilimsel ve teknik temelde yapılacak, denetim raporları kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılacaktır. Yapay zekâ destekli dijital takip sistemleriyle atık yönetimi denetlenebilir ve şeffaf hale getirilecektir. Üretici ve yerel yönetimler arası koordinasyon artırılacaktır. Geri dönüşüm ürünleri için toplama alanları imar planlarına donatı olarak işlenecektir.

Tekstil, gıda, plastik ve metal sektörlerinde ileri dönüşüm uygulamaları desteklenecek; bu alanlarda faaliyet gösteren işletmeler sosyal ve çevresel hedeflerle uyumlu teşviklerden faydalanacaktır.

İklim değişikliği, çevre ve döngüsel ekonomi alanlarında entegre eğitim eylem planları hazırlanacaktır.

Yerel Yönetimler

CHP, iklim krizine karşı dirençli ve afetlere hazırlıklı kentler inşa etmeyi stratejik bir öncelik olarak görmektedir. Yerel dayanıklılığı artırmaya yönelik yerel yönetimlerin de parçası olduğu iklim değişikliğine uyum plan ve politikaları geliştirilecektir. Yerel yönetimler başta olmak üzere tüm kamu kurumlarının iklim değişikliğine uyuma yönelik bütçe ve planlama yapması sağlanacaktır.

Kent içi ulaşımda emisyonların azaltılması sağlanacaktır. Yeşil alanların korunması ve artırılması için yatırımlar gerçekleştirilecek, altyapı afetlere karşı dayanıklı hale getirilecektir. Kentlerin yeşil dönüşümü için yerel yönetimler ile OSB'ler arasında iş birliği geliştirilecek ve uygulanacaktır.

Adil geçiş için, merkez ve yerel yönetimler arasında tam bir iş birliği kurularak

koordinasyonlu akıllı kentler politikaları işletilecektir. Yerel yönetimler tarafından uygulanmak üzere her bir kent sakinine bir "karbon ayak izi" kimliği verilerek kent hizmetlerinden daha avantajlı yararlanabilmeleri ve yeşil dönüşümün itici gücü olmaları sağlanacaktır.

İklim Diplomasisi

İklim diplomasisiyle Türkiye dünyada kurulacak olan yeşil ekonomi düzeninde öncü kılınacak, rekabet gücü artırılacaktır. İklim diplomasisinin temelinde küresel iklim adaleti vurgusu olacaktır. İklim değişikliği politikaları kapsamında Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin ve en geniş mutabakatla onaylanan ve ülkemizin de taraf olduğu Paris İklim Anlaşmasının yanında, ikili ve çoklu ilişkilere dayalı iklim diplomasisi yürütülecektir.

Çevre Hakkı ve Hayvan Hakları

Herkes için güvenli, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir çevre hakkı korunacaktır.

Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ilkeleri doğrultusunda, Hayvanları Koruma Kanunu yeniden ele alınacak; sahipsiz evcil hayvanların yaşam hakkının korunması, kısırlaştırılması, sahiplendirilmesi ve bakımı konusunda hayvan refahını azami düzeye çıkaracak düzenlemeler yapılacaktır. Bütüncül bir yaklaşımla hayvan refahının sağlanması ve popülasyonun bilimsel yöntemlerle kontrol altına alınması temin edilecektir.

Çevre hakkını ve hayvan haklarını ihlal eden her türlü suçla etkin şekilde mücadele edilecek; Anayasa'yı ihlal eden ve bağımsız yargıyı devre dışı bırakan uygulamalara son verilecektir.

2.4.4 MOR EKONOMİK DÖNÜŞÜM

Cumhuriyet Halk Partisi, eşitlik ilkesi doğrultusunda herkes için sürdürülebilir bir gelecek inşa etmeyi hedefler. Anayasamız ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi Türkiye'nin de taraf olduğu pek çok uluslararası belge bu hedefin temelidir.

Ekonomide mor dönüşüm eşitlikçi bir toplum hedefinin temellerindendir. Mor ekonomik dönüşüm ile kalkınma ve sosyal adalet sağlanacak, ekonomik dirençlilik artacak, kadınlar ve demokrasi eş anlı olarak güçlenecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi mor ekonomik dönüşümü bakım hizmetlerinin kamusallaşması, istihdam politikaları, kırsal kalkınma ve eşitlikçi makroekonomik politikalar üzerine inşa eder.

Bakım Hizmetlerinin Kamusallaşması

Kamucu sosyal bakım hizmetleri ekonomide mor dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Kreşler, gündüz bakımevleri, gece kreşleri, anaokulu, okul sonrası destek hizmetleri, engelli merkezleri, mola merkezleri, yaşlı bakımevleri, otizm merkezleri, Alzheimer

merkezleri, rehabilitasyon merkezleri, vb. hizmet kurumlarının erişilebilir ve yeterli sayıda olması sağlanacaktır.

Yeni çocuk sahibi olan ailelere, çocuk gelişimi, emzirme, beslenme, uyku düzeni ve temel sağlık bilgilerini içeren kapsamlı bebek bakımı rehberliği sunulacaktır. Bu hizmete, halk sağlığı merkezleri ve dijital platformlar üzerinden ücretsiz olarak erişilecektir.

Kronik ve/veya süreğen hastalığı bulunan bireylere yönelik evde bakım hizmetleri, kamusal bir sorumluluk olarak yapılandırılacaktır. Hizmet, hasta bireylerin ev ortamında temel sağlık, kişisel bakım, psikososyal destek ve rehabilitasyon ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanacaktır. Evde bakım hizmetleri birinci basamak sağlık sistemine entegre olacak, bölgesel evde sağlık birimleri kurulacaktır. Hizmetin sunumunda sağlık çalışanlarının yanı sıra sosyal hizmet uzmanları ve psikolojik danışmanlar görev alacaktır. Başvuru ve değerlendirme süreçleri, dijital sistemler ve yerel yönetim destek ofisleri aracılığıyla erişilebilir hale getirilecektir. Hizmet kalitesi ve erişilebilirliği düzenli olarak izlenecek ve raporlanacaktır.

Kadın İstihdamının Artırılması

Kadınların, ekonomik olarak güçlenmesi için istihdama eşit katılmasını, nitelikli işlerde ve güvenli bir ortamda çalışmasını, eşit işe eşit ücret almasını sağlayacak hukuki düzenlemeler yapılacaktır. Kadınların kayıt dışı istihdam edilmeleriyle mücadele edilecek, etkin ve sistematik denetimler gerçekleştirilecektir. İstihdam politikaları, kadınların her meslek dalında görev almalarının önünü açacak şekilde dönüştürülecektir. Önyargılarla mücadele edilerek cinsiyete dayalı meslek kalıpları kaldırılacak, herkesin yetenekleri doğrultusunda eşit şekilde istihdama katılması sağlanacaktır.

Kamu alımları ve kamu ihaleleri, kadın girişimcileri desteklemek için etkili biçimde kullanılacaktır. Kadınların girişimcilik kapasitelerini geliştirmek için kredi, finansal hizmetler, öz sermaye ve pazara erişim konularında destekleyici programlar oluşturulacaktır.

Çalışma yaşamında cam tavan sorununu aşmak için yasal düzenlemeler yapılacak, sektörün ve çalışmanın niteliklerine göre belirlenecek alanlarda cinsiyet kotası uygulanacaktır.

İş- Özel Yaşam Dengesinin Sağlanması

Çalışma yaşamının sürdürülebilir ve adil olması için, bireylerin iş ve özel yaşamları arasında sağlıklı bir denge kurmaları desteklenecektir. Hem işyerinde hem de ev içi yaşamda cinsiyet temelli eşitsizliklerin giderilmesi hedeflenecektir. Ev içi bakım yükünün yalnızca kadınlara yüklenmemesi için, ebeveyn izni eşitlikçi bir anlayışla düzenlenecektir. Annelik hali nedeniyle kadınların yaşadığı ücret, iş ve hak kayıpları önlenecektir. Çocuk sahibi olmak için işten ayrılan kadınların yeniden işe dönmelerini teşvik eden uygulamalar geliştirilecektir. Kadınlar, sigorta öncesi doğum süresini borçlanabilecek, böylece emeklilik hakkına erişimleri kolaylaştırılacaktır.

İşveren, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında eş güdümlü politikalar hayata geçirilecek, hiçbir çocuk kreşsiz kalmayacaktır. İş yerinde kreş açmak zorunluluğu sadece kadın çalışan sayısına göre değil tüm çalışanların sayısına göre belirlenecektir ve işletmeler tarafından bu yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlayacak etkili yaptırımlar uygulanacaktır.

Kırsalda Altyapının İyileştirilmesi

Kırsal bölgelerde kadınlar üzerindeki bakım yükü yalnızca ev içi işlerle sınırlı değildir. Su, yakıt temini, gıda üretimi ve işlemesi gibi ciddi zaman ve emek gerektiren yüklerin azaltılması için doğal sistemi koruyan ve refah artışı sağlayacak politikalar uygulanacaktır. Temiz suya erişimi kolaylaştıracak altyapılar, temiz enerji kaynaklarına dayalı yakıt çözümleri ve kırsalda yerel gıda işleme tesisleri ve kooperatifler gibi yatırımlar artırılacaktır.

Kadınların hem geçimlik tarım hem de verimlilik ve yenilikçiliğe dayalı yeni tarımda daha fazla yer almasını sağlayacak teşvikler verilecektir. Kadın kooperatiflerinin sayısı ve kooperatiflerde kadın temsil oranı artırılacaktır. Kooperatifleşme hakkında kadınları bilgilendiren çalışmalar yaygınlaştırılacaktır.

Makroekonomik Politikaların Uygulanması

CHP mor ekonomik dönüşümü ve ekonomik büyümeyi yalnızca rakamsal hedefler üzerinden değil; toplumsal refah, eşitlik ve sürdürülebilirlik ve kalkınma temelli değerlendirir. Bu amaçla toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bütçeleme oluşturulacaktır. Sosyal yardımlar hakkaniyetli, şeffaf, hesap verilebilir ve kamucu anlayışla verilecektir.

SOSYAL DEVLET

3. SOSYAL DEVLET

3.1. TOPLUMSAL REFAH İÇİN GÜÇLÜ VE HAK TEMELLİ SOSYAL POLİTİKALAR

Cumhuriyet Halk Partisi için eşitlik ve özgürlük vazgeçilmez ilkelerdir. Sosyal demokrat anlayışa göre eşitlik olmadan özgürlük de olamaz. Eşitlik ve özgürlük ilkelerini hayata geçirebilmek için hak temelli ve güçlü bir sosyal devleti inşa edilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, sosyal devleti yurttaşların ortak kamusal varlığı olarak kabul eder.

CHP, çalışmayı bir hak ve sorumluluk olarak görür. Nitelikli işler ve tam istihdam ilkesine ulaşmak hedeflenmektedir. Çalışarak toplumsal fayda üreten yurttaşlar, güçlü bir sosyal güvenlik sistemini de ayakta tutar. Bu güç; milyonlarca yurttaşın eğitim, sağlık, barınma ve emeklilik gibi temel sosyal haklardan yararlanmasını teminat altına alır.

Cumhuriyet Halk Partisi, istihdam temelli sosyal güvenlik politikalarının öncelikli olduğu bir sosyal devlet kuracak ve toplumsal eşitliği tesis edecektir. Yurttaşları sosyal güvenlik sisteminin dışında bırakan sosyoekonomik eşitsizliklerle mücadele edilecek, sistemin dışında kalan milyonlarca yurttaş gelir temelli sosyal politikalar vasıtasıyla güçlendirilecektir.

CHP, bireysel ve toplumsal özgürleşmenin önündeki en büyük engellerin yoksulluk, yoksunluk, eşitsizlikler ve sosyal dışlanma olduğunun bilinciyle hareket eder. İşsiz kalan veya çalışamayan yurttaşların tüm sosyal haklardan yararlanmaları için gerekli düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Temel Vatandaşlık Geliri

Gelir temelli sosyal politikalar, siyasal manipülasyondan arındırılarak hak temelli ve kalıcı bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu amaçla her vatandaşın gelir sahibi olmasını garanti etmek üzere temel vatandaşlık geliri uygulaması hayata geçirilecektir. Gerçekçi bir gelir testinin ardından yoksulluk sınırının altında kalan her birey bu destekten yararlanabilecektir. Aile içinde kadının en yüksek gelir desteğini aldığı, diğer bireylerin belirli katsayılarla desteklendiği bir yapı kurulacak; sayıları giderek artan tek kişilik haneler de bu desteğin kapsamına dâhil edilecektir.

Yurttaş eşit ve özgür değilse demokrasi kırılgandır. Bu nedenle temel vatandaşlık geliri uygulamasıyla, güvenceli istihdamdan yoksun yurttaşların, yurttaş olmaktan gelen haklarıyla sosyal yardımlara erişmeleri sağlanacaktır. Bu uygulamayla siyasi parti ve iktidarların sosyal yardımları siyasi saiklerle suistimal etmesi engellenecektir.

Güçlü ve Adil Sosyal Güvenlik Sistemi

Bütün yurttaşlar tüm yaşamları boyunca, engellilik, işsizlik, hastalık, yaşlılık, maluliyet, ölüm, iş kazası ve meslek hastalığı, bakıma ve korunmaya muhtaçlık gibi risklere karşı

sosyal güvenliğe kavuşturulacaktır. Bu kapsamda sosyal güvenlik sistemini bir bütün olarak sağlamlaştıracak adımlar atılacaktır.

Adil ve dayanıklı bir sosyal güvenlik sisteminin en temel şartlarından birisi hakkaniyetli ve yaygın bir prim sistemidir; bu sistem vergide adaletle birlikte hayata geçirilecektir.

Kalkınma anlayışımızın temel aldığı üretim dönüşümleri, daha çok ve daha nitelikli işler yaratmayı hedeflemektedir. Bu dönüşümler sonucu, emekçiler hak ettikleri insan onuruna yakışır işlere ve gelirlere kavuşacak, işsizlik eritilecektir. Kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımı artacaktır. Dayanıklı bir sosyal güvenlik sisteminin şartı olan ideal çalışan-emekli nüfus dengesi sağlanacaktır.

Eşitlikçi, adil, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmanın gerçekleşmesi için eğitim, üretim ve istihdam politikaları eş güdümlü planlanacak ve güçlendirilecektir. Gençlerin hayata etkin ve eşit katılımlarının önü açılacak, "Ne Eğitimde Ne İstihdamda" olan gençlerin eğitim ve istihdama entegrasyonu sağlanacaktır.

Etkin denetimler ve teşvik edici politikalarla kayıt dışılıkla mücadele edilecektir. Prim havuzu güçlendirilerek emeklilik sistemi ve sosyal güvenlik sistemi güçlendirilecektir.

Uzun vadeli sigorta kolları açısından düşük emekli aylığı bağlanmasına neden olan mevcut sistemler ele alınacak, emekli aylığı bağlama sistemi sigortalı lehine yeniden düzenlenecektir. Daha uzun süre çalışanların ve daha fazla prim ödeyenlerin daha fazla emekli maaşı alması sağlanacaktır. Emekliliğe hak kazanma koşulları kademeli sistemle yeniden düzenlenecektir. Sosyal güvenlik sisteminde kuşaklar arası adalet gözetilecektir.

Sosyal güvenlik sistemini güçlendirme hedefinin bir unsuru olarak vergide adalet reformu hayata geçirilecektir. Maliye politikaları vergi dilimlerinin adil dağıtılmasını sağlayacak, tüm kesimlerin gücü nispetinde vergi vermelerini güvence altına alacaktır. Böylece vergi politikaları, prim yüklerinin taşınabilir ve adil olmasını sağlayacaktır.

Demografik risklere karşı sosyal güvenlik sistemini güçlendirecek önlemler alınacaktır. Aile ve nüfus politikaları, hak temelli bir perspektifle tasarlanacaktır. Sosyal devletin gereği olarak bakım hizmetleri kamusal güvence altına alınacak, iş gücüne katılım ve istihdam artacaktır.

Sosyal güvenlik sisteminde gelir ve iş güvencesini bütüncül olarak ele alan bir yaklaşım benimsenecektir.

Çalışan ve Emekli Yoksulluğuyla Mücadele

Güvenceli ve insan onuruna yaraşır emek düzeni ve refah yaratan gelir politikaları ile çalışan ve emekli yoksulluğu ortadan kaldırılacaktır.

Ücret politikaları, temel vatandaşlık geliri, istihdam odaklı sosyal politikalar ve daha çok, daha nitelikli iş yaratmaya dönük politikalar, çalışan ve emekli yoksulluğuyla mücadelenin temelini oluşturacaktır.

Emekli aylıkları emeklilerin refahını güvence altına alacak şekilde belirlenecektir.

Emeğin örgütlenmesi ve demokratik katılımı esas olacak; örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakları genişletilerek güvence altına alınacaktır. Yeni teknolojilerin ve dijitalleşmenin getirdiği dönüşümlerin emeği dışlayan ve güvencesizleştiren değil, çalışma yaşamında ve emeklilikte refahı artıran bir şekilde gerçekleşmesi sağlanacaktır.

İşsizlik Sigortası Fonu'nun yalnızca asli amacı doğrultusunda kullanılması yasal güvenceye bağlanacaktır. İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları iyileştirilecek ve ödenek miktarları artırılacaktır. İş başında eğitim ve toplum yararına çalışma programlarının kötüye kullanımını önlemek amacıyla etkin denetim mekanizmaları geliştirilecektir.

Sosyal Hizmetler

Cumhuriyet Halk Partisi, yurttaşların ihtiyaçları kapsamında mutlaka nakdi gelir desteklerine erişebildiği ancak bundan çok daha geniş ve güçlü bir sosyal devlet anlayışını temel alır. Güçlü bir sosyal hizmetler dönüşümü gerçekleştirmeyi hedefler.

Mahalle odaklı bütünleşik sosyal hizmet anlayışımız gereği; mahallelere Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) açarak, kalıcı temas mekanizmaları güçlendirilecektir. Bu merkezlerdeki sosyal hizmet uzmanları, madde bağımlılığından aile içi şiddete ve çocuğun üstün yararını gözetmeye kadar bir dizi sorunun teşhis ve çözümü için etkin kılınacaktır.

Kreşler, anaokulları, okul sonrası eğitim programları, yaşlılar ve engelliler için gündüz bakım merkezleri, hastalar, yaşlılar ve engelliler için evde bakım hizmetleri, sosyal hizmet merkezleri nicelik ve nitelik bakımından güçlendirilecektir. Hem kırılgan kesimlere hizmet mümkün olacak hem de bakım emeğinin kamusallaşmasıyla kadınların yükü azalacak, daha çok ve daha nitelikli iş ve istihdam sağlanacaktır. Bakım hizmetleri alanında çalışacak yetkin gençlere burs ve istihdam garantili bütünleşik mesleki eğitim programları sunulacaktır.

Sosyal hizmetler dönüşümünün bir başka ayağı yerel yönetimlerin bu alandaki kapasitelerinin artırılması olacaktır. Devlet kurumları ve yerel yönetimlerin birbirleriyle rakip oldukları mevcut durum aşılacak, kamu yararını esas alacak bir sistem inşa edilecektir.

Yerel yönetimlerin, mahalleler arasındaki gelişmişlik farklarını aşmak hedefiyle yoksullukla mücadele ve eşitliği sağlama programları oluşturulacaktır. Mahalleler arasında sağlık, eğitim, spor, yeşil alan gibi temel kamu hizmetlerinin dağılımından kaynaklanan toplumsal eşitsizlikler kent planlama ve yatırım programlarıyla giderilecektir. Çalışmalar sorumluluk alanlarına göre belediyelerin eşgüdümünde merkezi yönetim ile iş birliği yapılarak yürütülecektir.

Madde bağımlılığıyla mücadelede bireylerin sosyal refahını, sağlığını ve insan haklarını önceleyen, önleyici ve rehabilite edici bir yaklaşımla hareket edilecektir.

Ücretsiz ve erişilebilir rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılacaktır. Bağımlılar ve aileleri için psikososyal destek mekanizmaları güçlendirilecektir. Rehabilitasyon sürecinden geçen bireylerin topluma yeniden kazandırılmasını destekleyecek özel iş ve eğitim programları oluşturulacaktır.

Okullarda madde bağımlılığı konusunda farkındalığı artıracak eğitim programları uygulanacaktır. Medya, sosyal medya ve yerel yönetimler aracılığıyla bağımlılığın zararları konusunda toplumu bilgilendirme çalışmaları yapılacak, risk gruplarına yönelik sosyal destek programları hayata geçirilecektir.

Uyuşturucu madde ticareti yapan suç örgütlerine karşı etkili ve bütüncül bir güvenlik politikası izlenecektir. Madde denetimi sıklaştırılacak, erişim kısıtlamalarıyla zararlı maddelerin yaygınlığı azaltılacaktır.

3.2 SOSYAL POLİTİKALARLA AYRIMCILIKLA MÜCADELE

Engellilik hali, yaş, cinsiyet, kimlik, yaşam tarzı, sosyal ve ekonomik koşullara dayalı her türlü sosyal dışlanma ve ayrımcılıkla mücadele edilecek; yasal düzenlemelerle birlikte kapsayıcı sosyal politikalar uygulanacaktır. Dezavantajların ortadan kaldırılması temel hedeftir. Bölgeler, kuşaklar, cinsiyetler arası adalet ve eşitlik hedeflenmektedir. Tüm dezavantajlı kesimlere yönelik eğitim, sağlık, istihdam, barınma ve sosyal hizmetlere eşit erişimi garanti altına alan politikalar uygulanacaktır.

Engellilerin Hayata Eşit Katılımı

Engellilerin her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı korunması; toplumsal hayata eşit bireyler olarak katılmaları hedeflenmektedir.

Engellilerin çalışma hayatına eşit katılımı için kamu ve özel sektörde engelliler için ayrılan kotaların tam olarak doldurulması sağlanacaktır. Tüm engellilerin kendi mesleklerini yapmalarını güvence altına alan düzenlemeler yapılacaktır.

Engelli aylıkları ve bakım yardımları belirlenirken, ailenin gelir durumunu değil, engellinin kendi gelir durumu esas alınarak engellilerin bağımsız yaşam hakları güvence altına alınacaktır.

Engelliliğin önlenmesi ve risk faktörlerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Engelli bireylerin toplumsal hayata katılımını engelleyen erişilebilirlik sorunlarını çözecek, ulusal erişilebilirlik eylem planı hayata geçirilecektir.

Eğitimde fırsat eşitliği güvence altına alınacak, anaokulundan itibaren ayrımcılıkla mücadele edilecektir. Farkındalık eğitimleri verilerek önyargıları erken yaştan itibaren yıkmak için MEB müfredatında gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Bütün çocukların birlikte eğitim alması hedeflenecek, kaynaştırma eğitiminde kadrolu "Gölge Öğretmen" uygulaması modellenerek yayınlaştırılacaktır. Yeni teknolojilerden yararlanarak, eğitim hizmetlerine erişimin önündeki engeller kaldırılacaktır. Özel bireylere yönelik eğitim

hizmetlerine erişimin önündeki engeller kaldırılacaktır. Özel bireylere yönelik eğitim hizmetlerinin kalitesi artırılacaktır. Eğitimde yaş sınırlaması kaldırılacak, böylece ihtiyaç duyan engelli bireye ömür boyu eğitim olanağı sunulacaktır.

Engelli bakımını üstlenen ebeveyn ya da aile bireyleri hayatını kaybettiği takdirde, devlet bakım hizmeti sorumluluğunu üstlenecek ve hiçbir yurttaşın gözünün arkada kalmamasını sağlayacaktır. Engelli bireylerin bakımını üstlenen birinci derece yakınları sigortalanacak ve emeklilik hakkına sahip olacaklardır. Evde bakım aylığı, engelliye bakım yapan engelli yakınları için yükseltilecektir.

Sayısı artırılacak olan sosyal hizmet uzmanları, bakım emeğini üstlenen kişileri denetleyecek, engelli bakım aylığının doğru kişiye yatırılmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda, izleme raporları hazırlanacak ve engelli bireyin gelişimi kayıt altına alınacaktır. Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılacak, liyakatli kadrolar ve denetim mekanizmaları ile hizmet kalitesi yükseltilecektir.

Engelli bireylerin sağlık hizmetlerinden kesintisiz, erişilebilir ve eşit biçimde yararlanabilmesi güvence altına alınacaktır. Muayene ücretleri, katılım payları ve özellikle ortez, protez gibi yardımcı tıbbi malzemelerden katkı payı alınmayacaktır. Birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilerek aile hekimine kayıtlı olan nüfustaki engelli bireyler yakından takip edilecektir. Engelli Sağlık Kurulu Raporları, Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği bazı uluslararası sağlık ve engellilik değerlendirme standartları ve bilimsel ölçütler esas alınarak düzenlenecektir.

Engellilere dair veriler, kişisel verilerin korunması ve temel hakların gözetilmesiyle düzenli olarak güncellenecek ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Engelliler bakımından adaletsizliğe neden olan vergi düzenlemeleri ortadan kaldırılacaktır.

Engellilerin siyasal ve kamusal hayata tam ve eşit katılımını garanti altına alan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesi hayata geçirilecektir. Engellilerin sorunları katılımcı yöntemlerle çözülecektir. Kamu yönetiminde ve siyasal yaşamda engelli temsili artırılacak, sonuç getirici politikalar hayata geçirilecektir.

Otizm ulusal eylem planı oluşturulacak, düzenli olarak güncellenecek ve tüm kurumlarca etkin biçimde uygulanacaktır.

Engelliliği önlemek için anne karnından başlayarak önleyici tedbirler alınacak, akraba evliliğinin önlenmesine yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

Engelli bireylerin kültür, sanat ve spor alanında yer alması ve fiziksel, dijital, iletişimsel erişilebilirliğin artırılması sağlanacaktır.

Kentlerin mimarisi ve altyapısı, engelli bireylerin bağımsız ve güvenli biçimde yaşamlarını sürdürebilecekleri erişilebilir bir anlayışla düzenlenecektir.

Mutlu ve Güçlü Çocuklar

Çocukları eşitleyen, güçlendiren ve mutlu bir çocukluk dönemi geçirmelerini sağlayan sosyal politikalar hayata geçirilecektir. Çocuğun üstün yararı ilkesine dayalı yaklaşımla, her çocuk sağlıklı, güvenli ve destekleyici bir ortamda büyüme hakkına sahip olacak; tüm kurumlar bu sorumlulukla hareket edecektir.

Her çocuğun fiziksel, zihinsel, bilişsel, sosyal, ahlaki açıdan bütüncül iyilik halinin sağlanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda Lanzarote Sözleşmesi (Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki yükümlülükler yerine getirilecektir.

Okul öncesi eğitim en az 1 yıl zorunlu tutularak ücretsiz sağlanacaktır. Eğitime erişimdeki eşitsizlikler giderilecek, okul terki önlenecek, okullaşma oranı artırılacaktır.

Çocuk yoksulluğu ve özellikle beş yaş altı çocuklarda gözlenen beslenme sorunları ortadan kaldırılacaktır. Çocuklara okul öncesi dönemde ve okul ortamında beslenme desteği sağlanacaktır.

Yoksul çocukların eğitim sürecinde kalmaları ve başarılı olmaları için gerekli destekler sunulacaktır.

Çocuk işçiliği ve çocuk emeğinin ucuz iş gücü olarak kullanımı ortadan kaldırılacaktır. Sokakta yaşamak zorunda bırakılan, çalıştırılan ve dilendirilen tüm çocuklar kurumsal koruma altına alınacaktır.

Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmelerine asla izin verilmeyecektir.

Çocuk dostu ve onarıcı bir çocuk adalet sistemi inşa edilecektir.

Çocuklara yönelik politikalar hayata geçirilirken katılımcı süreçler işletilecektir. Okul ve sınıf tasarımları dâhil çocukların yaşam alanları çocukların özne oldukları bir biçimde tasarlanacaktır.

Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma Politikaları

Cumhuriyet Halk Partisi, yaşlanmayı bir kenara çekilme ve muhtaçlık süreci olarak görmeyi reddeder.

CHP, tüm yurttaşların sağlıklı ve uzun bir hayata erişiminin bir hak olduğundan hareket eder. Yaşlıların ekonomik ve sosyal güvencelerini sağlarken yaşam kalitesini yükseltmeyi, toplumsal hayata katılmalarını, çağın olanaklarından yararlanabilmeyi öncelikli hedef olarak benimser.

Aktif ve sağlıklı yaşlanma politikaları, güçlü sosyal devlet kapsamında uygulanacak hak temelli sağlık, bakım, beceri ve yetkinliklerin artırılması, sosyal ve ruhsal iyilik hali ve sosyal güvence unsurlarıyla bütüncül bir şekilde uygulanacaktır.

Yaşlıların onur ve hakları bütünüyle korunup geliştirilecek ve kapsayıcı, eşitlikçi, dirençli, yaşlı dostlu bir düzen kurulacaktır.

Aktif ve sağlıklı yaşlanma için etkin ortamlar oluşturulacak; kentsel ve kırsal bölgelere ilişkin planlamalar, ulaşım ve altyapı hizmetleri yaşlı dostu hale getirilecektir. Yaşlıların sağlık hizmetlerine erişiminin önündeki bütün fiziki, ekonomik ve sosyal engeller kaldırılacaktır.

Yaşlılar için erişilebilir, eşit, kapsayıcı ve ücretsiz sağlık hizmetleri sunulacaktır. Koruyucu hekimlik uygulamaları güçlendirilecektir. Aile sağlığı merkezleri, bütüncül bir yaklaşımla, diyetisyen, fizyoterapist, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi diğer sağlık meslek gruplarını da bulunduran ve yaşlıları takip eden bir yapıya kavuşturulacaktır.

Yaşlılar için bütüncül bir bakım sistemi oluşturulacaktır. Bakım hizmetleri yaygınlaştıracak, palyatif bakım hizmetleri güçlendirilecek, ihtisaslaşmış dal hemşirelerinin atamaları gerçekleştirilecek ve gereken altyapı kurulacaktır. Yaşlı bakımına ilişkin ölçme, değerlendirme, politika geliştirme ve izleme çalışmalarında dünya standartları esas alınacaktır. Evde bakım hizmetleri merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin eşgüdümünde yaygınlaştırılacak, nitelikli ve standart hale getirilecektir. Yaşlı bakım merkezlerinin sayısı artırılacak, yaşlı bakımı kamusal güvence altında olacaktır.

Yaşlıların refah seviyesini artıracak kapsamlı emek ve sosyal güvenlik politikaları hayata geçirilecektir. Yaşlılara ekonomik ve toplumsal koruma sağlanacak, emekli yoksulluğu sonlandırılacaktır. Yaşlılık nedeniyle geçici ya da sürekli olarak geçimini sağlayamayanlar için sosyal politika programları hayata geçirilecektir. Hak temelli örgütlenmeler ve emekli sendikaları desteklenecektir.

Yaşlılık nedeniyle şiddet ve ayrımcılık yaşanmaması için toplumsal, ekonomik ve sosyal yaşamdaki eşitsizlikler kamusal desteklerle giderilecektir. Kuşaklar arası dayanışma programları teşvik edilecektir. Aktif yaşlılığa ve emekliliğe hazırlık programları oluşturulacaktır.

Yaşlıların aktif ve bağımsız olarak hayatlarını sürdürebilmeleri için yaşam boyu öğrenmeleri ve üretmeleri desteklenecek, sağlık okuryazarlığı, finansal ve dijital okuryazarlık ve teknoloji kullanımı eğitimleri yaygınlaştırılacaktır.

Yaşlılara psikososyal, hukuksal destek ve danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulacaktır. Yaşlıların karar alma süreçlerine katılımı artırılacaktır.

Romanlar

Roman yurttaşlarımıza yönelik istihdam, eğitim, barınma, sağlık ve sosyal hizmetler odaklı kapsayıcı politikalar sunulacaktır. Romanlara yönelik ayrımcılıkla ve sosyal dışlanma ile mücadele edilecektir.

Roman yurttaşlarımız geleneksel mesleklerinde desteklenecek ve nitelikli işlere erişimlerini güvence altına alacak aktif istihdam politikaları uygulanacaktır.

Roman çocukları eğitim alanında tutmayı teşvik eden politikalar uygulanacak, Roman çocukların karşı karşıya kaldığı ayrımcılıkla eğitim süreçlerinden başlayarak mücadele edilecektir.

Barınma ve konut politikalarında yerinde dönüşüm esas alınacaktır. Mevcut konutları yeniden yapmak, güçlendirmek ve mahalle hayatı korunacaktır. Mahalle odaklı bütünleşik sosyal hizmet anlayışıyla aile içi şiddetle mücadeleden sağlık desteğine, madde bağımlılığını aşmaya ve çocuğun üstün yararını gözetmeye kadar her alanda aktif sosyal politikalar uygulanacaktır.

Romanların siyasal hayata, yerel yönetimlere ve kamu yönetimine eşit katılımlarını destekleyecek uygulamalar hayata geçirilecektir.

3.3 SAĞLIKLI, UZUN, KALİTELİ YAŞAM

Sağlık, yalnızca hastalık ya da sakatlığın yokluğu değil, bedensel, ruhsal, sosyal ve ekolojik olarak tam bir iyilik durumudur.

Sağlık herkesin doğuştan sahip olduğu temel bir insan hakkıdır. Yurttaşların yaşamlarını sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürmeleri devletin asli görevidir.

Sağlık tüm toplumsal yaşamda bir refah ve kalkınma unsuru olarak inşa edilecek; sadece hastalık yönüyle ve hastane odaklı görülmeyecektir. Uygulanacak politikalarla eğitim, istihdam, çevre, kent planlaması gibi tüm alanlarda halk sağlığı perspektifinin gözetilmesi sağlanacaktır. Sağlık politikalarında temiz çevre, sağlıklı barınma, güvenli su, dengeli beslenme, insanca gelir, eğitim gibi sosyal belirleyiciler göz önünde bulundurulacaktır.

Koruyucu sağlık hizmetlerini önceleyen, halk sağlığını esas alan, kamusal planlama ve finansman sistemine dayalı bir sağlık politikası hayata geçirilecektir.

Sağlık hizmetlerine erişimin önündeki bütün coğrafi ve ekonomik engeller kaldırılacaktır. Tüm yurttaşlar; ekonomik yetersizlik, ulaşım zorluğu ve randevu alamama gibi engellerle karşılaşmadan sağlık hizmetlerine erişebilecektir.

Kamucu sağlık sistemi; her yurttaşa eşit, herkes için ücretsiz, herkesin her zaman ve ülkemizin her yerinde erişebildiği, güvenli ve nitelikli sağlık hizmeti sunacaktır.

Merkezi yönetim bütçesinden sağlığa ayrılan pay artırılacaktır. Kamu sağlık hizmetleri herkes için ücretsiz olarak kamusal kaynaklardan karşılanacaktır.

Koruyucu sağlık hizmetlerinin, tedavi edici hizmetlerin ve rehabilitasyon hizmetlerinin tüm yurttaşlar tarafından eşit ve nitelikli erişilebilirliği gözetilerek sağlık hizmetlerinin tümünün yurt çapında ve her basamakta Sağlık Bakanlığı tarafından sunulması esas alınacaktır.

Koruyucu ve önleyici sağlık politikalarına öncelik verilerek basamaklandırılmış sağlık

sistemi hayata geçirilecektir. Birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilecektir. Birinci basamak, sağlık hizmetlerinin odak noktası yapılacak, böylece hastalıklar erken dönemde önlenecek, vatandaşların ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerine duydukları ihtiyaç azaltılacaktır.

Birinci basamak sağlık hizmetlerinin verildiği Halk Sağlığı Merkezleri, bölge tabanlı olarak koruyucu, tedavi edici ve rehabilitasyon hizmetlerini entegre biçimde sunan çok işlevli yapılar halinde kurulacaktır. Halk Sağlığı Merkezleri tüm ülkeye yaygınlaştırılacaktır. Hareketli yaşam, bağımlılıklarla mücadele, yeterli ve dengeli beslenme gibi sağlıklı yaşam tarzı ve sağlığın geliştirilmesi politikaları ve uygulamaları etkinleştirilecektir. Sağlık alanında kırsal ve kentsel farkları aşarak eşit hizmet sunmak için gerekli teşvik ve düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Okul sağlığı hizmetleri, birinci basamak sağlık örgütlenmesi içerisinde ele alınacaktır. Artmakta olan çocuk yoksulluğu ve gıda enflasyonunun öğrencilerdeki fiziksel ve ruhsal etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla, okullarda öğrencilere bir öğün sağlıklı beslenme olanağını da içeren beslenme destekleri sağlanacaktır.

Koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin desteklenmesi amacıyla, Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü ulusal halk sağlığı enstitüsü olarak yeniden yapılandırılacaktır. Bu enstitü içinde aşı, serum ve biyolojik ürünlerin üretimi desteklenecektir.

Bünyesinde ulusal aşı üretim merkezi ve referans laboratuvarları yer alacaktır. Aşılara erişimin eşit, güvenilir ve yerli üretim kapasitesine dayalı olması temel bir halk sağlığı önceliği olarak ele alınacaktır. Halkın aşı konusundaki güvenini güçlendirecek şeffaf, bilimsel temelli bilgilendirme ve katılım mekanizmaları oluşturulacaktır.

Dönemsel ilaç yokluklarına yol açan ve ilaca erişime engel olan düzenlemeler değiştirilecektir. Mevcut geri ödeme politikaları ve İlaç fiyat kararnamesi gözden geçirilerek sürdürülebilir ve hastaların ilaca kolay ve güvenle ulaşımını gözeten fiyatlandırma modeli geliştirilecektir. Nadir Hastalıkların tedavisinde kullanılan yenilikçi tedavilere ve yetim ilaçlara ücretsiz ulaşım sağlanacaktır.

Kamu, özel sektör ve üniversite ortaklığında ilaç hammaddesi, aşı, biyoteknolojik ajanlar ve tıbbi cihazların yerli üretimi teşvik edilecek, üretim safhasında eczacıların istihdam edilmesi desteklenecektir.

Toplum eczaneleri anlayışıyla birinci basamak sağlık hizmet sunucusu olan eczanelerin işletmeciliğinin yalnızca eczacıların sorumluluğunda yürütülmesi anlayışı sürdürülecektir. Eczacının sağlık danışmanı rolü ile, akılcı ilaç kullanımı teşvik edilecektir.

Ruh Sağlığı Yasası çıkartılacak, bağımlılıkla mücadele ve rehabilitasyonu da içeren toplum ruh sağlığı hizmetleri multidisipliner uzmanlık alanları ile birlikte Halk Sağlığı Merkezleri ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinde entegre biçimde birinci basamak öncelenerek verilecektir.

Halk Sağlığı Merkezlerinde, özellikle çocuklar ve yaşlılar için, koruyucu ağız ve diş sağlığı hizmetleri ve basit müdahaleler ücretsiz sunulacaktır.

Engelli, yaşlı ve kırılgan grupların sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırılacaktır. Sağlık alanında kırsal, kentsel ve metropol farklarını gözeten, eşit hizmet sunmak için gerekli teşvik ve düzenlemeler hayata geçirilecektir.

İkinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları, bölgesel olarak planlanacaktır. Tam donanımlı ikinci basamak devlet hastaneleri verimlilik ve kolay erişim ölçütü hedeflenerek, eve en yakın hastane prensibine geri dönülecektir. Kapatılan devlet hastaneleri coğrafi konum, ölçek ve tesis yenileme ihtiyaçları göz önünde bulundurularak değerlendirilecek, gerekli kriterleri karşılayan hastaneler yeniden açılacaktır. Kadın doğum, psikiyatri, göğüs hastalıkları hastaneleri gibi özel dal hastaneleri açılacaktır.

KÖİ modeliyle işletilen Şehir Hastanelerinin sözleşmeleri, topluma getirdiği yüksek maliyetler gözetilerek yeniden ele alınacak, etkin şekilde denetlenerek gerekli adımlar atılacaktır.

Özel hastanelerin toplumsal yarara uygun şekilde hizmet sunmaları sağlanacak ve gerekli denetimler yapılacaktır. Kamusal hak ve hizmetler güçlendirilerek yurttaşları özel sağlık sistemine mecbur bırakan koşullar ortadan kaldırılacaktır.

Eğitim Araştırma ve Tıp Fakültesi Hastaneleri bilimsel üretim ve komplike vakaların tedavi merkezleri olarak konumlandırılacaktır. Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakülteleri, sayısı sağlık bölgeleri temelinde değerlendirilerek birleştirilecektir. İhtiyaçlar göz önünde bulundurularak kaynak aktarımı ile, sağlık alanında eğitim sunan mevcut devlet üniversiteleri güçlendirilecektir.

Sağlık emekçileri için güvenceli ve güvenli, saygın bir çalışma ortamı yaratılacaktır. Performansa dayalı ücretlendirme yerine, maaş temelli, emekliliğe yansıyan adil ücret politikası uygulanacak, özlük hakları iyileştirilecektir. Sağlıkta şiddetle etkin ve caydırıcı biçimde mücadele edilecek, hukuki altyapı oluşturulacaktır.

Ülkemizdeki sağlık emek gücünün yaşadığı sorunları çözmek amacıyla planlama, yetiştirme ve istihdam bütünlüklü bir süreç olarak ele alınacaktır. Sağlık çalışanlarının sayılarının planlanması, eğitim, yetkinlik ve yeterlilikleri, istihdam edilmeleri aşamalarının her birinde liyakat ve hak temelli sağlık sistemine uygun düzenlemeler yapılacaktır. Hemşire ve sağlık personeli istihdamı artırılacaktır.

Tıp ve Sağlık Bilimlerinde lisans, lisansüstü ve sürekli mesleki gelişim süreçlerini içeren eğitim programlarının niteliğini yükseltmeye yönelik çalışmalar geliştirilecektir. Sağlık Bilimleri Üniversitesi özerk üniversite ilkelerine göre yeniden yapılandırılacaktır.

Ceza ve tutukevlerinde sağlık hakkı ve onurlu bir yaşam en üst düzeyde gözetilecektir. Ağır tecrit ve sağlıksız yaşam koşulları ortadan kaldırılacak, nitelikli sağlık hizmetlerine eşit ve zamanında erişim güvence altına alınacaktır.

Adli Tıp Kurumu kapsamlı şekilde yeniden yapılandırılacak, evrensel ilkelere uygun özerk şeffaf bir kurum oluşturulacaktır.

Sağlık politikaları katılımcı bir yöntem izleyerek meslek örgütleri, STK'lar, sendikalar ve yerel yönetimlerle birlikte belirlenecek ve yine bu örgütler aracılığıyla toplumsal denetime açılacaktır. Sağlık politikalarının belirlenmesinde ve tüm uygulama süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri esas alınacaktır. İl/ilçe düzeyinde yerel sağlık meclisleri ve ulusal düzeyde bir sağlık konseyi oluşturulacak; konseye sivil toplum ve yurttaş katılımı sağlanacaktır.

Sağlık politikaları bütüncül bir çerçevede ele alınacak, insan, hayvan ve çevre sağlığını birlikte ele alan "tek sağlık" anlayışını benimsenecektir. İklim krizi, afet ve salgınlara dirençli sağlık sistemi oluşturulacaktır.

3.4 HERKES İÇİN BARINMA VE ENERJİ HAKKI

Barınma Hakkı

Barınma ve konut edinme hakkı, en temel insan haklarındandır. Bu kapsamda, herkesin sağlıklı, güvenli, altyapısı tamamlanmış konuta erişimini kolaylaştıracak barınma politikaları hayata geçirilecektir.

Belirli çıkar odaklarını gözeten değil kırılgan gruplar başta olmak üzere tüm toplum kesimlerine nitelikli konut üreten kamucu bir konut politikası yürütülecektir. Kent rantının özel çıkarlar için talan edilmesinin önüne geçilecek, kamusal fayda için kullanılması güvence altına alınacaktır.

Kalkınma anlayışıyla sağlanacak güven, istikrar ve düşük enflasyon ortamıyla konut maliyetleri öngörülebilir hale getirilecek, uzun vadeli ve ödenebilir finans imkânlarının önü açılacaktır. Konut sahibi olmak isteyen alt gelir grubundaki vatandaşlara uzun vadeli ve uygun koşullu kredi olanakları sağlanacaktır. Dar ve orta gelir gruplarından yurttaşların konut alımlarında yapacakları özkaynak ve faiz ödemelerinde kamu desteği sağlanacaktır.

Sosyal konut stoğu artırılacaktır. Ülkemizde sosyal konut üretimi için oluşturulan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın (TOKİ) sosyal konut arzını daraltan piyasacı uygulamaları ortadan kaldırılacak; TOKİ, kentsel yenileme ve sosyal konut üretimine odaklanacaktır. Bu kapsamda, TOKİ'nin fiyatlama politikası emekli ve dar gelirli emekçilerin erişilebilirliği gözetilerek oluşturulacaktır. Toplu konut projelerinin belli bir bölümünün sosyal konuta ayrılması güvence altına alınacaktır, hedeflenen sosyal konut sağlanmasına dönük gerekli önlemler alınacaktır.

Yoksullar, sabit gelirliler ve orta sınıfın konut sorununun çözümü için sosyal konut, mülk sosyal konut, kiralık sosyal konut ile farklı gereksinimlere uygun konut türleri üretip ev sahipliği ve uzun vadeli kiralamalar ile barınma sorunu aşılacaktır.

Yeni yapılaşma alanları ve kentsel dönüşüm bölgelerinde sosyal konut kotaları ile belirli oranda sosyal konut üretimi zorunlu hale getirilecektir. Özellikle nüfusun yoğun olduğu yerlerde yeni kent parçaları kurularak sosyal konut seferberliği başlatılacaktır. Sosyal konut üretimi için belediyelere arsa temini kolaylaştırılacak; kamuya ait arsalar, düşük bedellerle ya da uzun vadeli kiralama modeliyle yerel yönetimlere tahsis edilecektir.

İhtiyaca dayalı özel barınma programları hayata geçirilecek; gençler, emekliler ve düşük gelir grupları gibi kırılgan kesimlerin barınma ihtiyaçlarına yönelik özel kamu programları ortaya konulacaktır.

Konut birlikleri ve kooperatiflerinin dar gelirliler için sosyal konut inşa etmeleri teşvik edilecektir. Dar gelirli kesimlerin kentsel dönüşüm süreçlerinde mağdur edilmemeleri için gerekli destekler hayata geçirilecektir.

Herkesin barınma hakkına erişebileceği bir konut politikasına katkı verecek vergi ve teşvik politikaları uygulanacaktır.

Özel sektör yatırımlarında sosyal konut ve orta gelir gruplarına dönük konut yapımını özendirecek politikalar uygulanacaktır.

Kamu çalışanları için ihtiyaçlara uygun lojmanlar inşa edilecek, mevcut lojman stokları çağdaş standartlara kavuşturulacaktır. Özel sektörde büyük ölçekli işyerlerinde lojman sağlanması teşvik edilecektir. Lojmanların yaygınlaştırılmasıyla çalışanların sağlıklı bir iş ve yaşam dengesini kurabilecekleri, kent merkezlerine ve iş alanlarına yakın, ulaşım yükünü azaltan yerleşim modelleri geliştirilecektir.

Enerji Hakkı

Elektrik, su ve ısınma gibi temel enerji hizmetleri, insan onuruna yaraşır bir yaşamın ayrılmaz parçasıdır. Ucuz, kesintisiz ve güvenli enerjiye erişim herkesin temel hakkıdır.

Enerji maliyetleri düşürülerek elektrik ve doğalgaz faturalarına indirim olarak yansıması sağlanacaktır.

Yoksul hanelerin enerjiye erişimi ve ısınması güvence altına alınacaktır. Elektrik veya doğalgaza erişim eşitlik ilkesiyle sağlanacaktır. Enerji destek programları ile düşük gelirli hanelere ücretsiz temel enerji sağlanacak, sosyal tarifeler yoluyla dar gelirli yurttaşların enerji maliyetleri düşürülecektir.

Toplumun tüm kesimlerinin yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğe erişimi sağlanacaktır.

Kırsal alanlarda, çiftçilerin ve küçük üreticilerin güneş ve rüzgâr enerjisiyle kendi enerjilerini üretmelerine imkân sağlanacaktır. Konutlarda ve işyerlerinde güneş enerjisi sistemlerinin kurulmasını teşvik eden hibe programları geliştirilecek ve yurttaşların ürettikleri fazla enerjiyi devlete satabilmesi için fiziki ve yasal altyapı oluşturulacaktır.

Kalıcı yaz saati uygulamasına son verilecektir.

3.5. ÖZGÜR BİREY, GÜÇLÜ GELECEK VE KALKINMA İÇİN EĞİTİM

Eğitim, tüm yurttaşların eşit olarak faydalanması gereken temel bir kamusal haktır. Cumhuriyet Halk Partisi, ulusal ve küresel gelişmelerle uyumlu, çağın ihtiyaçlarına cevap verebilen, nitelikli, çağdaş, bilimsel, laik, kamusal, parasız, eşit, erişilebilir ve kapsayıcı bir eğitim sistemi kuracaktır. Eğitim sistemiyle ilgili alınacak tüm kararlarda çocuğun ve gencin üstün yararı ilkesi gözetilecektir.

Eğitim, okul duvarlarıyla veya hayatın belirli bir dönemiyle sınırlı değildir; yaşam boyu süren, bireyi sürekli geliştiren, toplumu dönüştüren bir süreçtir. Çağın gerektirdiği dönüşümlere uyum sağlayabilen, özgür düşünen, sorgulayan, üreten, aktif sorumlu yurttaşlık bilincine sahip bireyler yetiştirmek için en önemli araçtır. Cumhuriyet Halk Partisi, yaş, kimlik, cinsiyet, inanç, aile, ekonomik durum, yerleşim yeri, engellilik durumu fark etmeksizin tüm çocukların ve yurttaşların kamusal eğitime ücretsiz erişim hakkını güvence altına alacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi yükseköğretim sisteminin dönüşümünü bir beka meselesi olarak görmektedir. Yükseköğretim sistemi insanların yetkinliklerine yatırım yapan, kamu yararını ve toplumsal faydayı gözeten, kalkınmayı destekleyen, ulusal ve küresel sorunlara çözüm üreten bir yapıya kavuşturulacaktır. Demokratik, özerk, katılımcı, kapsayıcı, şeffaf ve hesap verebilir şekilde yönetilen bir yükseköğretim sistemi hayata geçirilecektir. Yükseköğretim sistemi liyakate ve etik ilkelere dayanacak, fırsat eşitliği ve toplumsal cinsiyet eşitliğini benimseyecektir.

Toplumların geleceği, eğitim sistemlerinin yetiştirdiği bireyin yetkinliklerine, becerilerine ve birikimlerine göre şekillenir. Demokratik, özgür, adil, katılımcı ve kapsayıcı bir toplum için,

- Cumhuriyet'imizin temel ilke ve değerlerine bağlı,
- fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür,
- insanlara, hayvanlara, doğaya ve çevreye saygılı,
- 21. yüzyılın gerektirdiği bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip,
- özgür, eleştirel ve analitik düşünebilen,
- bilimsel okuryazarlık becerileriyle donatılmış,
- dijital okuryazar ve teknolojik gelişmelere hakim,
- aktif sorumlu yurttaşlık ve demokrasi bilincine sahip,
- hayatın her alanında etik ve ahlaki değerleri gözeten,
- yaşam boyu öğrenen, gelişime ve değişime açık,
- kültürel mirasını tanıyan ve koruyan, kültür ve sanatı yaşamının parçası haline getiren,

- sürdürülebilirlik bilincine sahip, çevresel sorumluluklarının farkında olan,
- toplumsal cinsiyet eşitliği bilincine sahip, her alanda eşitliği savunan,
- küresel sorunlara duyarlı, kültürlerarası etkileşime değer veren,

sorumlu, çalışkan, özgür, yaratıcı ve üretken bireylerin yetiştirilmesini sağlamak Cumhuriyet Halk Partisi'nin öncelikli amacıdır.

Demokratik, Şeffaf, Kamucu Eğitim Sistemi

Eğitim; ülkenin kalkınması, demokratikleşmesi ve toplumsal refaha kavuşması için temel bir politika alanıdır. Cumhuriyet Halk Partisi, eğitim sistemini sosyal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve toplumsal adaleti güçlendirmek için inşa etmeye kararlıdır. Cumhuriyet'imizin, sosyoekonomik koşulları veya doğduğu coğrafya fark etmeksizin tüm çocuklardan bilim insanları, sanatçılar, devlet yöneticileri çıkaran kamusal eğitim geleneği canlandırılacaktır.

Eğitim sisteminde yapılacak tüm değişiklikler; ülkenin ihtiyaçları ve halkın yararı doğrultusunda bilimsel temellere, ihtiyaçlara ve büyük veri analizlerine dayandırılacak, tüm süreçler paydaşların katılımıyla şeffaf bir biçimde yürütülecektir. Milli Eğitim Şurası eğitimin tüm paydaşlarının eşit temsil hakkı göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecek, alınan kararlar eğitimin planlamasında yol gösterici olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının örgütsel yapısı, eğitimde etkinliği, niteliği ve verimliliği artıracak şekilde köklü bir düzenlemeye tabi tutulacaktır. Teftiş sistemi etkili ve verimli çalışacak şekilde yeniden yapılandırılacak, denetimler geliştirme odaklı yürütülecek, dinamik bir iyileştirme süreci planlanacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin inşa edeceği eğitim sisteminde devletin eğitim sorumluluğu, hiçbir şekilde dernek, vakıf, cemaat, tarikat, STK, siyasi yapı veya benzeri üçüncü taraflara devredilemez. Bu ilkeye aykırı hiçbir protokole, anlaşmaya, iş birliğine ve uygulamaya izin verilmeyecektir.

Zorunlu eğitim kademeleri öğrencilerin gelişimsel süreçleri göz önünde bulundurularak yapılandırılacak; Milli Eğitim Temel Kanunu'na uygun şekilde bilimsel, laik ve karma eğitim esas alınacaktır. Eğitim sisteminin tüm kademelerinde, tüm bileşenler için inanç, düşünce ve ifade özgürlüğü garanti altına alınacaktır.

Eğitim-öğretim programları bilimsel ve tarafsız olacak, çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırma hedefine yönelik hazırlanacak ve güncellenecektir. Ezberci, sınav odaklı, rekabetçi anlayış yerine; eleştirel düşünmeyi, problem çözmeyi ve birlikte öğrenmeyi teşvik eden bir eğitim anlayışı benimsenecektir. Ortaöğretime ve yükseköğretime geçişte ezberci sınavları ve dershane bağımlılığını ortadan kaldıracak, yetkinlikleri çok boyutlu ölçen fırsat eşitliğini sağlayacak bir sistem oluşturulacaktır.

Kamusal eğitim yoluyla eğitimde fırsat eşitliği sağlanacaktır. Yoksul öğrencilere barınma,

burs gibi yaşamsal destekler sunulacak, çocukların denetimsiz yapılara mecbur kalmalarına yol açan sosyal devlet eksiklikleri giderilecektir. Zorunlu durumlar dışında, taşımalı eğitime son verilecektir. Köy okulları yeniden açılacak, gerekli yerlerde merkezi yatılı bölge okulları şartları iyileştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

Dijital teknolojiler ve yapay zekâ araçları, öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkinliğini artıracak ve öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandıracak biçimde, etik ve güvenlik ilkeleri göz önünde tutularak eğitim sistemine dâhil edilecektir. Yurttaşların değişen dünyaya uyum sağlaması, mesleki ve kişisel gelişimlerini sürdürebilmeleri için hayat boyu öğrenme hakkı güvence altına alınacak, bu süreçte dijital teknolojiler ve yapay zekâ etkin bir araç olarak kullanılacaktır. Tüm yurttaşların erişimine açık, ücretsiz ve erişilebilir bir dijital eğitim platformu kurulacaktır.

Yaşayan, Nitelikli, Güvenli Okullar

Cumhuriyet Halk Partisi her çocuğun iyi oluş halini, güvenli, temiz, nitelikli ve yaşanabilir bir okulda eğitim görme hakkını savunur. Eğitim ve yatırım bütçesi artırılarak kamu okullarının şartları iyileştirilecektir. Tüm okullar altyapı ve donanımlar bakımından eşit duruma getirilecek, okullar ve bölgeler arasındaki nitelik ve nicelik farkları giderilecektir. Her çocuğun ve okulun eşit olanaklara sahip olması sağlanacaktır.

Tüm devlet okullarında tam gün eğitime geçilecek, ders saatleri sosyal, sportif, sanatsal ve kültürel faaliyetleri kapsayacak şekilde düzenlenecektir. Okul bütçeleri oluşturulacak, tüm okullara öğrenci sayısı ölçüsünde ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bütçe sağlanacaktır.

Her çocuk evine en yakın devlet okuluna rahatlıkla gidebilecektir. Okullar sadece ders yapılan yerler değil, yaşam alanı olarak görülecek; mahallelerin sosyal ve kültürel merkezleri olarak konumlandırılacaktır. Okul binaları ve çevreleri çocukların keyifle vakit geçirebileceği, psikolojik ve fiziksel olarak sağlıklı gelişebileceği, güvenli ve yeşil alanlar haline getirilecektir. Sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere uygun ortamlar oluşturulacak, okul yapıları çocuk dostu, erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde tasarlanacaktır.

Tüm çocuklarımıza temiz içme suyu ve sağlıklı bir öğün okul yemeği ücretsiz olarak verilecektir. Tüm okullarda yeterli sayıda kadrolu temizlik, güvenlik ve sağlık görevlisi istihdam edilecektir. Okul binalarında afetlere ve kazalara yönelik kapsamlı risk analizleri yapılacak, güçlendirme çalışmaları tamamlanacaktır. Çocukların ve çalışanların güvenliği için gerekli tüm tedbirlerin alınması ve denetimlerin yapılması sağlanacaktır.

Temiz, güvenli, sosyal imkânlara sahip, dijital dönüşüme entegre, yeşil alanlarla bütünleşik, çevreyle uyumlu okullar velilerin çocukları için satın almaya mecbur bırakıldığı bir hizmet olmayacaktır. Özel okullar eğitim sisteminin bir parçası olacak ancak bir mecburiyet haline gelmeyecektir. Özel okullar; eğitim-öğretim faaliyetleri, fiziksel koşullar, okul güvenliği, öğretmenlerin çalışma şartları ve fiyat politikaları açısından sıkı denetime tabi tutulacaktır.

Öğrenmeyi Seven, Yeteneklerini Geliştiren, Mutlu Çocuklar

Cumhuriyet Halk Partisi okul öncesi eğitimi bir ayrıcalık değil hak olarak tanımlamakta; çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimlerinin temeli olarak görmektedir. 5 yaş grubu çocuklar için en az bir yıl okul öncesi eğitim ücretsiz ve zorunlu olacak; 3-4 yaş grubunun zorunlu eğitim kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Bilim ve teknoloji eğitimi güçlendirilecek, tüm çocuklarımıza bilimsel ve teknolojik okuryazarlık bilgi ve becerileri erken yaşlardan itibaren kazandırılacaktır. Erken yaşlardan itibaren verilecek eğitimlerle tüm çocukların en az bir yabancı dili iyi düzeyde okuma, anlama, yazma ve konuşma becerilerini kazanması sağlanacaktır.

Seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği artırılacak, ders çizelgelerinde ulusal ve küresel gelişmelere uyumlu, bilimsel gelişmelere, dijitalleşmeye, yeşil dönüşüme, yabancı dil ve kültürlere, sanat ve spor faaliyetlerine dair öğrencilerin ilgi alanına göre seçebileceği derslere yer verilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin eğitim anlayışının merkezinde mutlu, özgür, üretken öğrenciler vardır. Eğitimin amacı, çocukların ve gençlerin potansiyellerini keşfetmelerine, kendilerini gerçekleştirmelerine imkân tanımaktır. Ders çizelgesinde yer alan ders saatlerinin dışında, öğrencilere ilgi duydukları alanlarda kendilerini geliştirmeleri, proje çalışmaları yapmaları, kültürel etkinliklere ve sportif faaliyetlere katılmaları, öğrenci kulüpleri ile etkinlik yapmaları için zaman ve ortam sağlanacaktır.

Farklı bireysel özellikler ve gereksinimler dikkate alınarak eğitim-öğretim programları, ortamları, yöntemleri ve materyalleri tüm çocukları kapsayacak şekilde ve erişilebilir hale getirilecektir. Yapay zekâ uygulamalarıyla öğrencilerin ihtiyaçlarına göre kişiselleştirilmiş öğrenme içerikleri sunulacak, öğrencilerin akademik, sosyal veya duygusal risk göstergeleri erken tespit edilerek rehberlik ve destek hizmetleri buna göre planlanacaktır.

Kronik sağlık sorunları, engellilik durumu gibi zorunlu durumlar dışında zorunlu eğitim kapsamındaki tüm öğrencilerin örgün eğitime devam etmesi sağlanacaktır. Okula devam etmeyen öğrencilerle ilgili izleme ve takip sistemleri geliştirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi mesleki ve teknik eğitimi çağın teknolojik gelişmeleriyle uyumlu, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme hedefleriyle bütünleşmiş, nitelikli bir yapıya dönüştürmeyi hedeflemektedir. Mesleki ve teknik eğitim yerel, bölgesel ve ulusal ihtiyaçlara göre planlanacaktır. Yeni mesleklere, ülkenin iş gücü ihtiyacına ve çağın gereklerine uyumlu programlar, farklı uzmanlık alanlarına odaklanan tematik liseler açılacaktır. Okullar çağdaş ekipman ve teknolojilerle donatılacaktır. Mesleki ve teknik eğitime yönlendirme, uygun yaşlardan itibaren, mesleki eğilim belirleme testleri aracılığıyla, rehberlik servisleri tarafından öğrencinin ilgi ve becerilerine göre yapılacaktır.

Mesleki ve teknik eğitim çocuk işçiliğine ve emek sömürüsüne izin vermeyecek şekilde düzenlenecektir. Çocuklar iş gören değil iş öğrenen bireyler olarak hem akademik hem mesleki olarak nitelikli eğitim alacaktır.

Tüm okullara yeterli sayıda rehber öğretmen ataması yapılacak; öğrencilerin ruhsal, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen bir sistem kurulacaktır. Eğitim kurumları, dijital bağımlılık, madde bağımlılığı, akran zorbalığı ve şiddet gibi risklerle mücadelede önleyici ve koruyucu merkezler haline getirilecektir.

Yetkin, Gelişimini Sürdüren, Saygın Öğretmenler

Cumhuriyet Halk Partisi eğitim alanında planlanan dönüşümlerin gerçekleşebilmesi için öğretmenlik mesleğine hak ettiği değeri verecek; öğretmenlik saygın, güvenceli, sürekli gelişmeyi destekleyen bir meslek olarak yapılandırılacaktır. Tüm eğitim çalışanlarının haklarını ve sorumluluklarını, mesleğin statüsünü güçlendirecek biçimde tanımlayacak yasal mevzuat tüm ilgili paydaşların katılımıyla hazırlanacaktır.

Eğitim çalışanlarının maaşları ve özlük hakları iyileştirilecektir. Kesintisiz olarak uzun yıllar görev yapan öğretmenlere ücretli yenilenme izni verilecek, öğretmenlerin bu sürede hizmetiçi eğitim programlarına katılarak kendilerini yenilemesine imkân sağlanacaktır.

Eğitim çalışanlarının tercih ettikleri sendikalarda örgütlenme hakkı desteklenecek ve eğitim çalışanlarının hak ve çıkarlarının gözetilmesinde bakanlık ve sendikalar arasında iş birliği yapılacaktır. Özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler ve idari personel için taban maaş düzenlemesi getirilecek, tüm öğretmenlerin eşit özlük haklarına ve maaşlara sahip olması sağlanacaktır.

Ücretli öğretmenlik uygulamasına son verilecek, gerçek öğretmen ihtiyacını karşılayacak şekilde kadrolu öğretmen ataması yapılacaktır. Kamuya yapılacak öğretmen atamalarında, mülakat uygulaması kaldırılacak, öğretmen atamaları bilimsel ve nesnel ölçütler doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Okullarda eğitimcilerden oluşan bir idari personel sınıfı tanımlanacak, öğretim faaliyetleri dışındaki eğitim iş ve süreçleri bu kadrolar tarafından yürütülecektir.

Milli Eğitim Akademisi öğretmenlerin ve idarecilerin mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla hizmet içi eğitimler vermek üzere yapılandırılacak, aynı zamanda yüksek lisans, doktora ve akademik araştırma desteği sunan yapılar haline getirilecektir. Öğretmenliği bir uzmanlık mesleği olarak kurumsallaştırmak ve eğitim yöneticiliğini bilimsel temellere dayalı bir alana dönüştürmek için lisansüstü eğitim teşvik edilecektir.

Öğretmen yetiştirme programlarının içeriği ve yapısı gerçek sınıf gözlemlerine ve uygulamalarına ağırlık verecek, bilimsel, pedagojik ve dijital yetkinlikleri güçlendirilecek şekilde düzenlenecektir. Eğitim fakülteleri bölümlerinin kontenjanları ve program içerikleri, kapsamlı veri analizleri ile öğretmen ihtiyacı doğrultusunda belirlenecektir.

Demokratik, Dinamik, Yenilikçi, Dünyaya Açık Yükseköğretim Sistemi

Cumhuriyet Halk Partisi yükseköğretim sistemini, eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet hedeflerini bütüncül bir yaklaşımla ele alan; kamu yararı güden, liyakati, fırsat eşitliğini, akademik etik değerleri, akademik özgürlükleri, özerkliği, kapsayıcı, şeffaf, katılımcı yönetimi ve öğrencileri merkeze alan bir yapıya dönüştürecektir.

Üniversite öğrencilerinin üstün yararı için eğitim, araştırma, yatırım, insan kaynağı bütçeleri ve öğrenci kontenjanları; istihdam politikaları ve kalkınma hedefleri doğrultusunda veriye dayalı olarak planlanacak, özerklik ve şeffaflık çerçevesinde paylaştırılacaktır.

YÖK kaldırılacaktır. Yükseköğretimin planlanmasını ve koordinasyonunu bütüncül bir yaklaşımla ulusal boyutta, evrensel değerlere uygun olarak yürütecek bir yapı oluşturulacaktır.

Açık öğretim sistemi dijital teknolojilerle güçlendirilerek tüm yurttaşların yaşam boyu öğrenme fırsatlarını da pekiştiren bir yapıya dönüştürülecektir.

Meslek yüksekokulları ortaöğretimdeki yetkinlikleri bir üst aşamaya taşıyacak şekilde uygulamalı, nitelikli ve istihdama odaklanan bir yapıya dönüştürülecektir.

Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin eğitime veya istihdama katılabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirici eğitim programları hayata geçirilecektir.

Nitelikli, Özerk, Demokratik, Yaşanabilir ve Topluma Katkı Sunan Üniversiteler

Üniversitelerin akademik, kurumsal ve mali özerklikleri sağlanacak, bulundukları kente, bölgeye, Türkiye'ye ve dünyaya akademik, sosyal, kültürel ve ekonomik katkı sunmaları teşvik edilecektir.

Üniversitelerde demokratik değerleri güçlendiren, etik ve eleştirel düşünceye dayalı bir sistem kurulacaktır. Kaliteye odaklanan, evrensel değerler sistemine sahip, öğrenciyi merkeze alan ve akademik iş birliğini pekiştiren bir anlayış oluşturulacaktır. Dijital, yeşil ve mor dönüşümü benimseyen, dünyaya açık bir eğitim, araştırma ve topluma hizmet ortamı oluşturulacaktır.

Üniversitelerin eğitim ve araştırma süreçlerinin kalitesini güvence altına alan mekanizmalar güçlendirilecek; yerel, ulusal ve uluslararası iş birliği olanakları artırılacaktır.

Rektör adaylığı başvuruları liyakati ve şeffaflığı esas alan kriterlere dayanacaktır. Rektörlerin katılımcı bir şekilde seçilmeleri sağlanacaktır. Rektörlere tanınan geniş yetkiler üniversitenin seçilmiş kurullarına devredilerek daha katılımcı bir yönetim yapısı oluşturulacaktır.

Eğitim-öğretim süreçleri ortaöğretim yeterlilikleriyle eş güdümlü olarak yeniden tasarlanacaktır. Yaratıcılık, inovasyon ve eleştirel düşünce teşvik edilecektir. Disiplinlerarası yaklaşıma sahip, esnek öğrenme modelleri içeren, uluslararası akademik iş birliklerine açık, dijital teknolojilerle desteklenen bir yapı kurulacaktır.

Akademik Özgürlük, Akademik Etik ve Liyakat

Akademik özgürlükler güvence altına alınacaktır. Akademik personel politikaları akademik etik değerler, liyakat, kapsayıcılık, eşitlik, nitelikli eğitim ve araştırma yetkinliği çerçevesinde düzenlenecektir. Yurt içi ve yurt dışında öğretim üyesi yetiştirme programları etkin, verimli ve nitelikli hale getirilecektir. Kalkınmacı devletin Bilim-Teknoloji-Yenilik politika çerçevesiyle, akademisyenlerin, bilim insanlarının ve araştırmacıların özgürce bilimsel bilgi üretmesi güvence altına alınacaktır. Yeni eğitim yöntemlerini kullanan, bağımsız araştırma yapma becerilerine sahip, inovasyon yapabilen genç araştırmacılar yetiştirilecektir. Ekonomik ve toplumsal etkisi olan patent ve nitelikli yayınlar için yeni destek ve ödül mekanizmaları oluşturulacaktır.

Öğretim üyelerinin atama ve yükselme işlemleri objektif bilimsel ve akademik kriterleri karşılayan akademik çalışmalar, öğrenciye, üniversiteye, topluma katkı ve liyakat temelinde gerçekleştirilecektir. Akademik kariyerin her aşamasında mesleki gelişimi ve nitelikli üretkenliği teşvik edecek bir sistem oluşturulacaktır.

Nitelikli insan kaynağını yetiştiren, bilgi ve bilim üreterek kalkınmaya katkı yapan akademisyenlik mesleğinin saygınlığını korumak, başarılı gençlerin tercih etmesini sağlamak için özlük hakları ve koşulları iyileştirilecektir.

Öğrenci Refahı, Katılımı ve Başarısı

Üniversite öğrencilerinin barınma imkânları güvenli, yeterli, rahat ulaşılabilir hale getirilecektir. Borçlanmak yerine ihtiyaç ve başarıya dayalı burs imkânları oluşturulacaktır. Psikolojik rehberlik ve kariyer geliştirme destek mekanizmaları oluşturulacaktır.

Üniversiteye geçiş sistemi fırsat eşitliğini sağlayacak, yetkinlikleri çok boyutlu şekilde ölçen şekilde yapılandırılacak ve güvenilir hale getirilecektir. Üniversiteye başlayan öğrencilerin alanlarında nitelikli bir eğitim alması sağlanacak, yabancı dil yetkinlikleri ve dijital becerileri artırılacak, mezuniyet öncesinde araştırma, staj, iş ve uluslararası deneyim edinmeleri desteklenecek, üniversitede karar süreçlerine aktif katılımı sağlanacaktır.

Mezunların kariyer gelişimleri desteklenecek ve izlenecektir. İstihdam olanaklarını artırmak için mikro-yeterlilikler edinecekleri kurslar, stajlar, sertifikalar, ücretsiz dijital eğitim atölyeleri geliştirilecektir.

3.6 TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Cumhuriyet Halk Partisi'ne göre toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması temel bir insan hakları konusudur.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, herkesin cinsiyetinden bağımsız olarak haklara, fırsatlara, kararlara ve kaynaklara eşit erişebilmesini hedefler. Kadın erkek eşitliği, demokrasinin temel kriteri ve kalkınma hedeflerine erişmenin itici gücüdür.

Cumhuriyet Halk Partisi, Atatürk'ün eşitlik vizyonundan aldığı ilhamla, kadınların hayatın tüm alanlarına eşit ve özgürce katıldıkları, kendi hedeflerini ve potansiyellerini gerçekleştirme olanağına sahip oldukları bir toplum yapısını hedefler. Kadını toplumun eşit bir öznesi olarak gören anlayışla, kadının güçlenmesini sağlayacak politikalar bütüncül olarak hayata geçirilecektir. Cinsiyet ve cinsiyet kimliği temelli her türlü ayrımcılık ortadan kaldırılacak; herkesin adalete, sağlığa, eğitime, istihdama ve kamusal hizmetlere eşit erişimi sağlanacaktır. Evde, okulda, iş yerinde, siyasal yaşamda, kısacası hayatın her alanında eşitliği sağlayacak somut adımlar atılacaktır.

Hakların Korunması ve Hukuki Güvenceler

Cumhuriyet Halk Partisi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayarak ayrımcılığı önlemeyi, insan haklarını korumayı ve geliştirmeyi hedeflemektedir. Kadın hakları, evrensel standartlara uygun biçimde anayasal ve uluslararası çerçevede koruma altına alınacaktır. Hakları güvence altına alacak yasal reformlar hayata geçirilecektir.

BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi), BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmeleri başta olmak üzere, kadınların ve çocukların haklarını, hayatlarını ve özgürlüklerini koruyan tüm ulusal ve uluslararası sözleşmeler uygulanacaktır. Türkiye Cumhuriyeti devletinin İstanbul Sözleşmesi'ne (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) taraf olması sağlanacak ve tüm hükümleri eksiksiz uygulanacaktır.

Kadın erkek eşitliğinde ilerleme kaydedebilmek için cinsiyet temelli veri toplama sistemleri, kişisel verilerin korunması ve temel haklar gözetilerek güçlendirilecektir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Şiddetin temelinde yapısal eşitsizlikler yatar. Şiddetin panzehiri eşitlik ve kadının güçlendirilmesidir.

Örgün ve yaygın eğitimin tüm kademelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının yerleştirilmesine yönelik bütüncül politikalar uygulanacaktır. Siyaset ve medya gibi kamuoyunu etkileyen alanlarda yaygın cinsiyetçi söylemlerle, şiddeti teşvik eden kalıplarla mücadele edilecektir.

Hak ihlalleri karşısında etkili ve sonuç getirici mekanizmalar işletilecektir. Kadına karşı şiddetle ve kadın cinayetleriyle ilgili caydırıcı yasal düzenlemeler hayata geçirilecek ve tavizsiz uygulanacaktır. Şiddetin önlenemediği durumlarda mağdur korunacak, faile caydırıcı cezalar verilecektir. İstanbul Sözleşmesi'nde belirtilen kadın sığınakları, danışma merkezleri, cinsel şiddet kriz merkezleri ve 7/24 alo şiddet hattından oluşan etkin bir şiddetle mücadele mekanizması oluşturulacaktır. İstanbul Sözleşmesi tavizsiz uygulanacak, Çalışma Hayatında Şiddet ve Tacizin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin ILO'nun 190 sayılı sözleşmesi yürürlüğe konulacaktır.

Aile içi şiddetle mücadelede bütüncül bir politika çerçevesi uygulanacak; yasal düzenlemeler güçlendirilecek, cezalar artırılacak, denetim ve izleme mekanizmaları kurulacaktır. Şiddet mağduru kadınlar, sosyal desteklerle ve çalışma hayatına katılımları sağlanarak güçlendirilecektir. Aile içi şiddetin nedenlerinden biri olan erken yaşta ve zorla evlilikleri önlemek için çok yönlü ve kurumlar arası iş birliğiyle, kalıcı çözümler üretilecektir.

Eşit Temsil

Demokrasinin ve aktif yurttaşlığın gereği olarak; kadınların siyasette ve karar mekanizmalarında eşit temsilini sağlamak için seçim ve siyasi parti mevzuatında düzenlemeler yapılacaktır.

Kadınların hayatın her alanına eşit ve etkin katılımları için pozitif ayrımcılık ve kota uygulamaları yaygınlaştırılarak güçlendirilecek ve tam eşitlik sağlanacaktır. Kadınların seçim ve atamayla gelen tüm pozisyonlara aday olabilmesi ve seçilebilmesinin önündeki ekonomik ve sosyal engeller kaldırılacaktır.

Kota uygulamasının siyasal yaşamın bütününde hayata geçmesine dönük politikalar devreye sokulacak, seçimlerde fermuar sistemi teşvik edilecektir.

Kamu yönetiminde ve çalışma hayatında kota ve pozitif ayrımcılık politikaları hayata geçirilecektir. Kamuda ve özel sektörde kadın yönetici sayısını artıracak yasal düzenlemeler yapılacak, teşvikler uygulanacaktır.

Mor Ekonomik Dönüşüm

Kadınların ekonomik yaşama eşit ve etkin katılımı için mor ekonomik dönüşüm yaklaşımı uygulanacaktır. Mor ekonomik dönüşüm beş temel alanda uygulanacak politikalar ile kalkınma, demokrasi ve sosyal adaleti güçlendirecektir. Bu kapsamda eşitlikçi bir düzenin kurulmasını güvence altına almak hedefiyle bakım hizmetlerinin kamusallaşması, kadınların iş gücüne katılımının ve istihdamının artırılması, iş-özel yaşam dengesinin sağlanması, kırsal kalkınmanın parçası olarak altyapının iyileştirilmesi ve cinsiyete duyarlı bütçeleme yapılması hedeflenmektedir.

Kadının Güçlenmesine Yönelik Sosyal Politikalar

Kadına yönelik sosyal politikaların amacı kadınları güçlendirmek ve özgürleştirmektir.

Kadın yoksulluğunun yapısal nedenleri tespit edilecek, kadınların üzerindeki devamlı ve artan yoksulluk yükü ortadan kaldırılacaktır.

Hayata geçireceğimiz temel vatandaşlık geliri politikasıyla, kadınlar ekonomik olarak güçlendirilecektir.

Kadınların iş gücünde daha güçlü şekilde yer alması için, kız çocuklarının ve kadınların eğitimine önem verilecek; etkin bir yaygın eğitim programı uygulanacaktır. Okul öncesi eğitimden başlayarak toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının yerleştirilmesi sağlanacaktır. Öğrenciler arasında cinsiyet, inanç, engelli olma hali, yaşam tarzı ve sosyoekonomik koşullar dâhil her türlü ayrımcılıkla mücadele edilecektir.

Kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için gerekli her türlü önlem alınacaktır. Eğitim müfredatında, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve insan haklarına dayalı dersler konulacaktır.

Okur yazar olmayan hiçbir kadının kalmaması için seferberlik başlatılacaktır. Hayat boyu öğrenme programlarıyla tüm yurttaşların becerilerinin sürekli olarak geliştirilmesi sağlanacak ve kadınlar geleceğin mesleklerine hazırlanacaktır. Kadınların hukuki, finansal ve dijital okur yazarlıkları geliştirilecektir.

Kadınlar için sağlık hizmetlerini kolaylaştırıcı adımlar atılacaktır. Koruyucu-önleyici sağlık hizmetleri geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Sağlık merkezlerinde kadın sağlığı, üreme sağlığı, aile planlaması, kadın hastalıkları konusunda düzenli aralıklarla eğitimler verilecek, taramalar yapılacaktır.

Kırsal ve dezavantajlı bölgelerde, kadınların sağlık hizmetlerine ulaşabileceği merkezler kurulacaktır. Üreme sağlığı hizmetlerine kadınların erişimi kolaylaştırılacaktır. Kadınların aile planlaması, doğum öncesi ve sonrası bakım hizmetlerine erişimi artırılacaktır.

Yaşlı ve engelli bireylerin evde bakımını üstlenen birinci derece aile bireyi sosyal güvence kapsamına alınacak ve emeklilik hakkına sahip olacaktır.

Afet ve kriz dönemlerinde kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Kadınların afet hazırlık programlarına aktif katılımları teşvik edilecektir. Cinsiyete duyarlı iklim politikaları ile iklim değişikliğinin getirdiği sorunlara karşı kadınlar daha dirençli hale getirilecektir.

3.7 ÖZGÜR, EŞİT VE KURUCU GENÇLİK

Cumhuriyet Halk Partisi; gençleri bugünün ve geleceğin asli ve kurucu unsuru olarak görür. CHP, gençlerin potansiyellerini sınırsızca geliştirebildiği, geleceğe umutla bakabildiği ve kendi hayatını özgürce şekillendirebildiği bir ülke inşa etme kararlılığındandır. Hedefimiz; gençlerin karşı karşıya bulunduğu çoklu krizleri, belirsizlikleri, eşitsizlikleri gidermek ve dayanıklı, kapsayıcı, özgürleştirici bir düzen

kurmaktır. Gençlerin eğitim, istihdam ve demokratik katılım alanlarında güçlendirilmesi CHP'nin temel önceliklerindendir.

Bu yaklaşımla, gençlerin umutlarını büyüten, hayallerine alan açan, onları karar süreçlerinin öznesi yapan bir düzen kurulacaktır. Gençlerin kendileri ve toplum hakkında karar süreçlerine katılabilmesi denetleyen değil destekleyen bir gençlik politikasıyla mümkündür. Demokratik kültürün, siyasal alanlarla birlikte, toplumsal ve kurumsal hayatın her noktasında kökleşmesi için gençlerin tüm süreçlere etkin katılımı sağlanacaktır. Ulusal mekanizmalarda ve yerel yönetimlerde gençlere açık forumlar, danışma kurulları ve katılımcı bütçeleme mekanizmaları yaygınlaştırılacaktır. Gençlerin hak sahibi aktif yurttaşlar olarak güçlendirilmesi esas alınacaktır.

Toplumsal eşitlik, gençlik vizyonumuzun da temel taşıdır. Her gencin kimliği, inancı ve yaşam tarzı ne olursa olsun eşit haklara sahip olduğu, özgürce var olabildiği ve birlikte yaşama kültürünün güçlendiği bir ortam oluşturulacaktır. Bilimsel düşünceyi ve çoğulculuğu temel alan bir anlayışla, gençlerin eğitimden siyasete her alanda özgürleşmesi sağlanacaktır.

Genç kadınların kamusal alandan siyasete, eğitimden dijital ortama kadar her alanda eşit ve özgür biçimde var olması sağlanacaktır. Bu kapsamda eğitim müfredatından kamusal politikaların denetimine, farkındalık çalışmalarından yapısal düzenlemelere kapsamlı bir dönüşüm hayata geçirilecektir.

Toplumsal eşitsizlikler ve baskıların ruh sağlığına olumsuz etkileri gözetilerek bütüncül bir eşitlik ve özgürlük programı uygulanacaktır. Önleyici, koruyucu ve tedavi edici psikososyal destek mekanizmaları tüm gençler için erişilebilir kılınacak, gizliliğe dayalı ve yaygın destek altyapısı güçlendirilecektir.

Engelli gençlerin kamusal hayata katılımı ve haklarına eşit erişimi güvence altına alınacaktır.

Gençlerin eğitim hakkına eşit, güvenli ve sürdürülebilir biçimde erişimi devletin temel sorumluluk alanıdır. Eğitim sistemi; eleştirel aklı, yaratıcı düşünceyi ve bilimsel temeli esas alan bir yapıya kavuşturulacak, kreşten yükseköğretime kadar fırsat eşitliği hayata geçirilecektir.

Üniversite eğitimi uluslararası standartları yakalayan bir seviyeye getirilecektir. Gençler kendi tercih ettikleri alanlarda, çağın gerektirdiği tüm yetkinliklere kavuşacakları bir eğitime eşit ve nitelikli koşullarda ulaşacaklardır. Gençler yetkinlikleriyle dünya rekabetinde etkin aktörler olacaklardır.

Gençler; teknolojiyi imtiyaz değil kamusal hak gören bir anlayışla, nitelikli cihaz ve bilgiye eşit erişimleri sağlanarak dijital çağın öncüsü olacaktır. Bilimi toplumun, inovasyonu insan onurunun hizmetine sunan politikalarla gençler; dijital çağda üreten, yöneten ve dönüştüren kalkınma gücü olacaktır. Türkiye; özgürlük, eşitlik ve ilerlemeyle dijital yüzyılın öncüsü olacaktır.

Eğitimde destekler borçlandırma yaklaşımıyla planlanmayacaktır. Burs ve kredi olanakları ihtiyaç ve başarı odaklı olacak, yaşam giderlerini karşılayacak miktarda olması ve şeffaf bir şekilde değerlendirilmesi sağlanacaktır. Burs-kredi dengesi gençlerin lehine dönüştürülecektir. Borçlandırılmış gençler için yeni yapılandırma imkânları sunulacak, merkezi bütçedeki burs kapsamı genişletilecektir.

Eğitimden istihdama geçiş süreçleri desteklenerek gençlerin üretken, güvenceli, verimli işlere ve nitelikli istihdama erişmeleri sağlanacaktır. İstihdam politikaları, gençlerin ekonomik bağımsızlıklarını güvence altına alacak ve beceri uyumsuzluğu ile deneyimsizlik kaynaklı engelleri ortadan kaldırılacaktır. Girişimciliği teşvik eden yasal düzenlemeler, mikro destekler, mentorluk ve kuluçka merkezleri aracılığıyla gençlerin yenilikçi fikirlerinin yaşama geçirilmesi sağlanacaktır.

Gençler için kamu güvenceli staj ve ilk iş programları, girişimcilik fonları, erken istihdam destekleri, sosyal girişimcilik mekanizmaları, dijital ve yeşil ekonomiye uyumlu istihdam platformları kurulacaktır. Üretim temelli bir kalkınma vizyonuyla, gençlerin nitelikli eğitime, yaratıcı alanlara ve kolektif girişimcilik olanaklarına erişimi, kamusal planlamayla sağlanacaktır.

Bölgesel adalet ve kapsayıcı kalkınma için altyapı ve sosyal donatı yatırımları yaygınlaştırılacaktır. Nitelikli iş, refah yaratan gelir ve gelişmiş sosyal imkânlara dayanan kırsal kalkınma vizyonuyla kırsaldan kente giden gençlerin geri geldiği, kırsalda doğan gençlerin kalmak istediği cazibe merkezleri yaratılacaktır. Büyük şehirlerdeki gençlerin ihtiyaçları ile küçük şehirler ve kırsal bölgelerdeki gençlerin ihtiyaç farklılıklarını gözeten çözümler üretilecektir. Kentlerde üniversitelerle iş dünyası arasında iş birlikleri oluşturulacak, gençlerin kendi şehirlerinde eşit istihdama ve sosyal güvenceye kavuşması sağlanacaktır.

Gençler için kültür, sanat ve spor faaliyetlerine katılma olanakları yaratan, bu faaliyetlere katılarak sosyalleşmelerini sağlayacak politikalar uygulanacaktır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin iş birliğinde yaş, cinsiyet, kimlik, inanç, engellilik hali, yaşam tarzı ve koşulları fark etmeksizin tüm gençlerin bir araya gelebileceği sosyal imkânlar artırılacaktır. Kültürel-sanatsal-sportif, yenilikçilik ve sosyal girişimcilik alanlarında faaliyetlerde bulunabilecekleri merkezler ve tesisler sosyal altyapı yatırımları ile artırılacaktır. Bu yaşam alanları gençlerin kendilerini güvende ve ait hissettikleri merkezler olarak tasarlanacak ve yaygınlaştırılacaktır. Aktif yurttaşlık bilinciyle özgürleşen gençler, toplumsal dirençliliğin temelini oluşturacaktır.

Gençlerin temel ihtiyaçları ve kamusal hakları piyasanın insafına bırakılmayacaktır. Evrensel sosyal destek mekanizmalarıyla, güvencesiz, ne eğitimde ne istihdam yer alan gençlerin, dezavantajlı ve kırılgan grupların toplumsal hayata katılımı güçlendirilecektir. Barınma hakkı, eşit yurttaşlığın ve fırsat eşitliğinin temellerindendir. Öğrencilerin otonomisini ve yaşam güvencesini garanti altına alacak güvenli, erişilebilir ve uygun maliyetli konut politikalarıyla yapısal adaletsizlikler ortadan kaldırılacaktır. Kamunun

açtığı öğrenci yurtlarının, ihtiyaca karşılık gelecek şekilde sayısı artırılacak ve yurtların nitelikleri yükseltilecektir. Özel yurtlara ilişkin denetimler güçlendirilecektir.

Çevre ve sürdürülebilirlik politikalarında gençler karar alma süreçlerine katılacak, gençlerin doğayla kurdukları ilişki güçlendirilecektir. Gençlerin yeşil dönüşüm başta olmak üzere tüm dönüşüm süreçlerinde söz ve yetki sahibi olmaları sağlanacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, gençlerin umutlarını gerçekleştirme gücüne kavuşacakları bir düzeni somut hak, fırsat ve politikalarla; gençlerle yan yana inşa edecektir.

DIŞ POLİTİKA, GÜVENLİK VE DİRENÇLİLİK

4. DIŞ POLİTİKA, GÜVENLİK VE DİRENÇLİLİK

4.1 TÜRKİYE'NİN DÜNYADAKİ YERİ VE DIŞ POLİTİKA

Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında, güçlü bir kurumsal yapıya dayanan, evrensel ilkelere ve uluslararası hukuka bağlı, saygın ve güvenilir bir dış politika anlayışını hayata geçirecektir.

Bu politikayla Türkiye, kurumlarını güçlendiren, yurttaşının refahını merkeze alan, bölgesel ve küresel düzeyde barışı, iş birliğini ve adaleti savunan demokratik bir merkez ülke olacaktır. CHP'nin dış politika vizyonu bir taraftan ülkemizin çıkarlarını kararlılıkla savunmayı bir taraftan da uluslararası ilişkilerde karşılıklı yararı ve kalıcı istikrarı gözetmeyi esas alır. CHP iktidarında dış politika, başta çalışanlar, iş dünyası ve gençler olmak üzere bütün vatandaşlarımızın hem ülke içinde daha yüksek bir refaha erişmesini hem de sınırlarımız dışında daha geniş olanaklara ve hareket özgürlüğüne sahip olmasını sağlayacaktır.

Dünya çok aktörlü ve çok kutuplu bir ortamda artan belirsizlikler ve hızla değişen dinamiklerle yeniden şekillenmektedir. Bu küresel dönüşüm, uluslararası ilişkilerde yeni ittifakları, sert rekabetleri ve bölgesel krizleri beraberinde getirmektedir. Türkiye, bu karmaşık ve değişken ortamda kendi ulusal çıkarlarını gözeterek, barış, refah ve adalet arayışında kararlı bir dış politika izleyecektir. Atatürk'ün "Yurtta Barış, Dünyada Barış" ilkesi dış politika vizyonumuza rehberlik edecektir. Lozan Barış Antlaşması; Cumhuriyetimizin kuruluş belgesi ve ulusal egemenliğimizin tapusudur. Bu çerçevede ulusal çıkarlarımız korunurken, bölgesel liderlik ve küresel iş birliği imkânlarını en üst düzeye çıkaracak bir stratejik vizyon benimsenecektir.

Demokratik Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

CHP'nin dış politika anlayışı, Türkiye'nin geleceğine ilişkin vizyonu doğrultusunda şekillenir. CHP, dış politikayı Türkiye'nin huzuru, kalkınması, demokratikleşmesi ve halkın refahı amaçları doğrultusunda ele alır. Türkiye'nin dışarıda güçlü ve saygın olması içeride hukukun üstünlüğüne, demokratik değerlerin güçlendirilmesine, ekonomik kalkınma ve istikrara bağlıdır.

Dış politikanın temel amaçları; ülkenin ve yurttaşların güvenliğini teminat altına almak, ekonomik gelişmeyi desteklemek, barış ve istikrara katkıda bulunmak, toplumsal refahı artırmak ve Türkiye'nin dünyada itibarı yüksek ve küresel ölçekte etkili bir konuma ulaşmasını sağlamaktır.

CHP, Türkiye'nin dış ilişkilerinde öngörülebilir, güvenilir, uluslararası hukuka bağlı ve ulusal çıkarları önceleyen bir yaklaşımı benimser.

Ülkemiz binlerce yıllık kültürel birikimi, jeostratejik konumu ve yüzyıllık Cumhuriyet değerleriyle büyük imkânlara sahiptir. CHP'nin dış politika anlayışıyla Türkiye, yalnızca güçlü bir aktör değil, aynı zamanda küresel ve bölgesel ölçekte önemli bir istikrar ve ilham kaynağı olacaktır.

Refah ve İstikrar Temelli Dış Politika Vizyonu

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin uluslararası alanda güçlü, saygın ve öngörülebilir bir ülke olması için çok boyutlu bir dış politika anlayışını benimsemektedir. Barışçıl, insan haklarına dayalı, ulusal çıkarlar temelinde Atatürk milliyetçiliğini temel alan, refah yaratmayı ve ekonomik kalkınmayı destekleyen bir dış politika hedeflemektedir.

CHP, çok boyutlu bir dış politika anlayışını savunurken, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlılığının gereği olarak Türkiye'nin Batı İttifakı içinde güçlü ve yönlendirici bir konumda olmasını sağlayacaktır. CHP'ye göre Avrupa Birliği üyeliği en önemli dış politika hedeflerinden biridir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecine yönelik demokratik reformlar hızla hayata geçirilecektir. Bu kapsamda Gümrük Birliği Anlaşması somut müzakere hedefleri belirlenerek güncellenecektir. Ülkemizin Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, AGİT, NATO gibi Batı İttifakı'nın çatı kuruluşlarında güçlenecek etkin varlığı, uluslararası karar ve ilişkilerde ulusal çıkarlarımızın korunmasını sağlayacaktır. Çok boyutlu dış politika anlayışı çerçevesinde ilişkiler çeşitlendirilecek; Rusya, Çin ve diğer bölge ülkeleriyle dengeli, ulusal çıkar odaklı, eşitlik temelinde ilişkiler yürütülecektir.

Türkiye'nin diplomatik gücünü artırmak için Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere; Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) gibi çok taraflı uluslararası kuruluşlardaki etkinliği güçlendirilecek ve bu kuruluşların daha etkin çalışmasına öncülük edilecektir.

Türkiye'nin Cumhuriyet tarihi boyunca sahip olduğu bölgesel liderlik; yalnızca askeri kapasiteyle değil, diplomatik çözüm süreçlerindeki etkinliği, ekonomik iş birlikleri, yumuşak gücün harekete geçirilmesi ve insani güvenliğe dayalı dış politika yaklaşımıyla ileriye taşınacaktır.

Ülkemizin tarafı olduğu uluslararası anlaşmazlıklarda, ulusal çıkarlarımız önceliklendirilerek, taraflar arasında yapıcı müzakere ortamı oluşturulması için diplomatik girişimler sürdürülecektir. Bu kapsamda Türkiye başta yakın coğrafyamız olmak üzere, çatışmaların sonlandırılmasına ve barışçıl çözüm süreçlerine öncülük edecektir. Komşu ülkelerle ilişkilerde insani değer ve kardeşliği esas alan, istikrar ve refahın tesisine katkı sunan bir anlayış benimsenecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi; Türkiye ile Kıbrıs arasındaki tarihi, kültürel, ekonomik ve sosyal bağlar çerçevesinde KKTC'yi kardeş vatan olarak görmekte; Kıbrıs Türkünün siyasal eşitliğini, egemenliğini ve uluslararası hukuktan doğan haklarını savunmaktadır. CHP, Kıbrıs Türk Toplumunun iradesini ve bu iradeye sahip çıkmak için verdikleri varoluş

mücadelesini; siyasi aidiyet gözetmeksizin her daim temel alır.

Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin egemenlik haklarının en güçlü şekilde savunulduğu, enerji ve kaynak paylaşımında ulusal çıkarlarımızın temel alındığı aktif bir diplomasi yürütülecektir.

Orta Doğu, Kafkasya, Karadeniz, Balkanlar, Akdeniz ve Orta Asya bölgelerinin tamamında ülkemizin etkili bir güç olması için aktif bir politika yürütülürken tüm coğrafyalarda siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda ilişkilerimiz derinleştirilecektir.

Dış politika, uluslararası ilişkileri olduğu kadar, yurttaşların yaşam koşullarını da etkilemektedir.. Bölgesel barışın korunması ve güvenliğin tesis edilmesi gibi konular ticaretin ve yatırımların güvencesi olduğu kadar başta enerji tedariki olmak üzere ekonomik altyapının güçlenmesinin de ön koşuludur. Stratejik sektörlerde Türkiye güçlendirilerek ulusal bağımsızlık korunacaktır. Küresel ekonomik sistemle etkin ve sağlıklı bağlar kurularak, dış politika ve ekonomi politikaları toplumun en geniş kesimlerinin yararına olacak şekilde planlanacaktır. CHP'nin hayata geçireceği bu vizyonla Türkiye çoklu krizler ortamının gerektirdiği dirençliliğe sahip olacak ve jeostratejik konumuyla küresel tedarik zincirlerindeki dönüşümlerden önemli fırsatlar elde edecektir. Küresel pazarlara erişim, doğrudan yabancı yatırımların artması ve uluslararası hukuka dayalı istikrarlı bir dış politika izlenmesi ile ekonomik kalkınma güçlendirilecektir.

Kurumsal Dış Politika Vizyonu ve Dış İlişkiler Reformu

CHP'nin dış politika vizyonu kapsamında atılacak adımlar; şahsi çıkarlara ve ilişkilere değil, Türkiye'nin refah artışına, ekonomik kalkınmasına, demokratik işleyişine, güvenlik ve huzuruna hizmet etmesine dayanır. Dışişleri Bakanlığı'nın kurumsal kapasitesi bu hedef doğrultusunda geliştirilecek ve ilgili devlet kurumları arasında eşgüdüme dayalı bir politika hayata geçirilecektir.

Dışişleri Bakanlığı kurumsal devlet işleyişi ve liyakat ilkeleri gözetilerek çağın gerektirdiği aktif ve çok boyutlu diplomasi ihtiyaçları çerçevesinde yeniden yapılandırılacaktır. Bu kapsamda dış politikada şeffaflık, hesap verebilirlik ve denetim mekanizmaları kurulacaktır. Nitelikli dış temsil kapasitesi etkin kılınacak ve genç diplomat yetiştirmeye ağırlık verilecektir.

Yurt dışında yaşayan yurttaşların ve soydaşların haklarının korunması için gerekli bütün adımlar atılacaktır. Türkiye Cumhuriyeti pasaportunun saygınlığı artırılacak ve vatandaşlarımızın özgürce seyahat hakkı güvence altına alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin dış politika anlayışı ve kurumsal reformlarıyla, dünyanın her köşesindeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları devletini yanı başında hissedecektir.

4.2 GÜVENLİK

Cumhuriyet Halk Partisi'nin güvenlik vizyonu; özgürlüğü güvenlikten, güvenliği adaletten, adaleti demokrasiden ayırmayan bütüncül bir anlayışı esas alır. Güvenlik

politikaları, vatandaşın huzurunu, refahını ve onurunu temel alarak, çağdaş sosyal demokrasinin evrensel değerleri doğrultusunda oluşturulacaktır.

CHP; krizlerin ve çatışmaların yoğunlaştığı bir coğrafyada, süregelen güvenlik risklerini en geniş hali ile terör, organize suçlar, düzensiz göç, siber saldırılar ve kitle imha silahlarının yayılması gibi yeni nesil riskleri de dâhil ederek tanımlar.

CHP; ulusal güvenlik politikalarını, güvenliğin silahlı saldırılar veya siber ataklar kadar ekonomik istikrarsızlık, toplumsal güven erozyonu ve kutuplaşma, sosyal dışlanma, dezenformasyon veya yanlış bilgi ile de tehdit edildiği anlayışı üzerine kurar. Bu bütüncül kapsamda, dinamik bir güvenlik stratejisini temel alır.

Ulusal güvenliğin ve istikrarın tesisi için vatandaşın güvenceli ve güvende olması esastır. Güvenlik sadece askeri güçten ibaret değildir. Güvenlik; demokratik kurumların güçlendirilmesi, sosyal adaletin sağlanması ve toplumsal barışın tesis edilmesiyle mümkündür. Partimizin güvenlik vizyonu, bütüncül güvenliği demokrasi sayesinde sağlamayı, demokratik kurumları ve insan haklarını güçlendirerek ülkenin ve toplumun demokratik güvenliğini garanti altına almayı hedefler.

Ulusal Güvenlik ve Savunma

Cumhuriyet Halk Partisi, kurulduğu günden bugüne ulusal güvenliği, egemenliğin ve bağımsızlığın teminatı görür.

Ulusal bütünlük, vatandaş güvenliği ve stratejik çıkarlar doğrultusunda, her türlü tehdide karşı hazır ve etkin bir savunma kapasitesi kurulması hedeflenmektedir.

Milli hak ve menfaatlerimiz uluslararası hukuka uygun ve tutarlı politikalarla korunacaktır. Sınır güvenliğimiz sağlanacak ve sınırlarımızdan yasa dışı geçişler engellenecektir. Güvenlik politikası, dış politika hedefleri ve milli güvenliğimize yönelik önceliklerle uyumlu olarak ve demokratik standartları temel alarak yeniden yapılandırılacaktır.

CHP, savaşın insanlık için ne kadar ağır maliyetlere neden olduğunun bilincinde bir parti olarak Atatürk'ün "Yurtta Barış, Dünyada Barış" ilkesine yürekten bağlıdır. Bu kapsamda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) caydırıcı olmasını sağlayacak tüm adımlar atılacaktır. TSK'nın kara, deniz, hava, uzay ve siber ortamda görev yapabilecek çok boyutlu, müşterek ve ileri düzeyde harekât yeteneğine sahip bir yapıya kavuşması temel öncelik olacaktır. Bu kapsamda, TSK'nın kriz yönetimi kapasitesi geliştirilecek; harekâta hazırlık seviyesi artırılarak haklarımızı savunma iradesi uluslararası hukuk temelinde güçlendirilecektir. Yurt savunmasında teknolojinin en son imkânlarının kullanılması ve savunma sanayi yatırımlarının diğer sanayi ve teknoloji alanlarını da destekleyecek içerikte geliştirilmesi en önemli ulusal öncelikler arasındadır.

TSK'nın siyaset dışı konumunun güçlendirilmesi amacıyla, kurumsal özerklik ve demokratik denetim ilkeleri esas alınacaktır. TSK, siyasi etkilerden arındırılmış, TBMM denetiminde ancak kendi iç disiplinine ve profesyonel gerekçelere dayanan bir yapıya kavuşturulacaktır.

Askeri eğitim sistemi; Cumhuriyetimizin temel değerlerine gönülden bağlı, teknoloji üstün harekât ortamının ihtiyaçlarını karşılayacak, muharip niteliği yüksek, askeri kültürü özümsemiş ve silah arkadaşlığı ruhuna sahip personel yetiştirecek şekilde geçmiş deneyimlerden yararlanarak yapılandırılacaktır. Günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak revize edilerek, askeri liseler ve astsubay hazırlama okulları yeniden açılacak, astsubay meslek yüksekokulları ise kademeli olarak dört yıllık yapıya dönüştürülecektir. Tüm askeri okulların ve harp akademilerinin seviyelerine göre Kuvvet Komutanlıkları veya Genelkurmay Başkanlığı emrinde görev yapmaları sağlanacaktır.

Milli Savunma Üniversitesi'nin, yükseköğretim planlamasını yürütecek kurumsal yapı ile akademik koordinasyon içinde, Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı bir yapı içerisinde lisansüstü eğitim faaliyetleri ve dünyadaki muadilleri arasında söz sahibi stratejik düşünce kuruluşu görevleri icra etmesi sağlanacaktır.

Askeri sağlık sistemi geçmiş deneyimler gözetilerek yeniden tesis edilecektir. Bu çerçevede kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehdit ortamında tıbbi destek, harp cerrahisi ve travma tedavisi, yanık tedavisi, uçuş/dalış hekimliği gibi uzmanlık alanlarında kabiliyetler yeniden kazanılacaktır.

Personelin temininden emekliliğe kadar tüm süreçleri kapsayan şeffaf, adil, liyakata dayalı ve motivasyon artırıcı bir insan kaynakları politikası oluşturulacak, özlük hakları ve sosyal haklarda iyileştirme yapılacaktır. Emekli-muvazzaf bağı güçlendirilecektir. Şehit yakınları ve gazilerimizin, hak kayıpları ve yaşam zorlukları anayasal güvenceler kapsamında kararlılıkla giderilecektir.

Sınır güvenliği konusunda kararlı ve tavizsiz bir siyasi irade sergilenecek, teknolojik ve fiziksel tedbirler birlikte geliştirilecektir. Yasadışı göçü organize eden suç ağlarına karşı etkin istihbarat çalışmaları yürütülecek ve siber ortamda mücadele kapasitesi artırılacaktır.

Savunma Sanayi

Savunma sanayimizde bugüne taşınan birikim milletimizin ortak eseridir. Bu anlayışla milli savunma sanayisine etkin destek sağlanacak, mevcut birikim ileriye taşınacaktır. Savunma sanayinde kurumsal yapı, etkinlik ve koordinasyon gözetilerek yeniden düzenlenecektir. İhalelerde mutlak şeffaflık ve adil rekabet sağlanacak; siyasi atamalara son verilerek liyakat temelli yönetim benimsenecektir. Dışa bağımlılık azalacak, ihracat artacaktır.

Milli savunma sanayii, TSK'nın ihtiyaçlarına hızlı yanıt veren bir yapıya dönüştürülecektir. Savunma sanayii, stratejik bir bağımsızlık aracı olmanın yanı sıra, yüksek teknolojiye dayalı üretimin ve nitelikli eğitimin de taşıyıcısı olmayı ve sanayinin dönüşümünde stratejik öncülük üstlenmeyi sürdürecektir. Askeri ihtiyaçlar, ileri malzeme, yapay zekâ, elektronik, havacılık ve motor teknolojileri gibi alanlarda Türkiye'nin teknolojik dönüşümünün itici gücü olmaya devam edecektir. Bu sektör

kapsamında beyin göçünün önlenmesi için teşvik mekanizmaları oluşturulacak, yurt dışında çalışan nitelikli insan kaynağı geri kazanılacaktır.

Özel sektör firmalarının uluslararası ihalelerde rekabet gücünü artırmak üzere devlet destekleri genişletilecek; bilgi güvenliği, istihbarata karşı koyma ve kritik teknolojilerin korunması, tüm projelerin başından sonuna temel bir ilke olarak gözetilecektir. Reklam ve tanıtım amacıyla güvenlik ilkelerinin ihlaline kesin olarak müsaade edilmeyecektir.

Savunma ürünlerinin ihracatı ekonomik olmanın yanı sıra diplomatik ve stratejik etkileri de gözetilerek yönetilecek; satış sonrası kullanımın takibi ve denetimi için kurumsal bir mekanizma oluşturulacaktır. Böylece, savunma sanayii dış politika hedefleriyle uyumlu, güvenli ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.

Savunma sanayinin yarattığı bilgi ve teknoloji birikiminin çoklu sektöre aktarım etkisinin güçlendirilmesi, yüksek teknoloji alanlarıyla KOBİ'ler arasında kalıcı bir üretim ve inovasyon entegrasyonu kurulması sağlanacaktır.

Milli Savunma Üniversitesi savunma sanayi ekosisteminin tüm ihtiyaçlarına hitap eden, çok alanlı bir araştırma ve eğitim kurumuna dönüştürülecektir.

Savunma sanayi fonlarının şeffaf biçimde ve kamu yararı gözetilerek teknoloji üretimine aktarımına katkı sağlanacaktır.

Proje yönetiminde yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak projelerin takibi hassasiyetle yapılacaktır. Zaman planları özellikle uzmanlarla desteklenmiş TBMM'nin ilgili ihtisas komisyonunun denetiminde, sürekli bilgilendirmenin yapıldığı bir yapıya kavuşturulacak ve şeffaf hale getirilecektir.

Vatandaş Güvenliği

CHP'nin güvenlik alanındaki en önemli önceliklerinden biri de vatandaş güvenliğini sağlamaktır. CHP'ye göre güvenlik, askeri ve kolluk bağlamının yanı sıra; kişisel güvenlik, siber güvenlik, kamu düzeni, sağlık güvenliği, şiddetle ve örgütlü suçla mücadele, uyuşturucu ticaretiyle mücadele, iş güvenliği, gıda güvenliği gibi boyutları olan bir politika konusudur. Bu çok boyutlu politikalar güvenlikten dirençliliğe stratejik bir dönüşüm vizyonunu gündeme getirmektedir.

Güvenlik politikası, insan haklarını ve demokrasiyi tehdit etmeyecek şekilde yeniden tanımlanacak ve krizler çağında olduğumuzun bilinciyle dirençli bir toplum yapısını gerçekleştirmeye, devlet kapasitesini geliştirmeye odaklanılacaktır. Bu ilkelere dayanan bir vizyon sadece tehditlere karşı koymayı değil krizlere karşı hazırlıklı olmayı ve demokratik istikrarı sağlamayı öncelikli hedefler olarak tespit eder.

İç güvenlik politikaları her yurttaşın insan onuruna yakışır, haysiyetli bir yaşam sürebilmesi için; temel hak ve özgürlükler, hukukun üstünlüğü ve toplumsal eşitlik ilkeleri doğrultusunda yeniden inşa edilecektir. Bu vizyon, terörden organize suçlara, çeteleşmeden kadın cinayetlerine, uyuşturucu ticaretinden siber suçlara kadar tüm

tehditlerle kararlı ve önleyici bir mücadeleyi hedeflerken güvenliğin demokratik denetim altında, şeffaf ve hesap verebilir bir biçimde yürütülmesini öncelikli sayar. Suçun yanında, suçun doğduğu sosyal koşullarla da mücadeleyi esas alır.

Her tür çeteye ve uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı, cinsel sömürü, silah kaçakçılığı, kara para, siber suç ağları ve organize dolandırıcılık da dâhil olmak üzere tüm suç örgütlerine karşı etkili ve bütüncül bir güvenlik politikası izlenecektir.

Demokratik kolluk reformu gerçekleştirilecektir. Bu reform kolluk kuvvetlerinin şeffaf ve hesap verebilir bir yapıya kavuşturulmasını sağlayacaktır. Polis ve jandarma faaliyetlerinde şeffaflık politikaları uygulanacak, vatandaş şikâyetleri bağımsız mekanizmalar tarafından değerlendirilecektir. Kolluk faaliyetleri, suç ve suçluyla mücadele ederken temel hak ve özgürlüklerin korunmasını esas alır.

Kolluk personelinin insan onuruna yakışır şartlarda ve sosyal hakları güvence altında çalışması sağlanacaktır. Hizmet içi eğitimlerle demokratik güvenlik anlayışına uygun olarak kapasite artırılacaktır. Meslek içi yükselmelerde liyakat esas alınacaktır. İç güvenliğin kurumsal yapısının temel yapı taşının siyasi tarafsızlık ilkesi olması sağlanacaktır. Dünyadaki emsallerine uygun olarak polis sendikası kurulması sağlanacak ayrıca polisin tüm özlük hakları ve çalışma koşulları ile hak ve yükümlülüklerini düzenleyen Emniyet Teşkilatı Personel Kanunu çıkarılacaktır.

Denetim mekanizmaları güçlendirilecektir. TBMM bünyesinde Kolluk Gözetim ve Denetim Komisyonu kurulacaktır. Bu komisyon, kolluk faaliyetlerini düzenli olarak inceleyecek, TBMM'ye ve kamuoyuna rapor sunacak, öneriler geliştirecek, kişisel veri güvenliği ve insan haklarını gözeten reformlar önerecektir. Komisyon çalışmaları sivil toplum, akademi ve bağımsız uzmanların katkısıyla yürütülecek, yıllık raporlar kamuya açıklanacaktır.

Bu düzenleme ile parlamenter denetim güçlenecek, iç güvenlik demokratikleşecek ve halkın güveni tesis edilecektir.

Nüfus dinamiklerindeki dönüşüm, iklim krizinin etkileri, teknolojik gelişmeler yalnızca bugünün güvenlik anlayışını değil, geleceğin güvenliğini de tehdit eden unsurlardır. Bu kapsamda CHP'nin çoklu güvenlik vizyonu bütüncül ve çok yönlü dirençlilik politikaları ile tamamlayıcı niteliktedir. Kalkınmacı ve sosyal devlet politikaları ile dirençlilik temelli demografik dönüşüm sağlanacaktır. Kırsal kalkınma ve tarım politikaları ile gıda güvenliği tesis edilecektir. Bağımsız, temiz ve şeffaf enerji politikası ile enerji güvenliği ve Türkiye'nin geleceği güvence altına alınacaktır.

Siber güvenlik, teknik bir mesele olmanın yanında ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve bireysel hakların korunmasının temel bir bileşenidir. Dijitalleşen dünyada, siber tehditlere karşı hazırlıklı olmak, devletin egemenliğini koruması kadar yurttaşların kişisel mahremiyetini güvence altına alması bakımından da hayati önemdedir. Bu doğrultuda, siber güvenliğin ulusal güvenlik politikalarının ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi ve

dijital tehditlere karşı koruma politikalarının önceliklendirilmesi CHP'nin temel hedefleri arasındadır.

Kamuya ve özel sektöre ait kritik altyapı, kurum, şirket, tesis ve sistemlerin siber saldırılara karşı korunması ve olası bir saldırı riskine karşı teknolojik hazırlık durumu, koruyucu tedbirler, eğitim seviyesi ve farkındalık artırılacaktır.

4.3. GÖÇ YÖNETİMİ VE İNSAN HAKLARI

Cumhuriyet Halk Partisi göç yönetimini güvenlik, insan hakları ve uluslararası iş birliğine dayalı, düzensiz göçe karşı sıfır tolerans ilkesini benimseyen bir yaklaşımla ele alır. Kontrolsüz göç akınlarının hem göç eden insanlar hem de ülkemizin toplumsal ve ekonomik yapısı için yarattığı riskleri azaltacak, şeffaf ve hesap verebilir bir göç yönetimi inşa edilecektir.

Sınır güvenliği hukuk devleti ilkesine uygun biçimde yapılandırılacaktır. Göçmenlerin statülerine ilişkin kurallar net bir şekilde tarif edilecek, bu kuralların erişilebilir nitelikte olması sağlanacaktır.

Partimiz, evrensel değerler ve uluslararası hukuk gereği savaştan, zulümden ve baskıdan kaçan insanların haklarını gözetirken Türkiye'nin ulusal güvenliğini tehdit eden yasa dışı göç akışlarına, uyuşturucu ticaretine, terör örgütlerinin sızmalarına ve organize suç şebekelerine karşı kararlı bir mücadele yürütecektir.

Sınır güvenliğinin sağlanmasında bölgesel ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak uzmanlaşmış kadrolar görev alacak, lojistik ve teknik kabiliyetler geliştirilecektir. Planlama ilgili kurum ve bakanlıklar arasında koordine edilecektir.

İnsan onuruna saygılı bir plan dâhilinde güvenli geri dönüşü önceleyen ve kayıt dışılığı en aza indiren bir göç politikası uygulanacaktır.

Göçmen kaçakçılığı, yalnızca bir güvenlik sorunu değil; insan haklarını ihlal eden, insan onurunu zedeleyen suç organizasyonlarıdır. Kaçak geçişler, yasa dışı göçü organize eden suç ağları ve insan/göçmen kaçakçılığına karşı caydırıcı yaptırımlar uygulanacaktır.

Göç politikaları şeffaf, ölçülebilir ve sürekli kamuoyunu bilgilendiren bir anlayışla yürütülecek, uygulamalar hukukun üstünlüğü ve insan hakları zemininde denetlenebilir olacaktır.

Düzenli göç denetim altına alınacak, düzensiz göç engellenecektir. Göç hareketleri sistematik, veriye dayalı ve hesap verebilir mekanizmalarla yönetilecektir. Sınır güvenliğinin gerektirdiği çağdaş yaklaşıma uygun kurumsallık sağlanacaktır. Senaryo temelli projeksiyonlar ve erken uyarı mekanizmaları devreye alınacak; iklim göçü, toplu kaçış veya organize insan hareketleri gibi krizlere karşı hazırlık, kaynak ve koordinasyon eksiksiz sağlanacaktır. Personel düzenli aralıklarla eğitilecek ve modern donanımlarla desteklenecek etkin denetim ve profesyonel koordinasyonla güvence altına alınacaktır.

Düzensiz girişlerin yol açtığı kayıt dışılık, suç örgütlenmesi ve kamusal yükün artması risklerini önleyici ve caydırıcı tedbirler kararlılıkla uygulanacaktır.

Göç yönetimi, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını koruyan, hak temelli ve ilkeli bir diplomasiyle desteklenecektir. Uluslararası kuruluşlar ve komşu ülkelerle kurulacak iş birliği, Türkiye'nin küresel göç yönetiminde etkili ve hakkaniyetli bir aktör olmasını sağlayacak biçimde yapılandırılacaktır. Bu yaklaşımla Avrupa Birliği ile ilişkiler, ulusal çıkarlar ve karşılıklı sorumluluk temeline dayalı, şeffaf ve denetlenebilir bir çerçevede yürütülecektir.

Düzensiz göçün sınırlarımız içinde kriz boyutuna ulaşmasını beklemeden, göçü kaynağında engelleyen politikalar yürütecek; göçün sınır dışında karşılanmasını sağlayacak mekanizmalar ikili anlaşmalar ve uluslararası iş birlikleriyle geliştirecektir.

Düzenli göç politikası kapsamında yasal yollarla gelen göçmenler için toplumsal uyum programları geliştirilecektir. Toplumsal uyum çalışmaları, onurlu ve güvenli geri dönüş politikalarıyla eş anlı olarak ülke güvenliğinin ve ekonomik geleceğini koruma stratejisinin bir unsuru olarak ele alınacaktır. Toplumsal uyum sürecinde kadınlar ve çocuklar için özel destek programları hayata geçirilecektir.

4.4 DİRENÇLİLİK

Dirençlilik Sağlayan Devlet

Kurumsal, toplumsal veya bireysel kırılganlıkları ortadan kaldıracak dirençlilik politikaları, Cumhuriyet Halk Partisi'nin güvenlik vizyonunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. CHP devlet işleyişini sürdürmenin yanında belirsizlikleri yönetmeyi, kurumsal hazırlık kapasitesi geliştirmeyi ve kriz anlarında toplumun kendisini korumasını sağlayacak tedbirler almayı temel öncelikler olarak değerlendirir. Geleceğe hazırlık yapmak, gelecek sorumluluğu ile hareket etmek bir dirençlilik ve güvenlik yatırımıdır.

Tehditler artık yalnızca cephelerde veya harekât alanlarında silahla değil; algı faaliyetleri, yeni teknolojilerin silah gücünde kullanımı, ekonomik ve siber saldırılar, tarım, eğitim ve günlük yaşamı hedef alan yöntemlerle toplumun azim ve iradesini etkileyecek biçimde ortaya çıkmaktadır. Milli güvenliğimizin temeli teknolojik egemenlik, askerî caydırıcılık, bilgi üstünlüğü, etkin kriz yönetimi ve kriz anlarında dirençli bir toplumsal yapıdır. Demokrasinin güvenliğin asli unsuru olduğu bilinciyle, demokratik dirençliliği güçlendirmek amacıyla kurumlar ve haklar sağlamlaştırılacaktır. Adaletli, demokratik ve hukukun üstünlüğüne dayanan uygulamalarla toplumsal farkındalık ve dirençlilik artırılacak; istisnasız tüm milli güç unsurları geliştirilerek ulusal güvenliğin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Gelecek Sorumluluğu, Güvenli ve Dirençli Gelecek

CHP, siyasi iktidarların hukuki ve siyasi sorumluluğunun önemli bir parçasının gelecek sorumluluğu olduğunu savunur. Siyasi iktidarlar görevde oldukları zaman dilimi

içerisinde yaşayan yurttaşlara ve kurumlara karşı sorumlu oldukları kadar, kararlarında ve kaynakların nasıl kullanılacağına dair tercihlerinde kuşaklar arası adaleti de düşünmekle yükümlüdür. Bugünün ve yarının sorumluluğu, genç kuşakların yarınları öngörerek sağlıklı karar vermelerine imkân verecek altyapının hazırlanmasından gezegenin sürdürülebilir varlığına kadar geniş bir yelpazede gelecek hazırlığı yapmayı gerektirir.

Bu yaklaşımla, ülkenin geleceği güçlü karşılayabilmesi için devletin planlamacı anlayışı uzun vadeli yol haritası oluşturacak şekilde kurumsallaştırılacaktır. Kalkınmacı vizyonun planlılık ilkesi kapsamında kurulacak stratejik planlama kurumlarının planlama anlayışı bu kısa, orta ve uzun vadeli yaklaşımların bütününü içerecektir. Bu anlayışla, yarım yüzyılı hatta ötesini kucaklayan strateji belgeleriyle; eğitim, ekonomi, kurumsal yönetim ve toplumsal refah geniş bir zaman ufkunda planlanacaktır. Bu planlamalar, gelecek kuşaklar için yol haritası, aynı zamanda bugüne yön veren taahhütler olacaktır. Bu anlayış hem güvende hisseden bir toplum hem de sosyal, ekonomik ve kurumsal dirençliliği güçlendirecektir.

Dirençli Kentler ve Afet Dirençliliği

Cumhuriyet Halk Partisi'nin dirençlilik vizyonu, Türkiye'nin tüm kentlerini yaşanabilir, adil ve iklim dirençli mekânlara dönüştürmeyi hedeflemektedir.

CHP'nin afet yönetimi anlayışı, doğa kaynaklı olayların afet haline gelmemesinin ancak risk azaltıcı tedbirler ve önleyici planlamayla mümkün olduğunu temel alır. Bu kapsamda afet yönetimi krizlere hazırlıklı olma ilkesi ve risk yönetimi çerçevesinde yeniden yapılandırılacaktır. Afetler yalnızca kriz anlarında yönetilen felaketler değil, toplumun güvenliği için önceden hazırlanılması gereken bir gerçeklik olarak kabul edilir.

Cumhuriyet Halk Partisi yaşam alanlarını güvenli, dirençli ve yaşanabilir hale getirmek için çevreyle uyumlu bir yaklaşımı esas alır.

Afet yönetimi, merkezi ve yerel yönetimlerin dayanışması ve sivil katılımın sağlanması üzerine kurulacaktır. Şehircilik ve afet yönetimi aynı kurumsal çatı altında planlanarak yürütülecektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) afetlerdeki destek rolü güçlendirilecek, TSK afetlere karşı eğitimli ve daima hazır bulunacaktır.

Kentlerimizin yapı stokunu dayanıklı hale getirmek, barınma hakkını güvence altına almak, sanayi ve üretim alanlarını ve altyapıyı afetlere dirençli kılmak, doğal kaynaklarımızı ve sosyal yaşamın sürekliliğini korumak temel hedeflerimizdir. Kentlerde doğa tabanlı çözümler önceliklendirilecektir. Sel, sıcak hava dalgası ve kuraklık gibi iklim risklerine karşı altyapılar güçlendirilecektir. Enerji, ulaşım ve binalarda karbon salımını azaltan yatırımlar yapılması sağlanacaktır.

Kent planlaması, merkezi üst plan ilkeleri doğrultusunda bilimsel, ekolojik dengeyi dikkate alan, katılımcı, sosyal, çevresel ve jeolojik kriterlere göre yapılacaktır. İmar ve

planlama süreçleri afet bilimiyle uyumlu hale getirilecektir. Merkezi ve yerel yönetimlerin koordinasyonu sağlanacak, yerel yönetimlerin yetki alanlarına müdahale edilmeyecektir.

Ülkemizdeki tüm yerleşim birimlerinin mekânsal yönetiminde ve kamu kurumlarında TMMOB ile eşgüdüm halinde nitelikli mimar, mühendis ve şehir bölge plancıları istihdamı sağlanacaktır. Afet riski taşıyan veya afete maruz kalan yapıların dönüşümü için yapı güvence sistemleri çeşitlendirilecek; yapım sigortaları, afet sigortaları ve afet tahvilleri gibi finansal araçlar geliştirilecektir. Afete maruz kalan veya afet riski taşıyan yapılar için tasarruflar sistemi oluşturulacaktır.

Aktif sanayi politikaları ile yeni teknolojilerin ve endüstriyel üretimlerin dirençli yapı stoku oluşturulmasına katkı vermesi sağlanacaktır.

Afet yasası yenilenecek, yapı güçlendirme yönetmeliği revize edilecek, imar kanunu çağın ve yeni teknolojilerin güncel ihtiyaç ve olanaklarına uygun olarak dinamik bir şekilde güncellenecektir. Yapı denetim sistemi güçlendirilecek, denetimlerin en etkin şekilde uygulanması sağlanacaktır.

Şehirleri afetlere dirençli hale getirebilmek için ulaşım koridorları imar planlarına işlenecektir. Denize kıyısı olan şehirlerde, kıyı yapıları ve deniz ulaşımının planlanması yapılacaktır

Organize sanayi bölgeleri hızlıca elden geçirilerek riskin sıfırlanması sağlanacaktır. Sanayi tesisleri, enerji tesisleri ve su isale hatları afetlere karşı dirençli hale getirilecektir.

İstanbul'un depreme hazırlık sürecinde merkezi ve yerel yönetimlerin iş birliği artırılacak, etkin bir yetki ve sorumluluk paylaşımı yapılacaktır. İstanbul Deprem Risklerinin Azaltımı Yasası yürürlüğe konulacaktır.

Sağlıklı ve güvenli çevrede yaşama, afetlerden korunma, barınma hakkı, bilgiye erişim ve katılım hakları hukuki güvence altına alınacaktır. Bu haklar, Anayasa başta olmak üzere çevre, afet ve iklim mevzuatında açıkça tanımlanacak; yerel yönetimlerin, yurttaşların ve sivil toplumun bu süreçlere aktif katılımı yasal olarak desteklenecektir. Afete dirençlilik politikalarının adil ve kapsayıcı olması gözetilecektir.

Demografik Dirençlilik için Nüfus Politikaları

Doğurganlık oranının düşüşü, teknolojinin gelişimi ile yaşam sürelerinin uzaması, nitelikli işgücünün yurt dışına yönelmesi, küresel ve bölgesel düzeyde göç hareketleri Türkiye'nin demografisini önümüzdeki yıllarda dönüştürecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, demografik dönüşüme yol açan tüm bu unsurların bütüncül bir perspektifle ele alındığı; güvenlik, dirençlilik, insan hakları ve haysiyetli bir yaşam ilkelerini ortaklaştıran bir vizyonu benimser. Bu yaklaşımla, nüfus yapısındaki değişimler demokratik bir anlayış, kalkınma ve sosyal devlet politikalarıyla yönetilecektir.

Toplumun değişen nüfus dinamiklerini yönetme kapasitesini artıracak olan sosyal ve ekonomik mekanizmalar geliştirilecek, demografik dirençlilik sağlanacaktır.

Nüfusun Yenilenmesi

Demografik dirençlilik için, toplumun çocuk sahibi olma kararı özgürleştirilecek, insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde çocuk sahibi olmak tercih edilebilir kılınacaktır. Nüfus politikaları yalnızca nicel artışlara odaklanan dar yaklaşımlar yerine hak temelli, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı, kamucu ve bütüncül çözümleri içerecektir.

Her bireyin ve ailenin güvenceli ve haysiyetli bir yaşam kurabileceği koşullar yaratılacak, bireylerin çocuk sahibi olma kararlarını engelleyen koşullar dönüştürülecektir. Her çocuk ve gence eşit fırsatlar sunan güçlü bir sosyal devlet hem demografik sürdürülebilirliğin hem de toplumsal adaletin temelini oluşturacaktır.

Kalkınmacı ve sosyal devlet politikalarıyla toplumun tüm kesimlerinin ekonomik güvencesi artırılacaktır. Ekonomik güvence bütüncül ve çok boyutlu bir politika anlayışı ile sağlanacaktır: Herkes için nitelikli iş, temel vatandaşlık geliri, barınma, eğitim, sağlık gibi temel haklarda kamucu yaklaşım temel alınacaktır. Nitelikli, erişilebilir ve kapsayıcı sosyal güvenlik ağları barındıran güçlü sosyal devlet kurulacaktır. Kapsamlı tarım politikalarını merkeze alan kalkınma politikaları ile kırsal kalkınma ve gıda güvenliği tesis edilecektir. Vergide adalet reformu ve toplumsal refah politikalarıyla gelir dağılımında adalet tesis edilecektir. Güçlü ekonomik güvence ve toplumsal adalet duygusu, gelecek güvencesiyle aile kurma ve çocuk sahibi olma kararlarını güçlendirecektir.

Cumhuriyetin eşit yurttaşlık ilkesini geleceğe taşıyan sosyal devlet, aileyi toplumun en temel dayanışma ve özgürlük alanı olarak görür. Her çocuğun güvenceli bir başlangıca sahip olabilmesini, her ailenin haysiyetli bir yaşam kurabilmesini sağlamak kamusal sorumluluktur.

Bu anlayışla, yurttaşların refaha erişimi piyasanın insafına bırakılmadan genişletilecek, hiçbir çocuğun yoksulluk kaderine terk edilmesine izin verilmeyecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, kadınların çalışma hayatından çekilmesini engellemek ve üretime eşit koşullarda katılımlarını güvence altına almak, devletin temel görevi olacaktır. Doğurganlık politikalarında, doğurganlığı teşvik eden ama hakları daraltmayan, aksine genişleten politikalar geliştirilecektir.

Kadınları yalnızca annelik rolüyle sınırlandıran anlayış terk edilecek, nüfusu artırmak için toplumun yaşam kalitesini yükseltme anlayışı benimsenecektir. Bakım hizmetlerinin kamusal güvenceye alınması, çocuk ve aile ödeneklerinin ve teşviklerinin artırılması, kadınların ve erkeklerin ebeveynlik sorumluluklarını eşit paylaşmaları sağlanacaktır. Kadın istihdamını destekleyecek özel programlar ve mesleki eğitim imkânları güçlendirilecektir.

Barınma, eğitim ve sağlığa eşit, kolay ve nitelikli erişim, nüfusun yenilenme kapasitesini koruyan temel kamusal araçlardır.

Barınma anayasal bir haktır. Konut sorunu çözülecek ve barınma kamusal bir hak olarak güvence altına alınacaktır. Sosyal konut seferberliği başlatılacak, kamu destekli ipotek modelleri hayata geçirilecektir. Kentler güvenli, afetlere dirençli ve erişilebilir yaşam alanları olarak tasarlanacaktır.

Her çocuğun ücretsiz ve nitelikli eğitim hakkı, devlet okullarının niteliğinin yükseltilmesiyle, her çocuk ücretsiz, nitelikli, çağdaş, laik ve bilimsel eğitim hakkına kavuşacaktır. Erken çocukluk dönemine odaklanan destek programları geliştirilecektir.

Aile Sağlığı Merkezleri yaygınlaştırılacak, hamilelik ve bebek sağlığı önceliklendirilecektir. Kamu hastanelerinde bekleme süreleri kısaltılacak, üreme sağlığı ve aile hekimliği hizmetleri güçlendirilecektir.

Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma

Cumhuriyet Halk Partisi yaşlılığı, aktif, üretken ve haysiyetli bir yaşam evresi olarak ele almaktadır.

CHP, aktif ve sağlıklı yaşlanma politikalarıyla yaşlılar için haysiyetli bir hayatı güvence altına almayı, yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmeyi ve demografik dirençliliği güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Aktif ve sağlıklı yaşlanma politikaları kapsamında uygulanacak hak temelli sağlık, bakım, sosyal güvenlik ve öğrenme politikalarıyla yaşlı yurttaşların yaşamın her alanına katılması sağlanacaktır.

Yaşlılar için oluşturulacak bütüncül bakım sistemiyle bakım güvence modeli kurulacak; bakım sigortası başlatılacak, bakım hizmetleri güçlendirilecektir. Sağlık ve bakım hizmetleri erişilebilir ve eşit hale getirilecek; koruyucu hekimlik, evde bakım ve palyatif hizmetler güçlendirilecektir.

Yaşlı yoksulluğuyla mücadele edilecek, aktif ve sağlıklı yaşlanma kapsamında sosyal politika programları hayata geçirilecektir.

Güçlü sosyal devlet politikalarının temel parçalarından birisi olarak aktif ve sağlıklı yaşlanma politikalarıyla yaşlıların yaşlanmanın getirdiği zorluklara karşı direnci artırılacak, bir bütün olarak demografik dirençlilik güçlendirilecektir.

Bölgesel Kalkınma ve Tersine İç Göç

Bölgesel adalet ve tüm ülke coğrafyasına yayılmış ekonomik ve sosyal refah ile kalkınma kapasitesi ve demografik dirençlilik sağlanacaktır. Ekonomik ve kültürel bütünlüğü güçlendirmek ve afetlere karşı dirençliliği artırmak hedefiyle yurttaşların doğdukları yerde insanca ve onurlu yaşama koşullarına ulaşmaları güvence altına alınacaktır.

Etkin bölgesel ve kırsal kalkınma politikaları kırsal alanları ve küçük kentleri canlandırarak, üretim ve yaşam koşullarını eşitleyerek tersine iç göçü teşvik edecektir. Tarım politikalarıyla yerel üretime dayalı istihdam artırılacak, sanayi politikaları ile üretim tüm ülke coğrafyasına yayılacaktır. Kırsal kalkınma sağlanarak kentlerin üzerindeki demografik ve ekonomik baskı hafifletilecektir. Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ülke geneline eşit biçimde ulaştırılacaktır.

Ekonomik ve Sosyal Dirençlilik

Kalkınmacı ekonomik düzene, kapsayıcı ve dayanışmacı bir yapıya ve yönetimi aktif yurttaşlık ve katılımcı mekanizmalara dayanan toplumlar, egemenlik ve güvenliklerini çok daha sağlam biçimde garanti eder.

Kalkınmacı devlet, sosyal devlet, hukuk devleti ve yaşayan demokrasinin birbirleriyle etkileşim halinde bireysel ve toplumsal sosyoekonomik dirençliliği artırması sağlanacaktır.

Kalkınma sonucunda erişilecek olan nitelikli istihdam, gelir adaleti, toplumsal refah, fiyat istikrarı ve finansal istikrar ekonominin ve toplumun dirençliliğini güçlendirecektir.

Yeşil, mor ve dijital dönüşüm politikalarıyla üretim ve istihdam yapısı, küresel risk ve tehditlere karşı dirençli ve hazırlıklı hale getirilecektir. Bu dönüşümler, Türkiye'nin üretim ve ticarette güvenilir ve dirençli bir paydaş olmasını sağlayarak küresel değer zincirlerindeki konumunu güçlendirecek ve küresel rekabet gücünü artıracaktır.

Sosyal devlet politikalarıyla, nitelikli işlerin ihtiyaç duyduğu yetkinlikler, fırsat eşitliğine dayalı, bilimsel ve kamusal eğitim politikalarıyla tüm yurttaşlara sunulacaktır. Sosyal dışlanmayı önleyecek hak temelli sosyal politikalarla sosyal adalet sağlanacaktır. Bireylerin fırsatlara eşit erişebildiği, potansiyellerini gerçekleştirebildiği ve haysiyetli bir yaşam sürebildiği bütüncül bir insani gelişme sağlanacaktır. Bu politika bütünü bireyin ve toplumun belirsizliklere karşı direncini artıracak; halk sağlığı krizleri, afetler, jeoekonomik risklere ve bugün öngörülemeyen gelişmelere karşı ülkemizi ve toplumu hazırlıklı kılacaktır.

Kalkınmacı ve sosyal devlet olmanın gereklilikleri mali yük değil, ekonomik ve sosyal dirençliliği sağlayacak güçlü yatırımlar olarak görülecektir.

Demokratik, Kurumsal ve Toplumsal Dirençlilik

Demokrasinin temel ilke ve kurumlarından asla ödün vermeden ulusal ve uluslararası kriz ve tehditlere karşı durabilmeyi ve bunları bertaraf edebilmeyi sağlayacak politikalarla demokratik dirençlilik sağlanacaktır. Demokrasinin yaşayan bir olgu olduğu gerçeğiyle, sürekli korunmasını ve güçlendirilmesini sağlayacak aktif yurttaşlık temel alınacaktır. Aktif yurttaşlığı merkezine alan ve kurumsallaştıracak olan bu yaklaşım demokrasinin yıkılamayacak kadar güçlenmesini ve demokrasi kültürünün tüm toplum tarafından içselleştirilmesini sağlayacaktır.

Kurumların toplumun ortak iradesini temsil etmesini güvence altına alacak düzenlemeler ile kurumsal reformlar demokratik dirençliliğin temel unsurlarından olacaktır. Bu kapsamda, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin ve kamuda etik kuralların istisnasız uygulanması temel olacaktır. Kuvvetler ayrılığının ve denge-denetlemenin etkin işletilmesiyle, devletin düzenleyici ve denetleyici görevleri adil, eşit ve etkin şekilde yerine getirilecektir. Temel hakların her daim güvence altında olması ve korunması sağlanacaktır. Kapsayıcı yönetim anlayışı, katılımcı karar mekanizmalarıyla güçlendirilecektir. Bu bütüncül politika çerçevesi ile toplumun birbirine ve kurumlara olan güveni tesis edilecek, toplumsal ve demokratik dirençlilik artırılacaktır.

Toplumsal kutuplaşma, toplumu dış müdahalelere daha açık hale getirerek güvenlik açığı oluşturmaktadır. Toplumsal dirençliliği güçlendirmek için toplumsal kutuplaşmanın engellenmesi ve ayrımcılıkla mücadele demokrasimizin ayrılmaz parçası olacaktır.

Toplumu dezenformasyona karşı dirençli hale getirmek bir ulusal güvenlik meselesidir. Yanlış ve yanıltıcı bilgiyle her alanda mücadele edilerek toplumun dirençlilik unsuru olan güvenilir bilgiye erişimi sağlanacaktır.